

LUFTLED

3|2003 LUFTMILITÆRT TIDSSKRIFT

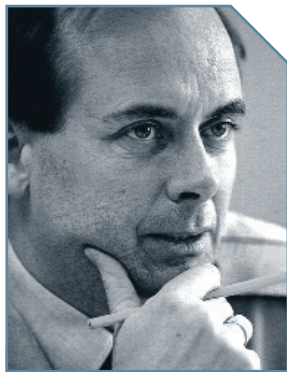
Tema:
FELLESOPERASJONER

Les også om:

- M3 oppgradering av F-16 MLU
- Nye LST i Forsvarsstaben
- Vesle Skaugum 50 år

Brigader Espen Amundsen,
stabsjef Luftforsvarsstaben

TRADISJON FOR FELLESOPERASJONER

Luftforsvaret ble dannet som et resultat av Kongelig resolusjon av 10. november 1944 og en sammenmelting av Hærens og Marinens Flyvåpen. Luftforsvaret har siden operert transportfly, maritime patruljefly og helikoptre til støtte for Hæren og Sjøforsvaret. Luftforsvaret har som sådan tradisjon for å arbeide integrert. I tillegg viser erfaringer fra operasjoner med kampfly at det stadig stilles høyere krav til samarbeid på tvers av våpenarter, forsvarsgrener og endog nasjonaliteter. Ulike involverte kampheter opererer også stadig tettere sammen gjennom nettverk med stor kapasitet til rask informasjonsutveksling. Rollene vi utfører i operasjonene kan raskt skifte. Dette har vi bl.a. sett under operasjonene i Afghanistan. Kunnskap om og erfaringer fra fellesoperasjoner står derfor helt sentralt for videre utvikling av Luftforsvaret, og det har derfor vært naturlig å disponere denne utgaven av LUFTLED til fellesoperasjoner. Da vi planla dette nummeret tok vi kontakt med viktige fellesmiljøer for å få bidrag fra personell med Hærens og Sjøforsvarets uniform. Tross positive signaler må jeg bare beklage at vi ikke har mottatt noen bidrag fra disse.

I midten av juni mottok GIL prisen «Balanced Scorecard Hall of Fame 2003». Luftforsvaret er den første norske virksomheten som får prisen. Prisen henger høyt og er

en anerkjennelse for de resultater Luftforsvaret har oppnådd ved bruk av Balansert målstyring. Gjennom sterkt lederengasjement er det satt ambisiøse mål for Luftforsvaret. Dette er fulgt opp med sterkt fokus og vilje til å ta ansvar, og resultatet er klare forbedringer for driften. Vi har imidlertid et godt stykke igjen før vi kan si at det gjennomsyrrer organisasjonen.

En forutsetning for å få gjennomført endringsprosesser er god kommunikasjon. Kommunikasjon har vært et satsningsområde og vi har lagt avgjørende vekt på konkrete tiltak. Vi har blitt flinkere til å løfte frem suksesshistorier og knytte dem til enkeltpersoner, vi har innført en felles visuell profil for Luftforsvaret og kvaliteten på LUFTLED har økt. Stadige tilbakemeldinger forteller om at dette vitner om en profesjonell organisasjon. Vi ser også av GILs meningsmåling at motivasjonen blant personell i Luftforsvaret har økt.

Resultatene i Luftforsvaret er blitt lagt merke til, og vi får stadig forespørsler om å presentere «casen» vår. Den fremstår som en av de vellykkede endringer innen statlig sektor. FSJ har bestemt at Luftforsvaret skal være en pilot for innføringen av Balansert målstyring i Forsvaret. Også her gjennomsyrrer fellesperspektivet. Gjennom aktivt engasjement skal vi bidra til at Forsvaret blir bedre.

LUFTLED er et luftmilitært tidsskrift som ved selvstendige artikler og sitt øvrige innhold skal fremme luftmilitær informasjon og utvikling, samt ivareta forsvarsgrenens historie, tradisjon og egenart.

Ansvarlig redaktør
Brigader Espen Amundsen

Sjefsredaktør
Major Svein Holtan

Redaktør LMS/RAFA-N
Leon Luckow

Redaksjonen avsluttet 18. august 2003

(mil): 0510-8807
(siv.): 23 09 88 07
(fax): 0510-8809
(siv. fax): 23 09 88 09

e-post: svholtan@mil.no

Internt i Luftforsvaret sendes bidrag på Luftnett.
Innlegg trykkes kun under fullt navn.
Forfatterne er ansvarlige for innholdet.
Redaksjonen forebeholder seg retten til å forkorte innlegg.

LUFTLED utgis fire ganger pr. år; mars, juni, september og desember.

Frister for innlevering av artikler / innlegg:

3. november 2003
2. februar 2004

Vennligst send originalbilder sammen med artikkelen.

Layout og ombrekking:
Dahlby Grafiske
Major Svein Holtan

Trykk:
Melsom Grafisk AS

Forsidefoto:
FMS

Tema: FELLEOPERASJONER

04	Luftforsvaret og fellesoperasjoner Tomas C. Archer
06	Hær + Sjø + Luft = FEKS/717 Skavdrøn Ola K. Christensen
10	Luftforsvaret i fellesoperasjoner – sett fra KOMLUFT Arnvid Brage Løvbukten
14	Luftforsvarets bidrag til operasjoner i utlandet – Fellesoperativ planprosess Ketil Rydningen
18	I en joint setting: Operative krav / behov evaluering Eivind Valestrand
22	KOMLUFT's verktøy for styring av den operative virksomheten i Luftforsvaret LUFTOPERATIVT DIREKTIV Ove Sandli
24	Air dominance key to combined joint operations JOINT FREEDOM Joris Janssen Lok
28	Grenvise operasjoner – en saga blott? Terje Torsteinson
32	Fellesoperasjoner – kan vi gå for langt? Rune Bjerkås
34	F16 datalink update facilitates joint operations early assessment Joris Janssen Lok
38	PORTRETTET: Senior stabsoffiser J5, Forsvarets Fellesoperative Fovedkvarter oblt Trond Hellebust Ola K. Christensen
42	– Kjør på, Nilsen! Nå er du halvveis! Dette klarer du! Kom igjen! Ola K. Christensen
44	Full klaff for Anders og de 152 andre sersjantene! Ola K. Christensen
45	Kullets beste elev og Luftmilitært Samfunds reisestipend
46	Luftforsvarsstaben i Forsvarsstaben Sverre V. Kjerpeseth
48	Luftforsvaret tildelt internasjonal pris for vellykket omstilling Svein Holtan
50	– Fornøyde medarbeidere yter mer og bedre Svein Holtan
52	BOKTIPSET: Strategy, air strike and small nations commonwealth of Australia, 2001 av Shaun Clarke Nils E. Naastad
53	KOMMENTAREN: Fri konkurranse? Nils E. Naastad
54	GENERALEN: Eldrebølgen i Luftled Ingar T. Narvhus
56	Utvikling av luftmakt simuleringsmodell; en suksesshistorie Steinar Sanderød
58	Terrorberedskap og force protection – aktuelle oppgaver for Luftheimevernet? Lauritz G. Dorenfeldt
60	LUFTMILITÆRT SAMFUND (LMS)
60	Leder Luftmilitært Samfund: Så er det på'n igjen Kjell R. Bugge
62	Deltakelse i internasjonale operasjoner: beordring eller frivillighet? Arne Hammerhaug
64	RAFA-NORGE
64	RAFA/N formannens spalte Rolf Kolling
65	Minneseremoni etter slaget om Atlanterhavet
66	Vesle Skaugum 50 år Knut Fossum
69	RAFA's årskonferanse i Bournemouth: Vanskelig og bekymringsfullt år Gerd K. Engebrigtsen
70	Årsmøte i RAFA-Norge: Et år med stor virksomhet Leon Luckow

LUFTFORSVARET OG FELLESOP

Forsvarets fellesoperative doktrine (FFOD) definerer fellesoperasjoner som «aktiviteter, operasjoner, organisasjoner o.s.v. hvor elementer fra mer enn en forsvarsgren deltar». Som «hovedleverandør» av luftmakt til Forsvaret, er Luftforsvarets aktiviteter i all hovedsak knyttet til gjennomføring av luftoperasjoner. Disse operasjonene gjennomføres imidlertid som oftest i tett kontakt med én eller flere av de andre forsvarsgrenene, og kan således sies å ligge innenfor definisjonen av fellesoperasjoner.

At de fleste militære operasjoner vil foregå innenfor en eller annen form for fellesoperativ ramme er ikke noe nytt. Luftforsvaret har da også drevet med ulike former for fellesoperasjoner opp gjennom hele vår historie. I varierende grad har våre fly, helikoptre og luftvernssystemer operert som støtte for, eller i samarbeid med de andre forsvarsgrenene.

Videre har vårt luftovervåking og stridsledelsessystem (LOS-systemet) sørget for produksjon og videreformidling av et gjenkjent luftbilde (RAP) til hele Forsvaret. Utviklingen de senere årene har dessuten gått i retning av at stadig flere oppgaver løses innenfor en fellesoperativ ramme – både når det gjelder operasjoner og understøttelse av disse, samt innen trening, utdanning og øvelser.

At fellesoperasjoner utgjør en viktig del av den militære virkelighet, fikk vi senest demonstrert under operasjonene i Afghanistan og i Irak. De norske F-16 flyene som deltok i operasjon Enduring Freedom ville ikke vært i stand til å løse sine oppdrag tilfredsstillende uten et utstrakt samarbeid med spesialstyrker på bakken. De amerikanske og britiske bakkestyrkene i Irak ville neppe rykket så raskt frem som de gjorde, uten den omfattende støtten de fikk fra luften i form av om lag 2000 flytokt per dag.

ERASJONER

NETTVERKSBASERT FORSVAR = FELLESOPERASJONER

Forsvarssjefen har besluttet at nettverksbasert tenkning skal være retningsgivende for hvordan Forsvaret i fremtiden skal utvikles. Hovedideen bak et Nettverksbasert Forsvar (NBF) er at personell, kommunikasjonssystemer, kommandoled, sensorer, våpenplattformer og avdelinger skal virke sammen uavhengig av forsvarsgren, geografisk plassering og nivå i kommandokjeden. Dette er noe av den samme nettverkstankegangen – om enn i mindre skala – som har ligget bak utviklingen av blant annet NASAMS og LOS-systemet. I bunnen for NBF-konseptet ligger en fellesoperativ tankegang. I et nettverksbasert Forsvar vil det ikke være den organisatoriske tilhørigheten som er det interessante, men hvilke effekter som kan oppnås. Vi er med andre ord i ferd med å bevege oss bort fra et plattform-sentrert forsvar, til et effektbasert forsvar.

SYNERGIEFFEKT (1+1= 3)

Utviklingen av NBF og den økte vektleggingen av fellesoperasjoner har blant annet sin bakgrunn i ønsket om å få mer forsvarsevne ut av hver krone. Samtidig er målet at Forsvaret skal få økt reaksjonsevne og bli mer fleksibelt. Dette kan bare oppnås gjennom økt integrering og samarbeid mellom forsvarsgrenene. Forsvaret blir bedre totalt sett gjennom fellesoperasjoner, enn det gjør når forsvarsgrenene opererer hver for seg.

Litt forenklet kan vi si at målet med fellesoperasjoner er å skape synergi-effekter. Vi oppnår mer sammen enn vi gjør hver for oss. Vi kan, for å låne et uttrykk fra en forhenværende fotballtrener, bidra til «gjøre hverandre gode». Dette kan oppnås gjennom at hver forsvarsgren gjør det den er best på, men til fellesskapets beste.

GRENWISE KULTURFORSKJELLER – EN UTFORDRING OG EN STYRKE

Under fellesoperasjoner støter man gjerne på andre utfordringer og problemer enn det som er tilfelle under rene grenvise operasjoner. Disse problemene oppstår gjerne som følge av forskjellige operasjonsmønstre, tradisjoner og kulturer i de ulike forsvarsgrenene. I en artikkel i forrige nummer av LUFTLED beskrev kaptein Are Syvertsen på en god måte noen av de kulturelle utfordringene som oppstår når offiserer fra ulike forsvarsgrener skal arbeide sammen. Til tross for at disse kulturforskjellene nok kan være en utfordring, konkluderte artikkelen med at de også kan være en styrke for forsvarsgrenene og Forsvaret. En forutsetning for å overvinne de kulturelle barrierene er at vi kjenner til, og erkjenner at slike forskjeller eksisterer. Forståelse for hverandres kultur, tankesett, terminologi osv, er en dyd av nødvendighet i forbindelse med fellesoperasjoner. I tillegg til gjensidig kunnskap om hverandre, er det dessuten nødvendig å etablere en felles ramme å operere innenfor og en felles

forståelse for hva fellesoperasjoner er. Forsvarets fellesoperative doktrine, kombinert med en felles operativ ledelse (FOHK) og felles utdanning og trening skal bidra til dette.

INTEGRERT STRATEGISK LEDELSE

Den 1. august var etableringen av Forsvarets nye integrerte strategiske ledelse en realitet. Forsvarets øverste ledelse er i fremtiden organisert i et integrert Forsvarsdepartement, samt en Forsvarsstab som er samlokalisert med departementet. Personlig stiller jeg meg positiv til den nye organiseringen, og tror den vil bidra til å styrke fellestankegangen i Forsvaret ytterligere. Den enhetlige ledelsen vil styrkes, noe som vil komme hele Forsvaret til gode. Dette gir rom for store gevinster – både operativt og økonomisk.

AVSLUTNING

Luftforsvarets virksomhet foregår i liten grad isolert fra de andre forsvarsgrenenes aktiviteter. En rekke av Luftforsvarets virksomheter er i realiteten integrerte operasjoner sammen med de andre forsvarsgrenene. Fellesoperasjoner handler imidlertid om mer enn bare å understøtte hverandre – det handler om å operere i fellesskap mot det samme målet. Utfordringen blir å komme bort fra den sektor- og bås-tenkingen som dessverre tidvis preger forsvarsgrenene. Vi må la særinteressene vike for fellesskapets beste.

HÆR + SJØ + LUFT =

Tre fly og et tredvetalls hoder: FEKS / 717 skvadron ble opprettet 1. januar 1995, teller tre DA 20 Jet Falcon og et tredvetalls hoder inngår i den operative støtteavdelingen og i den flyoperative avdelingen. Forsvarets EK Støttesenter/717 skvadron har hjemmebase på Rygge flystasjon og inngår i 137 Luftving.

FEKS/717 SKVADRON

Rygge flystasjon/137 Luftving: – Utrolig godt motivert personell, bedyrer kapteinløytnant Per Morten Haugen. – Solid fagkompetanse, fastslår major Atle Norum Larsen

fra Hæren. – Jo da, trivselen er høy så vel faglig som kollegialt, fremhever Hans Petter Narmo overfor LUFTLED.

TEKST:
Ola K. Christensen
FOR LUFTLED

FOTO:
Kim H. Bjorheim
FORSVARETS MEDIASENTER

Hans Petter Narmo har grad av oberstløytnant i Luftforsvaret og er sjef for

FEKS/717 skvadron, eller Forsvarets EK Støttesenter/717 skvadron, med hjemmehase på Rygge flystasjon og ett av de operative elementene i stasjonens 137 Luftving. FEKS/717 er en avdeling der også offiserer fra Hæren og Sjøforsvaret inngår som en helt naturlig og fullt integrert del av det flyoperative på linje med de «lyseblå» systemoperatørene.

Antrekket til de to herrene Haugen og Norum Larsen gir i hvert fall intet rom for andre fortolkninger enn at også en mørkeblå og en grønn jobber i de høyere luftlag der de i egenskap av EWO – Electronic Warfare Officer – har sin arbeidsplass i aktre del av flykabinen. Bare bakgrunnsfargen på en av badge'ne på flydressen samt hodeplagget «avslører» en annen forsvarsgrentilhørighet enn Luftforsvaret.

Fellesressurs:

– Vi skiller egentlig ikke mellom de tre forsvarsgrenene, men betrakter oss som «ett firma» på grunn av samvirket også med landbaserte og sjøgående enheter. FEKS/717 er kort og godt en fellesressurs med et bredt spekter av brukere, understreker oberstløytnant Hans Petter Narmo, sjef Forsvarets EK Støttesenter/717 skvadron.

NON-COM

FEKS/717 skvadron, opprettet 1. januar 1995, er oppsatt med tre DA 20 Jet Falcon, teller et tredvetalls hoder og er organisert i en operativ støtteavdeling og en flyoperativ avdeling. Avdelingens betegnelse kan altså forlede enkelte til å tro at dette er en ordinær skvadron i Luftforsvaret, noe den altså slettes ikke er grunnet at samtlige forsvarsgrener er representert, samt oppdragenes art. Blant «kundene» hører nemlig høyst forskjellige kampavdelinger som 6. divisjon, Norwegian Task Group og kampfly. I tillegg har FEKS/717 kontakt med de grenvise utdannings- og kompetansesentra. – Vi skiller ikke mellom de tre forsvarsgrenene, men betrakter oss som «ett firma» på grunn av samvirket med landbaserte, luftbaserte og sjøgående enheter. Avdelingen er kort og godt en fellesressurs med et bredt spekter av brukere. Derfor er det selvsagt viktig at FEKS/717 gjenspeiler dette rent personellmessig, poengterer oberstløytnanten.

Det dreier seg altså om elektronisk krigførsoperasjoner, som det å forstyrre og blokkere en motstanders radar- og radiosystemer, eller Non-Com, det vil si

det som ikke har med verbal kommunikasjon å gjøre. I en skarp operasjon innhenter DA 20 elektronisk informasjon for så å distribuere denne videre i den operative kommandokjeden til eksempelvis fellesoperativt hovedkvarter eller direkte til kampavdelinger; det være seg et luftvernartilleribatteri, missiltorpedobåter, F-16 eller andre operatører i nettverket. – Vi er den eneste avdelingen som innhenter og tilbyr gjennom kommandoledet elektronisk informasjon på taktisk nivå til allierte partnere og er således unike i NATO, forteller Hans Petter Narmo. Fredstidsmessig består hverdagen av kontroll og kalibrering av navigasjons- og innflygningshjelpemidler, egentrening og samtrening med Hæren, Sjøforsvaret

og Luftforsvaret i forhold til krigsopp-gaven, samt transportoppdrag ettersom en flymaskin er dedikert Kongehuset, Regjeringen og Forsvarets politiske og militære ledelse. FEKS/717 er også ansvarlig for å stille med instruktører til en rekke kurs og skoler, hvor eksempelvis KNM Tordenskjold, Sjøforsvarets skolesenter for maritime operasjoner (SMOPS), er en av dem.

UTVIKLER OPTIMALISERT BESKYTTELSE

Avdelingen har et omfattende øvingsprogram i nasjonal og i alliert regi. Det være seg Sjøforsvarets Flotex, divisjonens Falk, genuine luftøvelser samt allierte type- og fellesøvelser som henholdsvis Blue Game og Strong

Resolve. – Disse er selvsagt vesentlige for å opprettholde og videreutvikle Forsvarets kompetanse innen EK-støtte og operasjoner under EK-tiltak, poengterer oberstløytnant Narmo. Den operative støtteavdelingen, eller programmerersenteret, utvikler og leverer optimalisert EK-beskyttelsesutstyr til operative enheter i Luftforsvaret samt optimalisert EK-info til de to øvrige forsvarsgrener.

FAGFELT I VOLDSSOM UTVIKLING

Atle Norum Larsen har operativ bakgrunn fra Hærens luftvern, blant annet i 6. divisjon og ved det tidligere utdannings- og kompetansesenteret for Hærens luftvern i Fredrikstad. Majoren

Inspirerende fellesoperativt miljø: – Personellet er utrolig godt motivert og har en solid fagkompetanse. Og avdelingstjenesten gir gode muligheter for en omfattende faglig fordypning, mener kapteinløytnant Per Morten Haugen og major Atle Norum Larsen fra Hærens luftvern. – Forskjellig forsvarsgrenvis bakgrunn gir god synergi, bedyrer oberstløytnant Hans Petter Narmo.

kom til FEKS/717 i 2000 og inngår i skrivende stund i staben til 137 Luftving. Kapteinløytnant Per Morten Haugen, innbeordret i fjor, er utdannet innen elektronikk / våpen med tilleggs-utdannelse som ingeniør og med sjø-tjeneste i fregattvåpenet. Majoren og kapteinløytnanten er begge skjønt enige om to ting; nemlig at det faglige miljøet er godt, det kollegiale forhold likeså og at alt ligger vel til rette for en solid egen-utvikling som EK-håndverker. – Dette er en avdeling der den enkelte virkelig kan utvikle seg. Mulighetene for faglig ferdypning er gode gjennom tre års sammenhengende tjeneste, kursing og spesialisering. Og selvsagt er det sunt å jobbe i andre miljø; det kan fort bli for snevert å kun jobbe innen eget våpen og

i samme forsvarsgren, poengterer major Norum Larsen. Kapteinløytnanten nikker bifallende. – Tjenesten gir nye impulser og utvider horisonten. Og det er jo liten tvil om at EK som fagfelt bare får større og større betydning, noe de senere års konflikter til fulle har vist, mener han. Og sjef Narmo ser det slik: – Fordi den forsvarsgrenvise og faglige bakgrunn er forskjellig, utfyller fly-besetningsmedlemmene hverandre på en unik måte. Dette gir en god synergi. Vi lærer hele tiden noe om hverandres plattformer, sensorer og enheters operasjonsmønster. Dette er utpreget teamwork med lite båstenkning!

IMPONERENDE

De to systemoperatørene legger heller

ikke skjul på det å jobbe i de høyere luftlag. – Selv om vi sitter både trangt og på tvers, er det å fly spennende og morsomt. Og det skjer mye under et oppdrag; aktiviteten er høy, forteller de. – For å si det slik – vi beveger oss en smule raskere enn enheter til lands og til vanns, informasjonen kommer fort-løpende og mye skal derfor sorteres, vurderes og analyseres relativt kjapt. Men dette er jo med på å gjøre tjenesten spesielt utfordrende! – Utrolig mye EK-fagkunnskap og erfaring er samlet i avdelingen; kunnskap og erfaring som kollegene deler seg i mellom. Vi er intet mindre enn imponert, er «dommen» major Atle Norum Larsen og kapteinløytnant Per Morten Haugen feller over Forsvarets EK Støttesenter/717 skvadron.

REALKUNNSKAP OG SYSTEMFORSTÅELSE

Hva slags personellkategorier fra Hæren og Sjøforsvaret har FEKS/717 behov for? Først og fremst offiserer med gode kunnskaper innen matematikk og fysikk; personell som kan noe om «frekvenser og trigonometri» og har systemforståelse, som avdelingssjef Hans Petter Narmo uttrykker det. – Personell både med operativ og teknisk bakgrunn er velkommen!

Den enkelte kandidat må imidlertid først innom seleksjonssenteret. Deretter står FMI og ulike tester for tur før ferden går til Rygge flystasjon for kursing og utsjekk på DA 20 Jet Falcon.

LUFTFORSVARET I FELLEOPERASJONER

– SETT FRA K

Fellesoperasjoner defineres vanligvis som operasjoner med mer enn en forsvarsgren. Jeg synes ikke definisjonen gir noe særlig, så for å spisse det litt og for å gi det litt verdiskaping iht Forsvarets fellesoperative doktriner

(FFOD), kunne jeg tenke meg følgende utdypning:

Fellesoperasjoner er planlegging på og anvendelse av tilgjengelige militære styrker mot en motstanders vitale punkter.

TEKST:

Generalmajor

Arnvid Brage Løvbukten

Kommandør for luftstridskreftene

Gjøres dette riktig, vil våpensystemer fra aktuelle forsvarsgrener forsterke hverandre og målsettingen oppnås. Jeg vil bruke denne justerte definisjonen for å belyse tre områder som er viktige for Forsvaret og Luftforsvaret ifm fellesoperasjoner: kompetanse, kommando og kontroll (K2), og våpensystemer. Jeg har i mange år hørt at «fellesops, det er noe vi kan her på xxx eller på yyy. Og utlendinger må komme hit for å lære av oss»... Min påstand er at vi i realiteten har kommet svært kort i Forsvaret innenfor min definisjon av fellesoperasjoner. Luftforsvaret kan og bør gjøre noe med dette som «lead» våpengren. Det er antakelig mer naturlig for oss å tenke helhet og samarbeid enn for de andre forsvarsgrener som historisk har hatt et visst egenrasjonale.

DEN IDEELLE FELLEOPERATIVE VERDEN, NOEN DAGDRØMMER...

Kompetanse: I den ideelle verden har vi et stort fellesoperativt miljø på stabsskolen, krigsskolene, i Forsvarsdepartementet, Forsvarsstaben og Fellesoperativt hovedkvarter. FFOD og Fellesoperativt planverk med tilhørende operasjonskonsept er videreutviklet til viktige verktøy for fellesoperasjoner. Luftforsvaret har etablert sine spesialister

på fellesops og luftmakt på de riktige stedene. Operative sjefer har tilstrekkelig operativ intuisjon, personlige egenskaper og faglig dyktighet til å oppnå gitte målsetninger under både skarpe operasjoner og øvelser, både på taktisk og operasjonelt nivå. Luftforsvaret rekrutterer og bygger opp slike sjefer aktivt inn i fellesskapet.

K2: Kommando og kontroll på operasjonelt nivå utøves gjennom fullintegreerte grenvise opsrom og en forsterket J-struktur som alle ser helheten. FOHKs hjul (hele kommandoapparatet) øves regelmessig. Utviklingen av et nettverksbasert forsvar er kommet så langt at det er mulig å trekke optimalt på alle Forsvarets (og allierte) operative ressurser på taktisk nivå etter behov. Sambandssystemer er ikke en hindring for nettverket, alle har det nødvendige utstyr (LINK-16, MRR, IFF, eleverte relestasjoner osv). Sann tids etterretning er tilgjengelig fra operasjonelle ressurser. Operasjonstempoet kan kjøres opp så høyt at det meste kan gå direkte online og i nettverk, dvs det best egnede våpensystem (uavhengig av våpengren) på taktisk nivå benyttes til enhver tid, også på øvelser. Handlingsløyfen kan akselereres etter behov. Vi har en kontinuerlig oppdatering av felles målbekjempelsesliste og vurdering av effektoppnåelse (BDA). Vi skaper en funksjonell organisasjon uavhengig av forsvarsgren for å løse

oppdraget etter behov. Kommandostrukturen kan trekke på kompetansesentra etter behov. Luftforsvaret møter alle krav til fremtidens K2-utstyr på sine plattformer og installasjoner / baser. Luftforsvaret bemanner kommandostrukturen på alle nivå med nødvendig kvalitet og kvantitet til fellesskapets beste.

Våpensystemer (på NBF-språket: effektorer):

De aller fleste våpensystemer er multirolle med stor nytteeffekt i de fleste scenarier. Det er også tilstrekkelig seighet ved tilstrekkelig antall plattformer, våpen og reservedeler i logistikksystemet slik at kontinuerlige ops er mulig over ønsket tid. Vi har fleksible, langtrekkende våpen med stor treffsikkerhet, både overflatebasert og flybasert. Våpnene er godt egnet også i lavintensitetskonflikter. Vi har bemannet våpensystemene med tilstrekkelig øvd personell fordi vi har gitt prioritet til våre skarpe avdelinger og fått til øvingsfelt hvor vi trener sammen, både simulert og skarpt. Luftforsvaret har lenge bidratt med multirolle kampfly og MPA, en del av NH-90 helikoptrene og UAV'ene er også multirolle. Luftvernet (NASAMS II og MANPAD) dekker Forsvarets behov med unntak av forsvar mot TBM. Alle våpensystemer er stående styrker og tilgjengelig for krisehåndtering både ute og hjemme. Kontraktsregimet er avviklet.

OMLUFT

HVOR ER VI?

Kompetanse: Hvem kan fellesops i praksis i dag (ift. min modifiserte definisjon)? Noen synes det holder at vi kan snakke sammen på samme frekvens på en operasjon. Øvelser går i sine vante spor som de alltid har gjort mens doktriner og stabsøvelser utvikles i Oslo. Det gjøres veldig mye bra på det taktiske nivået på forsvarsgrenenes kompetansesentra, men vi har ikke evnet å omgjøre det som går på det fellesoperative til taktiske realiteter. FOL (Forsvarets Operative Ledelse) øver altfor lite fordi driftsutgiftene skal ned, slik at den enkelte sjef ikke utvikler sin fellesoperative kompetanse på verken krisehåndtering eller krigføring. Luftforsvaret gjør ikke noe spesielt i denne sammenhengen.

K2: FOHK har en kombinasjon av J-struktur (som skal sikre helheten) og grenvise opsjoner med kommandører. FOHK-kompromisset har gjort J-strukturen veldig svak, mens opsjonene på sjø og luft er nogenlunde operative hvis de bemannes iht OPL. Det er kommandørene med sine fagmiljøer som representerer tyngden, men verken J-struktur eller kommandører sikrer en videre utvikling av fellesops etter min definisjon. Opstempoet kan neppe akselereres etter behov da vi ikke trener hjulet. Vi har store sambandsmessige hull ift nettverksbasert Forsvar (NBF), men vi er svært gode på det vi gjør hver for oss, ja, av og til i verdensklasse, det beviser vi gang på gang i intops.

Når det gjelder NBF er kanskje Luftforsvaret best i klassen når det

Behov for endring: Forsvarets operative ledelse må organiseres, bemannes og trenes slik at den blir ekspert på ledelse av fellesoperasjoner i realiteten, ikke bare på papiret. Foto: FMS

gjelder sambandssystemer, men det hjelper lite mht fellesops når ikke alle er på nett. Vi har luftromsproblemer under øvelser (ref. siste Joint Winter). Vi har ingen fellesoperative øvelser hvor Luftforsvaret gjør noe annet enn å støtte de to andre forsvarsgrener. Dermed er det i virkeligheten hær og sjø som setter agendaen og ikke fellesskapet. Vi har stadig samarbeidsutfordringer mellom LUKS og LUFTOPS pga mangel på sambandsmidler og lite tjenlig organisasjon, noe som får innflytelse på K2 sluttproduktet i fellesskapet, og det oppleves forvirrende for uteavdelingen.

Våpensystemer: Forsvaret har i dag få våpensystemer som er multirolle-systemer og fleksible og presise nok til å takle hele spekteret av fredsoperasjoner. Vi er som sagt svært gode på det vi gjør, men vi må nok utvikle oss raskt videre for å bli relevante og etterspurte. Etter min mening har Hæren de største utfordringene. Antall skytefelt hvor vi

opererer skarpt med Hæren og Luftforsvaret kan vi telle på en hånd, snart med bare to fingre, ingen i Sør-Norge, selv ikke i vårt nye Regionsfelt som skal dekke fremtidens behov. Luftforsvaret har endelig fått sitt slagkraftige multirolle kampfly som har bevist sin fortreffelighet selv med enkle våpen. Kontraktsregimet ødelegger imidlertid for tilgjengeligheten for både kampsystemene og støttefly / systemer i FIST/L.

HVA BØR VI GJØRE?

Kompetanse: Vi må ha en helhetlig bevisst satsing. Kanskje en felles krigsskoleled kan være en start. Stabsskole II er allerede på god vei, men kan gå videre. Stabsskolen burde avskaffe sine forsvargrensvisse avdelinger. Doktriner og planverk må i større grad reflektere helhetens behov. Vi må operere integrert på mange flere øvelser. Vi må bygge opp operative sjefer med dybdekunnskap om Forsvarets systemer og krigskunst,

samt gi dem mengdetrening på ledelse av fellesoperasjoner. Vi må utnytte den synergieffekten som Joint Warfare Center med CAX treningssenter kan gi oss.

K2: Forsvarets operative ledelse må organiseres, bemannes og trenes slik at den blir ekspert på ledelse av fellesoperasjoner i realiteten, ikke bare på papiret. Kanskje Luftforsvarets Coordinated Air Operations Program (CAOP) kan forlenges til å gjelde alle? LINK-16 og andre operative sambands-systemer må på plass slik at NBF kan drives effektivt nasjonalt og internasjonalt med et høyt opstempo og god oversikt.

Forsvaret bør snarest mulig etablere en operasjonell multirolle UAV-kapasitet. En taktisk UAV til ISTAR-bataljonen gir oss ikke på langt nær det vi virkelig trenger. Veldig mye av fremtidens Forsvar vil avhenge av at vi etablerer en slik kapasitet.

Våpen: Vi må få flere langtrekkende våpen med stor treffsikkerhet, avfyrt fra fleksible og mobile plattformer. Vi burde videre ha skytefelt der vi kunne øve med disse våpnene i fellesoperativ modus uten å reise helt til Troms eller Finnmark! De aller fleste styrker burde være gripbare og stående, dvs at kontraktsregimet bør avskaffes og verneplikten legges om.

KONKLUSJON FOR LUFTFORSVARET

Luftforsvaret i fellesoperativ sammenheng bør gå fra å være en støttepartner til hær- og sjøøvelser til å bli en aktiv pådriver for helheten i all operativ virksomhet. Vi i Luftforsvaret hevder at vi er i forkant i å benytte teknologi og utvikle nye konsepter, men når det gjelder UAV har vi dessverre tapt noen år. Et UAV-miljø må utvikles, NOBLE og FFI bør engasjeres osv, samt at prosjekt og konsept må videreføres slik at vi raskest mulig kan starte tester og eksperimenter for så å gå til større anskaffelser.

K2-delen bør ryddes opp slik at kommandolinjene til de operative avdelingene oppleves som klare både for øvelser og operasjoner ute og hjemme.

Luftforsvaret bør ta mål av seg til å bli «lead» våpengren for å se helheten i alle ting, enten det gjelder kompetanse-

utvikling (inkludert lederutvikling), kommando- og kontrollstruktur og bemanning eller våpenutvikling. Fellesoperasjoner vil øke i betydning ettersom Forsvaret slankes og alt må optimaliseres. Det er derfor nå viktig for fellesskapet at Luftforsvaret tar ansvar og ikke blir sittende på gjerdet å se på.

Kun støtte: Vi har ingen fellesoperative øvelser hvor Luftforsvaret gjør noe annet enn å støtte de to andre forsvarsgrener.

Arkivfoto: FMS

NYTT OM NAVN FORSVARSDEPARTEMENTET

BRIGADER TOM HENRY KNUTSEN

LEDER, FD II 4 /
AVDELING FOR
SIKKERHETS-
POLITIKK /
KRISESTYRING

BRIGADER TROND RAGNARSØN KARLSEN

NESTLEDER, FD V /
AVDELING FOR ØKONOMI OG STYRING

OBERST TORGEIR TEIGUM

LEDER, FD V 5 /
AVDELING FOR
ØKONOMI OG
STYRING /
DRIFT – AVHENDING

OBERST ERROL O P HENRIKSEN

NESTLEDER, FD V 4 / AVDELING FOR ØKONOMI OG
STYRING / INVESTERINGSSTYRING

OBERST ATLE BASTIANSEN

NESTLEDER, FD IV 5 / AVDELING FOR FORSVARS-
POLITIKK OG LANGTIDSPANLEGGING /
PERSPEKTIVPLANLEGGING

OBERST TOM ERLING SMELLROR

SENIOR STABSOFFISER, FD III 2 /
AVDELING FOR OPERASJON OG BEREDSKAP
/OPERASJONSPLANLEGGING

LUFTFORSVARETS BIDRAG TIL OPE – FELLEOPERAT

Planavdelingens oppgaver kan i stort deles inn i to, der den ene omfatter ansvar for utarbeidelse og vedlikehold av planverk, prosedyrer og direktiver av generell karakter. Den andre delen innbefatter utarbeidelse av operative

planer for spesifikke operasjoner. Avdelingen er oppsatt med sjef (oblt) og 5 majorer som planoffiserer. Avdelingen har ikke vært fullt oppsatt siden den ble etablert, anslagsvis 50 % vakanser har vært det normale.

TEKST:

Oberstløytnant

Ketil Rydningen

Sjef Planavdelingen/KOMLUFT

FORHOLDET STYRKEPRODUSENT OG OPERATIV MYNDIGHET

Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK) er gitt i oppdrag å planlegge deployering og redeployering av alle styrkebidrag til operasjoner i utlandet. En beslutning om at Luftforsvaret skal stille bidrag til slike operasjoner har derfor stor betydning også for personell og organisasjon utenfor egen forsvarsgren. I prinsippet er det styrkeprodusentens oppgave å bringe styrkebidragene frem til «klar» for deployering. Erfaringer fra de seneste oppdragene viser at kompleksiteten i operasjonene genererer så mange tidskritiske gjøremål at det knapt er mulig, ei heller ønskelig å

skarpt separere styrkeprodusent og operativ sjefs planprosess. Et nært samarbeid mellom disse instansene fra første dag er derfor påkrevd.

Klare og entydige kommando- og ansvarsforhold er en forutsetning for gjennomføring av militære operasjoner. Nasjonalt kompliseres dette forholdet ved valgt styringsmodell hvor styrkeprodusenten til daglig er faglig foresatt for og utøver administrativ kontroll over en del av styrkeelementene som inngår i FIST-L. Sjef FLO fører alminnelig kommando over logistikkressursene, mens det er SJ FOHK som skal planlegge, forberede og lede deployering av styrken. SJ FOHKs myndighet ift alle involverte aktører reguleres i Forsvarsjefens Strategiske Direktiv for Operativ virksomhet.

FOHK – RESSURSER FOR PLANLEGGING

FOHK er etablert etter en ja takk begge deler modell, der aktiviteten er fokusert rundt fellesoperative J(oint)-staber, støttet av forsvarsgrenvise kommandørstaber. J-5 er fellesoperativ sjefs planleggingsstab. I tillegg finnes det spredte mindre planelementer i andre fellesstaber, samt i kommandørstabene. Det er verdt å merke seg at kommandørstabenes organisasjon og oppsetting er ulik fra stab til stab. Dette fordi forsvarsgrenene ikke definerer sin myndighet og sitt ansvarsområde på operasjonelt nivå likt. I tillegg har enkelte staber flere vakanser i organisasjonen. Ressurser tilgjengelig til planlegging varierer derfor fra stab til stab og det siste året har vist at FOHK er sårbar når det gjelder ressurser til planleggingsoppdrag.

FELLEOPERATIV PLANPROSESS – OPPDRAGET TIL FOHK

FOHK er blant annet gitt følgende oppdrag i forbindelse med deployering av styrkebidrag:

- (1) Bidra med innspill til strategisk nivå i forbindelse med forberedelse, planlegging og iverksetting av deltakelse til operasjoner.
- (2) Fremme operative behov til FSJ som fastsetter operative krav i dialog med styrkeprodusentene og sjef FLO.
- (3) Planlegge og lede deployering av styrkebidrag.
- (4) Forestå koordinering på operasjonelt nivå mot NATO, FN, OSSE, EU og eventuelt bilateralt.
- (5) Gjennomføre evaluering av styrkebidrag som grunnlag for status KLAR.
- (6) Utøve administrativ kontroll over norske styrker avgitt til styrkesjef.

(7) Ved behov deployere Theatre Enabling Force (TEF) og Termination Task Force (TTF).

(8) Utøve budsjettansvar for operasjonsrelaterte merutgifter. Ved operasjoner i utlandet gjelder dette Kap 1792.

(9) Utøve operativ kommando og administrativ kontroll over National Contingency Commander (dersom oppsatt) og ikke avgitte norske styrkebidrag (unntatt styrkebidrag fra FO/E).

(10) Utøve operativ logistikkstyring med ansvar for norske styrker i operasjoner i utlandet.

På ordre støtte FO/E operativt med nødvendig sikringsstyrke, administrativt og logistikkmessig i operasjonsområdet.

RASJONER I UTLANDET

IV PLANPROSESS

ETABLERING AV FELLES PLANGRUPPE (JOPG)

For å løse sitt oppdrag, etablerer sjef FOHK en Joint Operational Planning Group / JOPG. Denne ledes normalt av en representant for J-5. I enkelte tilfeller utpekes en representant fra den kommandørstaben som har det tyngste bidraget i operasjonen. Et eksempel på dette er at utpekt leder for JOPG i forbindelse med NORDETMAN C-130 bidraget til Operation Enduring Freedom / OEF var en offiser tilhørende KOMLUFTs organisasjon.

For øvrig settes JOPG sammen slik at alle fagstaber som involveres representeres. Normalt vil alle J-staber samt presse og informasjon, juridisk rådgiver, og representant for styrkebidraget være

tilstede. JOPG vil skjematisk sett dele arbeidet inn i en tradisjonell faseinndeling med fem faser:

- 1: Styrkegenereringsfasen
- 2: Planfasen
- 3: Deployeringsfasen
- 4: Operasjonsfasen
- 5: Redeployeringsfasen

STYRKEGENERERINGSFASEN

Det er det strategiske nivå som normalt driver den overordnede prosessen i denne fasen. JOPG i FOHK bidrar ved å støtte og gi innspill til og gjennomføre operative vurderinger for å kunne anbefale om det er forsvarlig å delta med norske styrker i den aktuelle operasjon. Disse vurderinger vil basere seg på informasjon fra flere kilder, og på nødvendige rekognoseringer i teateret.

Situasjonsavhengig vil Norge ha strategiske ressurser i teateret som kan bidra med informasjon som grunnlag for SJ FOHKs operative vurderinger. Det er viktig å tidligst mulig etablere forbindelse med internasjonal styrkesjef og operasjonelt hovedkvarter for å få avklart operative behov og skaffe til veie informasjon om operasjonen og planer for bruk av norske styrkebidrag.

Den initielle vurderingen søker å gi svar på blant annet følgende:

- Er det operativt forsvarlig ift. nasjonale krav til sikkerhet og etikk for norske styrker å delta i operasjonen?
- Tilfredstiller bidraget de operative krav som stilles til styrken, eventuelt hvilke justeringer må gjennomføres og er dette mulig?
- Kan Norge understøtte styrkebidraget herunder med logistikk, kommunikasjon, sanitet og nødvendig kapasitet for strategisk evakuering, – eventuelt identifisere behov for bilaterale avtaler.
- Er Norge i stand til å deployere styrkene til operasjonsområdet innen den tidsfrist som kreves, eller forutsetter dette støtte fra andre nasjoner.

Samtidig med denne aktiviteten starter JOPG nødvendig parallell planlegging og forberedelser. Situasjonsavhengig vil FOHK starte forberedelser for en deployering, herunder utgi direktiver og varslingsordre til involverte avdelinger. FOHKs stedlige representant i operasjonsområdet, NCC, pekes ut i denne fasen. J2, etterretningsstab, er en sentral aktør i JOPG. Styrkegenereringsfasen avsluttes normalt med beslutning om Norge skal delta i operasjonen.

FOHK: Fellesoperativt hovedkvarter er gitt i oppdrag å planlegge deployering og redeployering av alle styrkebidrag til operasjoner i utlandet. FOTO: FMS

PLANFASEN

Planfasen omfatter perioden fra en politisk beslutning foreligger frem til nødvendig planlegging og forberedelser er gjennomført, og en er klar til å iverksette deployering av styrkebidraget. Klargjøring av styrkebidraget og nødvendig planlegging og forberedelse for deployering blir derfor sentrale momenter i denne fasen. Prinsipielt er styrkeprodusenten ansvarlig for å sette opp avdelingene basert på operative behov og krav. SJ FOHKs operative vurderinger (GOP – Mission analysis) og operative behov vil kunne medføre behov for å justere oppsett av det aktuelle generiske FIST-L bidrag. Når styrken er klar vil FSJ overføre kommando fra GIL til SJ FOHK som er ansvarlig for å deployere styrken fra oppsetningssted til destinasjon.

FOHK vil snarest fremme operative behov som grunnlag for klargjøring av styrkebidraget før deployering. Denne klargjøringen vil normalt omfatte operasjonsspesifikk trening, logistikkbehov, sanitetsbehov, samt mindre justeringer av utrustningslister og organisasjon. Dersom styrkebidraget og TEF skal deployere raskt kan ikke slike organisasjonsmessige eller materiellmessige tilpasninger være spesielt omfattende. SJ FOHK vil monitorere klargjøringen av styrkebidraget, og vil på bakgrunn av dette og tidligere gjennomførte operative

evalueringer fastslå om styrken tilfredstiller de operative krav og er klar for deployering. Dette med referanse til Balansert Målstyring – «mission capable» som KOMLUFT har ansvar for i Luftforsvaret. J-5 / planstab og aktuelle kommandørstab er i denne fasen hovedaktører i JOPG.

DEPLOYERINGSFASEN

Deployeringsfasen omfatter normalt perioden fra en starter overføring av styrkebidraget fra oppsetningssted og til hele styrken er på plass i Final Destination (FD). Valg av deployeringsmåte er basert på hvor styrken skal deployere, krav til hvor raskt den skal være på plass, størrelsen på bidraget og tilgjengelige transportressurser. FOHK er ansvarlig for å deployere styrken fra oppsetningssted (eller fra et annet oppmarsjområde nasjonalt eller i utlandet) og til FD i operasjonsområdet. NCC vil etablere seg med kommandoplass i operasjonsområdet og på vegne av SJ FOHK lede Reception, Staging and Onward Movement – RSOM.

JOPG i FOHK vil i denne fasen sikre følgende:

- Nødvendig klargjøring i operasjonsområdet gjennomført slik at styrkebidraget som et minimum har Initial Operation Capabilities (IOC).

- Nødvendig integrasjon med overordnet enhet gjennomført.
- Nødvendig liasonering med overordnet avdeling og taktisk hovedkvarter etablert.
- NCC/DETCOM etablert med strategisk kommunikasjon tilbake til FOHK.
- Nødvendige avtaler etablert (SOFA, MOU, TA).
- Nødvendige ROE etablert.
- Nødvendig plan og kapasitet for nasjonal styrkebeskyttelse etablert.
- Nødvendig understøttelse av styrkebidraget etablert.
- Nødvendig sanitetsstøtte (rolle 1-3) og strategisk evalueringsplan etablert.

I denne fasen er J4 / logistikkstab hovedaktør. Sluttsituasjon for deployeringsfasen forutsetter at nødvendige avtaleverk (SOFA) ratifisert og at styrkebidraget er på plass i operasjonsområdet klar for kommandooverføring til operativ sjef.

OPERASJONSFASEN

Operasjonsfasen omfatter normalt perioden fra kommando overføres til styrkesjef og frem til kommando er tilbakeført FSJ. FOHK vil føre administrativ kontroll over alle styrkebidrag, og operativ kontroll over ikke avgitte styrkebidrag (normalt NCC,

Transfer of authority (TOA): KOMLUFT, generalmajor Arvid Løvbukten, og NCC, oberst Erik Arff Gulseth, i Kirgisistan høsten 2002.

FOTO: NORDETMAN

NSE). JOPG i FOHK konsentrerer seg i denne fasen om å utøve operativt og logistikkmessig ansvar for norsk styrkebidrag. Dette innebærer understøttelse av styrkebidraget med alle klasser forsyninger og alle tjenester unntatt personellforvaltning (kontraktforvaltning, lønn, etc). FOHK monitorerer i tillegg operativ bruk av styrkebidraget og påser at disposisjonene er i tråd med nasjonale føringer, inkludert ROE. FOHK etablerer derfor 24 timers bemanning for operativ støtte av bidraget. Dette gjøres normalt ved operasjonsrommet til den kommandøren som har hovedbidraget i operasjonen. I denne fasen blir aktiviteten i JOPG noe redusert og felles operasjonsrom og grenvis operasjonsrom har den daglige kontakten med bidraget.

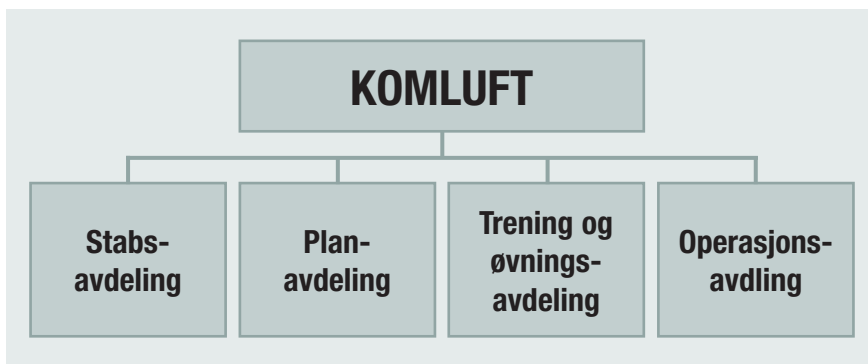
REDEPLOYERINGSFASEN

Redeployeringsfasen omfatter normalt perioden fra styrken erklæres ikke-operativ og kommando er tilbakeført til SJ FOHK og til alt norsk personell / materiell er tilbake ved sine stasjoner i

Norge. I denne fasen skal JOPG utarbeide planer for å redeploiere norsk personell og returnere materiell. Norske installasjoner skal avvikles og miljømessig opprydding inngår i denne. For å ivareta FOHKs forpliktelser i denne sammenheng etableres en Termination Task Force (TTF) i operasjonsområdet. Sluttsituasjon er oppnådd når styrkebidraget (personell og materiell) er tilbakeført avdeling, og norske installasjoner i operasjonsområdet er avviklet / avhendet og områdene tilbakeført.

AVSLUTNING

FOHK er gitt et betydelig ansvar for styrkebidrag som skal delta i operasjoner i utlandet. For å koordinere prosessene internt og sy disse sammen med prosesser hos andre aktører etableres en JOPG under ledelse av J5. I denne inngår representanter fra involverte staber og operasjonsrom i FOHK. Et styrkebidrag fra Luftforsvaret til operasjoner i utlandet blir på denne måten et fellesprodukt som alle forsvarsgrener har et forhold til.

NESTE UTGAVE AV LUFTLED HAR DEADLINE FOR INNLEVERING AV MATERIELL 03. NOVEMBER

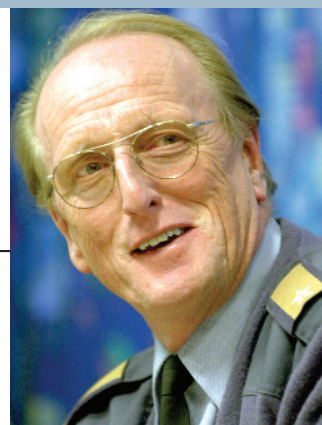
Deadline (dedlain) -n, -s siste frist (f.eks. for innlevering av avisstoff): d. er satt til kl. 13 dagen før utgivelsesdagen [eng. «dødslinje», egtl. om linje i militærfengsel som ikke måtte overskrides]

Aschehoug og Gyldendals
Store norske ordbok 1994.

NYTT OM NAVN

GENERAL-MAJOR KJELL NORDBY

DEPUTY COMMANDER
CAOC 9, HIGH
WYCOMBE,
STORBRITANNIA

BRIGADER BJØRN ERIK KRISTIANSEN

DACOS / HQ
STRATCOM ATLANT,
NORFOLK, USA

BRIGADER ULF ERIK HUSEBØ

SJEF HM KONGENS ADJUTANTSTAB

BRIGADER ØYVIND K. STRANDMANN

SJEF ARGUS

BRIGADER PER STRØMNES

SJEF VERNEPLIKTSVERKET

I EN JOINT SETTING: OPERATIVE KRAV / BE

KOMLUFTs stabsavdelings oppgaver er i hovedsak å organisere og lede den stabsmessige behandling og oppfølging av alle saker hvor KOMLUFT er involvert, samt organisere og koordinere den daglige saksbehandlingen ved Luftoperasjonssenteret. Viktige og tunge arbeidsopp-

gaver er organisering og ledelse av utforming av operative behov / krav til styrkeprodusenten og FLO-organisasjonen. Det samme gjelder også oppgaven å lede utformingen av evalueringskravene for luftoperative evalueringer.

TEKST:

Oberstløytnant

Eivind Valestrand

Sjef Stabsavdelingen / KOMLUFT

Avdelingen er oppsatt med sjef og 5 stabsoffiserer, alle på oberstløytnants nivå. Avdelingen har ikke vært fullt oppsatt siden den ble etablert, anslagsvis 50% har vært det normale.

OPERATIVE BEHOV / KRAV

I Forsvarssjefens Strategiske Direktiv for Operativ virksomhet (FSDO) beskrives at FSJ har det overordnede ansvaret for all operativ virksomhet. Sjefen for Fellesoperativt hovedkvarter (Sjef FOHK) med den tilhørende nasjonale kommandostrukturen, har ansvaret for å gjennomføre operasjoner. Sjef FOHK har fått koordinerende myndighet over-

for andre sjefer i Forsvarets militære organisasjon (FMO) for denne aktiviteten. FSDO beskriver således ansvar, myndighet og kommandoforhold i forhold til gjennomføring av operasjoner, og presiserer forholdet mellom Sjefen FOHK, styrkeprodusentene (generalinspektørene) og sjefen for Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO). Med sjef FOHKs ansvar for gjennomføring av

Survival To Operate – vakthold og sikring (STO):

STO er en svakheter som går igjen på evalueringene. Her er det store ressursmangler både når det gjelder personell og materiell. I tillegg har vi organisert STO-funksjonene i en felles pott – Basesett. Dette gjør at STO-personellet ikke er tilgjengelig for daglig trening, men kun blir hentet inn ved øvelser og evalueringer.

FOTO: Peter Tubaas / NORDETMAN

HOV OG EVALUERING

operasjoner medfører dette også at han har myndighet til å utarbeide operative behov for den aktuelle operasjon og gjennomføre operative evalueringer av tildelte styrker i samarbeid med styrkeprodusentene.

Ved utforming av operative behov / krav er det viktig for FOHK å ta hensyn til den pågående moderniseringen av Forsvaret, slik at en er i stand til å møte kravene som blant annet er utløst av de sikkerhetspolitiske endringer. Våre styrker skal i større grad tilpasses de krav som stilles gjennom styrkemålsprosessen i NATO. Dette vil sikre nødvendig kvalitet for å delta i og gjennomføre for-

skjellige typer operasjoner. Videre må det tas hensyn til at Forsvarets enheter skal organiseres for å kunne løse flere typer oppgaver på kort varsel og over store avstander, alene eller i samarbeid med allierte. Det må også vektlegges at Forsvaret skal utvikles for å bli bedre tilpasset samarbeidet i NATO og kunne operere i et stadig mer uoversiktlig risikobilde. Ved FOHK utformes de operative behov til kapasiteter av kommandørstabene innenfor hver enkelt forsvarsgren. Behovene koordineres med J-5 (planstab), de andre kommandørstabene og andre J-staber etter behov. Dette for å sikre at det fellesoperative behovet blir ivarettatt.

HVA KAN FORBEDRES?

Dagens styrkestruktur fremkommer i for stor grad på bakgrunn av de behovene som styrkeprodusentene kommer opp med innenfor egen forsvarsgren. Dette fører igjen til at FOHK vurderer de operative behov til den kapasiteten som styrkeprodusenten kommer opp med, uten at denne kapasiteten i tilstrekkelig grad blir vurdert opp mot andre kapasiteter og gjerne høyere prioriterte kapasiteter. For å bedre denne prosessen, bør FOHK i fremtiden gis større mulighet for å kunne fokusere på det totale behov for de kapasiteter som trengs for å løse de oppgaver som er gitt til Forsvaret, både nasjonalt og i samarbeid med allierte styrker. Da vil også muligheten til å ivareta det fellesoperative behov bli vesentlig bedret.

HVORFOR EVALUERINGER?

- A: KOMLUFT har ansvar iht Luftforsvarets strategiske kart i BM – «Mission Capable» på alle evalueringer.
- B: Stille operative behov til avdelingene opp til FSJ ift fremtidige operasjoner nasjonalt og i NATO regi. Dvs. sette krav til materiell, bemanning, trening og beredskap for disse operasjonene.
- C: Sjekke operativ status på alle Luftforsvarets avdelinger som er innmeldt til NATO eller som FIST-bidrag i forhold til ovennevnte behov.
- D: Jevnlige kontrollere at det verktøyet som politikerne skal ha – «gripbare styrker» – faktisk er til stede.
- Kontrollere at nødvendig materiell er til stede i tilstrekkelig antall og beskaftethet for å kunne løse de oppgavene som er pålagt av politiske myndigheter.
  - Kontrollere at personell er identifisert, trent og utrustet for å kunne inngå i den styrkepoolen som Luftforsvaret har bestemt.
- E: Identifisere svakheter i oppsetningen og gi anbefalinger om forbedringer.
- F: Målbare operative krav til styrker og deres tilgjengelighet opp mot bevilgende myndigheter gjennom FSJ.
- G: Evaluere organiseringen av styrkestrukturen i den hensikt å gi føringer for å effektivisere beslutningsprosessene – K2.
- H: Kjenne styrker og evt. svakheter ved underlagte avdelinger slik at disse styrkene kan bli utnyttet på best mulig måte innenfor de kapasitetene de besitter.
- I: Fremstå som operativ sjef innen Luftforsvaret med makt, myndighet og kompetanse for å kunne lede luftstyrker på en effektiv måte

HVA HAR VI OPPNÅDD SÅ LANGT?

FOHK LUFTOPS har, først etter årsskiftet 2003 kunnet fokusere på oppgaven som ble gitt ifm nedleggelsen av FKS og opprettelsen av FOHK. Da var alle planene lagt for 2003, slik at vår innflytelse på tidspunkter og innhold var begrenset. For å komme i inngrep med BBSI Kval&Led i LUKS på Rygge – som har det formelle ansvaret for evaluering i Luftforsvaret, LUFTOPS og deler av FOHK sin organisasjon, har vi gjennomført flere koordineringsmøter for å samordne aktiviteten og grensnittet mellom våre to instanser. Det har gjennom flere år vært etterlyst en mer aktiv deltagelse fra det operative nivå ifm utarbeidelse av planverk for øvelser og evalueringer. KOMLUFT har derfor hatt som målsetting at FOHK / LUFTOPS skal utgi alle nødvendige ordrer og ta ansvaret for å utarbeide de avtalene

som tillegger det operative nivå, for en mest mulig realistisk gjennomføring av øvelser og evalueringer. Dette har vi i stor grad klart å gjennomføre. KOMLUFT har også hatt som målsetting at han skal være representert ved alle evalueringer – nasjonale så vel som i NATO-regi. Her har vår deltagelse vært av betydning, spesielt når det gjelder å synliggjøre FOHK som operativt kommandoled, men også for å være tilstede for å bistå avdelingen i utøvelsen av deres oppgaver. FOHK har ganske raskt opparbeidet en anerkjennelse for at LUFTOPS, til tross for små ressurser med flere vakanser, har høy kompetanse innen de aller fleste områder. Der hvor vi mangler kompetanse trekker vi inn personell fra bla CAOC3 når det måtte være nødvendig.

FELLESNEVNERE ETTER EVALUERINGENE

Generelt kan en si at de norske avdelingene trener for lite. Avdelingene er ikke samkjørte nok når det gjelder integrerte operasjoner i et operasjonsrom (OPS, LOG, STO). Kvaliteten på operasjonene isolert sett er gjennomgående god. Logistikkjenesten fungerer også generelt sett meget bra. Disse to funksjonene opererer sammen til daglig, og personellet kjenner hverandre. Samarbeidet går derfor forholdsvis knirkefritt. STO (Survival To Operate – vakthold og sikring m.m.) er en svakhet som går igjen. Her er det store ressursmangler både når det gjelder personell og materiell. I tillegg har vi organisert STO funksjonene i en felles pott – Basesett. Dette gjør at STO perso-

nellet ikke er tilgjengelig for daglig trening, men kun blir hentet inn ved øvelser og evalueringer. Dette fører til dårlig samtrening, og personell som ikke kjenner hverandres styrker, svakheter og operasjonsmønstre. På grunn av den generelle oppsplitting av organisjonsstrukturen i Forsvaret med bl.a. Luftving, Base, FLO/L, FLO/IKT, FB, RSF etc vil det etter hvert utvikle seg en kultur som blir fokusert på enkeltfunksjoner og særinteresser og ikke opp mot en felles avdelingsfølelse som gir avdelingsstolthet. Denne utviklingen er allerede observert under flere evalueringer selv om dette ikke har blitt fokusert på i rapportene. Alle funksjonalitet ifm. evaluering bør legges inn under FOHK. Dette for å lette planlegging, koordineringen og hente ut synergi.

EVALUERINGER 2003

GJENNOMFØRTE EVALUERINGER

a) Uke 11: NATEVAL av HRF Maritim (333 skv deployert til Ørland)
NATEVAL av CRC Sørreisa

b) Uke 19: NATEVAL NASAMS Ørland

c) Uke 23: NATO OPEVAL NASAMS Ørland
NATEVAL av CRC Mågerø

d) Uke 24: NATEVAL NASAMS Bodø
Dette var et første forsøk på å foreta en evaluering av det kommende konseptet – i deployert modus inn til et annet land – NORTHLAND. I tillegg til OPORD utarbeidet LUFTOPS både SOFA-avtale og MOU slik at avdelingen hadde noe å arbeide ut fra når de skulle utarbeide lokale avtaler med «Host Base» som var Bodø. Selv om dette forsøket nok ble foretatt for tidlig iht tidsplanen for konseptet ga det verdifull erfaring for avdelingen.

e) Uke 26: NAEW OPASSESS FOL Ørland

f) Uke 32: TACT Fir NASAMS Ørland i USA

HVA GJENSTÅR I INNEVÆRENDE ÅR?

a) Uke 39: NATEVAL Luft ving 132
NATEVAL av CRC Sørreisa

Settingen for denne evalueringen er en CRO operasjon. FOHK har utarbeidet SOFA-avtale og MOU med NORTHLAND. I tillegg har vi utviklet nasjonale ROE som skal benyttes under operasjonene. Dette kan bli en spennende utfordring for avdelingene samtidig som dette også kan gi høyere kommandoled verdifull trening. Internt på FOHK er J2 involvert for å skrive settingen vedrørende etterretning og bakgrunnen for konflikten i øvelsen.

b) Uke 43 (evt 48): NATEVAL HRF Kampfly og Basesett

c) Uke 47: NATEVAL FIST-L / Helikopter
NATEVAL HRF Trsp (335 skv)

d) Uke 48: NATO OPEVAL CRC Sørreisa

LUFTFORSVARET SIKTER HØYERE...

NYTT OM NAVN

BRIGADER JON RIKTER-SVENDSEN

SJEF GOLF

BRIGADER FRODE SAM HAUEN

FORSVARSAATTACHE MOSKVA

BRIGADER ERIK GUSTAVSON

SJEF LUKS,
LKKI-INSPEKTØR

BRIGADER MORTEN HAGA LUNDE

LUFTOPERATIV
INSPEKTØR

BRIGADER ARILD HEIESTAD

SJEF 138 LUFTVING,
ØRLAND HOVED-
FLYSTASJON

KOMLUFT'S VERKTØY FOR STYRING AV DEN OPERATIVE LUFTOPERATIVT

Luftkommandørens trening- og øvingsavdelings ansvarsoppgaver spenner over et bredt spekter, men hovedoppgavene er innenfor øvelsesplanlegging nasjonalt, NATO og i PfP sammenheng, og innenfor trening nasjonalt og i alliert sammenheng. Avdelingen er oppsatt med sjef

(oblt) og 4 majorer. Fra 1. august vil en engelsk liasonoffiser (RAFLO) bli overført fra LDKN til FOHK, og inngå i avdelingen for å koordinere den engelske treningen som foregår på luftsiden i Norge.

TEKST:

Oberstløytnant

Ove Sandli

Sjef trening og øvingsavd/KOMLUFT

I tillegg har avdelingen, sammen med planavdelingen, ansvar for utgivelse av Luftoperativt direktiv, og etablerer kjernen i Short Term Planning (STP) når AOC Stavanger har ansvar for utgivelse av Air Tasking Order (ATO). Dette er aktuelt i perioder med rene nasjonale øvelser og evalueringer.

KOORDINERING AV OPERATIV VIRKSOMHET

KOMLUFT gjennomfører i nært samarbeid med GIL en detaljert planlegging, koordinering og prioritering av all operativ virksomhet som skal gjennomføres, og utgir et årsprogram for all operativ virksomhet i Luftforsvaret. Års-

programmet danner grunnlag for hvilke aktiviteter og øvelser Luftforsvaret skal prioritere å delta på, og med hvilke ressurser innenfor de enkelte styrkeelementer. Målet er at alle Luftforsvarets styrkeelementers treningsbehov blir møtt, og at nødvendige justeringer blir innarbeidet i årsprogrammet etter hvert som aktivitetene planlegges.

UTGIVELSE AV LUFTOPERATIVT DIREKTIV

På bakgrunn av utarbeidet årsprogram utøver KOMLUFT operativ kontroll av Luftstyrkene i Norge. KOMLUFT vil gjennom LUFTOPS utgi et Luftoperativt direktiv som gir overordnede føringer og prioriteringer for kommende periode. Tildeling av operative ressurser skjer gjennom dette direktivet, samt at kommando og kontrollforhold for underlagte enheter bestemmes.

CAOC 3 anses å være primær utøver på TACOM nivå i Norge. Basert på det Luftoperative direktiv som utgis av KOMLUFT på nasjonal side og de føringer som gis fra CC AIR på NATO-siden skal CAOC 3 eller AOC i Stavanger utarbeide en Air Tasking Order (ATO) som reflekterer den aktivitet som er pålagt for alle luftoperative styrker som opererer i Norge, og synliggjøres ved utgivelse av KOMLUFT's Luftoperative direktiv (Coordinated Air Operation Program, CAOP). Dette gir da grunnlag for den beste planlegging, koordinering og prioritering, og totalt sett den beste løsning med tanke på riktig bruk av ressursene. I praksis vil endelig prioritering skje i dialog mellom styrkeprodusent ved GIL og den operative søyle ved KOMLUFT.

LUFTOPERATIVT DIREKTIV I ET FELLESOPERATIVT PERSPEKTIV

KOMLUFT skal på vegne av sjef FOHK planlegge, lede og gjennomføre luftoperasjoner til støtte for fellesoperativ sjefs kampanjeplan. KOMLUFT planlegger og leder operasjonene gjennom luftoperasjonssenteret (AOC). Utøvelsen skjer gjennom et etablert kommando og kontrollsystem bestående av operative luftvinger og luft kommando og kontrollenheter. På alle nivåer tilstrebes samarbeid og koordinering med land og sjøenheter for optimal utnyttelse av de operative samlede ressurser. Nærhet mellom operasjonsrommene i FOHK,

Effektiv utnyttelse: Intensjonen er at CAOP'en skal bidra til at Luftforsvarets ressurser utnyttes på best mulig måte.

FOTO: Jan Jørgensen.

DIREKTIV

representert med fellesoperasjonsrom (IOC) og luft-, land-, sjø- og spesops-, operasjonsrom, gjør det mulig for forsvarsgrenene og spesops, å gjensidig nyttiggjøre seg pågående aktiviteter i de forskjellige forsvarsgrenene. Denne koordineringen mellom forsvarsgrenene, gir synergi til marinen som forventer flyangrep med F-16, og til et FAC- team på bakken som trenger samtrening med «live» fly for å vedlikeholde sine ferdigheter og opprettholde sine sertifiseringer. Gjennom utgivelse av CAOP, og at denne gjøres tilgjengelig for de andre forsvarsgrenene, kan aktivitetene i Forsvaret for øvrig koordineres enda bedre enn i dag. Det avholdes jevnlig koordineringsmøter mellom aktører internt i FOHK, og mellom AOC Stavanger og CAOC 3, CRC'ene, NOTG og spesops. I forbindelse med alliert trening som gjennomføres i Norge forsøker en å «styre» denne aktiviteten inn i perioder hvor dette gir samtrening med norske styrker ifm felles trening, og deltakelse på øvelser.

UTGIVELSESTIDSPUNKT AV LUFTOPERATIVT DIREKTIV

Luftoperativt Direktiv (CAOP) gis ut i meldingsformat hver 14 dag, utgivelsestidspunkt er satt til torsdag før angjeldende periode. CAOP vil normalt være gyldig f.o.m. mandag 0001z til søndag 2359z (gyldighetsperiode – 4 uker). Plan for Operativ Virksomhet i Luftforsvaret 2003 er publisert på FIS-B Intranettside (NR) under følgende adresse: <http://intranett.mil.no/fol/>. Oppdatert plan vil bli publisert torsdag i.f.m. utsendelse av CAOP. Innmelding av endringer til Plan for Operativ Virksomhet i Luftforsvaret 2003 skal

skje uten forsinkelse så snart dette er kjent.

Endringer til Plan for Operativ Virksomhet i Luftforsvaret 2003 og Luftoperativt Direktiv (CAOP) sendes FOHK KOMLUFT kontaktpunkt primært via elektronisk post til følgende adressater: NO NJHQ AIR (NORCCIS) eller: FOHK KOMLUFT (postboks) (FIS-B).

OPERATIVT VIRKSOMHET I LUFTFORSVARET – ET FELLESANSVAR

Effektiv utnyttelse av ressursene er en forutsetning for at et luftforsvar med begrensede ressurser skal få optimal kampkraft. Effektiv utnyttelse avhenger først og fremst av en smidig og fleksibel organisasjon som gjennomfører og støtter den operative aktiviteten. Det er i tillegg en forutsetning at ledelse- og kommandoforholdene er enkle og oversiktlige.

Intensjonen er at CAOP'en skal bidra til at Luftforsvarets ressurser utnyttes på best mulig måte. Ved å benytte KOMLUFT's kommando og kontroll apparat fullt ut for gjennomføring av GIL's trenings- og opplæringsbehov oppnås en slik utnyttelse. Samtidig får KOMLUFT trent sin kommando og kontroll organisasjon på en profesjonell måte. For avdelingene skal gevinsten være at det blir færre instanser å forholde seg til i en operativ sammenheng. Etter hvert som utviklingen av CAOP går fremover, er et av målene å utgi CAOP'en tidlig nok til at den kan legges til grunn for arbeidsplaner.

OBERST AAGE JØRGENSEN

SJEF 135 LUFTVING, GARDERMOEN

OBERST ERIK ARFF GULSETH

SJEF 137 LUFTVING, RYGGE

OBERST INGAR MOE

SJEF LUFTFORSVARETS STASJON SØRREISA

OBERST JAN ARNTSEN

SJEF BASE, BODØ HOVEDFLYSTASJON

OBERST KRISTIAN LUND

SJEF, PPG2, FLO / INVESTERING

OBERST TOM GUTORMSEN

AVDELINGS SJEF, J7 / FOHK

OBERST SVEIN OLA ÅNDAL

FORSVARSAATTACHE, BERLIN / ØSTERRIKE

OBERST OLAV KVASLERUD

CHIEF, NETWORK DOMAIN BRANCH / NMR / SHAPE

OBERST DAG MALDE

CHIEF, FORWARD AIR ELEMENT / HQ AIR NORTH

OBERST TOM NESSE

SEKSJONSSJEF, FORSVARSSTABEN / PERSONELL OPERASJONER OG DRIFT (POD)

OBERST BJØRN TORE NEDREGARD

SJEF FST / INTERNREVISJON

AIR DOMINANCE KEY TO COMBINED JOINT JOINT FREE

Military conflicts are no longer what they used to be. Recent operations have witnessed a spectacular advance of new technologies for surveillance, target acquisition, situation assessment, information sharing and precision engagement. Enduring Freedom and Iraqi Freedom sug-

gest primarily that US-led coalition forces now have the ability to fully integrate their air, land, sea and special forces to conduct effects-based operations. There is a catch, however. Everything depends on air power.

TEKST:
Joris Janssen Lok
International Editor, *Jane's*
International Defense Review

In the perception of the average television viewer, the quick success of Operation Iraqi Freedom was very much determined by main battle tanks such as the American Abrams and British Challenger. During late March and early April, TV screens worldwide showed the armour dashing through the desert, taking Saddam Airport, then dominating Baghdad's bridges — their immediate presence being vehemently denied, to no avail, by the Iraqi information minister. The reality was not how it was portrayed by the major

networks. Sure, the armour of the 7th Cavalry Regiment, 3rd Infantry Division did traverse 475 km of desert (from Kuwait to Karbala) in ten days. And certainly, the US tactic of sending tank raids from the captured airport downtown proved remarkably effective. But not reported by the newsmen and –women embedded with the frontline troops was why the advance went as smoothly as it did. It was the total aerospace dominance enjoyed by the Coalition over the whole of Iraq that made this possible. The integrated air defence system of Iraq had been effectively suppressed during the preceding months (and years) as a side-effect of Operations Northern Watch and Southern Watch. The Iraqi Air Force

was no factor. Positions occupied by Iraq's conventional ground forces were well known thanks to thorough intelligence preparation and non-stop overhead surveillance from space- and airborne sensors, manned and unmanned. The US was able to maintain continuous air presence over Iraq with B-1 and B-52 long-endurance bombers and other strike aircraft. These could attack ground targets minutes after they had been detected by aerial sensors, by ground forces, by special operations teams, or by the pilots themselves.

SHOCK AND AWE

Many analysts had anticipated the campaign to start off with a «shock and awe» aerial offensive aimed at achieving a strategic paralysis of Iraq. After all, simultaneous attacks (parallel warfare) on the centres of gravity of Iraq's armed forces, industry, population, infrastructure, energy supply and ultimately its leadership (as preached by America's post-Gulf War air doctrine) could only be performed by air power. Observers were surprised to see that few hours after the 20 March surprise decapitation attempt against Saddam by two US Air Force F-117A Stealth fighters and a volley of US Navy cruise missiles, massive Coalition ground forces pushed into Iraq. Air strikes against downtown Baghdad only started the next day's evening. What had happened to «shock and awe»?

Temporary runway: – Deployed airmen of the 447th Air Expeditionary Group lay a portion of a temporary runway at a forward-deployed location during a driving wind storm. The group's job is to provide a place from which warfighters can operate. PHOTO: USAF

OPERATIONS DOM

It was there alright. But the US military had taken «parallel warfare» one step beyond. Air power was used to its full extent, but simultaneously also the other US services (joint forces) and those of Coalition allies (combined forces) went into action. Armour and artillery. Marines. Army aviation. And not least 9,000 American, Australian and British special operations forces. The latter had fanned out across Iraq to take control of oil wells, to prevent Scud-missiles being fired from Iraq's western desert, and to capture special sites of interest. Completing this concept of ultimate parallel warfare, a massive psychological and information warfare campaign (for the first time integrated within the daily Air Tasking Order, ATO) was unleashed. All these contributed to the overall objectives of this truly effects-based operation.

For the first time ever, the Coalition succeeded in the simultaneous application of air and land power in the same battlespace. It did so in a way that maximised damage to the enemy but minimised the risk of «friendly fire» casualties (see also: Jane's Defence Weekly, 2 July). Skirmishes and deadly incidents involving Coalition ground forces in towns like Nasiriyah and Najaf were widely reported in the press. What people (including, apparently, the Iraqi leadership) did not realise was that the main thrust of US land forces simply bypassed these urban areas, aiming directly at the heart of Saddam: Baghdad. What people didn't see either was that Iraq's main ground forces, including the feared Republican Guard divisions,

A-10 A Thunderbolt: Capt. Kim, an A-10 Thunderbolt II pilot deployed with the 332nd Air Expeditionary Wing, surveys the battle damage to her airplane. Kim's A-10 was hit over Baghdad during a close air support mission on April 7. A-10 A Thunderbolt fired over 311,000 rounds of 30mm ammunition during Operation Iraqi Freedom. PHOTO: USAF

were largely annihilated by precision munitions from the air, well before the Coalition forces got to them. The remains were destroyed by attack helicopters, artillery and close air support.

EQUAL CAPTAINS

At the top level of the Coalition's war-fighting command chain, there were effectively two captains at the helm. They were the Coalition Forces Land Component Commander (CFLCC), US Army Lieutenant General David McKiernan in Kuwait; and the Coalition Forces Air Component Commander

(CFACC), US Air Force Lieutenant General Michael Moseley at Prince Sultan Air Base, Saudi Arabia. Unlike in the 1991 Gulf War, where «Air» was subordinated to «Land», the two sides now acted as equals. To accommodate this, and to overcome the geographic separation between the two headquarters, «Air» had a strong representation inside the «Land» war room. This representation was led by USAF Major General Daniel Leaf, who in the 1999 Kosovo conflict commanded the allied air forces that operated out of Aviano Air Base, Italy. Quoted in Jane's, General

First coalition aircraft: A British C-130J launches flare countermeasures prior to being the first coalition aircraft to land on the reopened military runway at Baghdad International Airport, July 1. The runway was bombed by coalition aircraft and has been closed since the beginning of the war. Repaired by the 1st Expeditionary Red Horse Group and the 447th Expeditionary Civil Engineer Squadron it is now operational.

PHOTO: USAF

Leaf said that the land and air commanders had achieved «conceptual interoperability» and that the «real key was the collaborative planning at a senior level.» Central to the air-land integration was a system comprising fire support coordination measures. In a «very dynamic and fast-moving process,» the fire support coordination line (FSCL) was moved up the chart of Iraq to match the positions of the advancing ground forces as closely as possible. Drawing the FSCL determined where air power would be more or less free to attack, where they would have to work with forward air controllers, or where they could not attack because of the presence of friendly forces.

Partly thanks to these procedures, partly thanks to Network-Centric Warfare, the Coalition was able to «process» four categories of targets simultaneously:

- time-critical targets that would pop-up unexpectedly and that would be assigned to nearby aircraft within minutes. An example of this was the strike on 7 April on a Baghdad restaurant where Saddam was

reported to be present. The precision strike, by a B-1B bomber using four GBU-31 JDAM bombs, happened within 12 minutes of the bomber's crew having been tasked;

- pre-planned targets, usually fixed sites that were struck primarily in the early days of the campaign;
- close air support targets, that are engaged in close cooperation with friendly ground forces;
- targets in kill boxes. A kill box is an area of approximately 50x50 km in which fighter-bombers may search and attack targets at will, without having to ask authorisation from the Combined Air Operations Centre (CAOC).

The ATO, prepared at General Moseley's CAOC in Saudi Arabia, allowed for this type of diverse operations which included a high percentage of «improvisation», mainly to be able to instantly respond to time-critical targeting developments. AWACS played a major role as a dynamic tasking tool in this context, directing and redirecting airborne strike assets as and where needed.

FRIENDLY FIRE

Not all went as smoothly as the above suggests. Friendly fire, it appears, was worse than reported so far (Jane's Defence Weekly, 16 July). As reported in Jane's, the US Army's Center for Lessons Learned recommends that the way to deal with the problems of air-to-ground friendly fire includes:

- standardised tactical air controller training and equipment across forces,
- standardised geographic designation systems,
- cross-checking transmitted data when feasible,
- ensuring that aircraft remain in assigned boundaries,
- maintaining situational awareness at the lowest level, and
- marking and positively identifying targets during day and night.

Friendly fire from ground-based air defence systems deserves particular attention, as US Army Patriot batteries shot down a Tornado GR4 of the RAF and a US Navy F/A-18, with the loss of all three aircrew, in two separate tragic incidents. Nevertheless, it is crucial to

bring across the message that the «largest lesson is that total air dominance remains as the most critical force element for enabling military success». The president of Lockheed Martin Aeronautics Company, Dain Hancock could not have said it more clearly at last June's Paris Air Show: «This year seems very different for several reasons. We are intensely aware of the role defence products, especially aircraft and their systems, play in 21st Century diplomacy and the protection of freedom. The wars in Iraq and Afghanistan have been significant in demonstrating air power and related new technologies. Those include battlefield networking; precision-guided weapons; command, control and communication; and continuing use of unmanned air vehicles for surveillance and reconnaissance». «At the end of the day, I believe the most significant lesson of the Iraq war is that it demonstrated, once again, the military importance of total airspace dominance — and the benefits of this dominance for enabling a swift victory and minimal loss of allied lives,» the executive of the world's biggest defence contractor said. «Air dominance is the enabling factor that allows all the other elements of the battlespace to be effective, from ground forces to unmanned aerial assets».

Royal Netherlands Air Force director for operational requirements Air Commodore Jouke Eikelboom, who closely studied the Iraq air campaign, has concluded that the effectiveness of air power in Iraq was «about four times greater than in the 1991 Gulf War». This, he said, «because of the improvements in the areas of sensors and especially the network in which they are now functioning, and because of the much wider use of precision-guided weapons. The fact is that the Coalition forces have managed to topple a country the size of France within three weeks, while their air forces were only half as big as in 1991, and their ground forces only one third».

INTER-AGENCY

In the words of Australia's Special Operations Forces Commander Major General Duncan Lewis, however, integrating «joint» and «combined» forces will not be enough. Talking to Jane's Intelligence Review, he said that a third pillar needs to be the integration of the military operations with those of other government structures. «What I term 'inter-agency' is the business of making sure that within government structure we are completely zipped up, not just in defence,» Gen Lewis said. «It involves all federal agencies, state departments, police forces, transport departments, regional agencies and so on. We need to further mature the mechanisms to make sure that all of

those agencies are zipped up». For one thing, had the US-led Coalition against Iraq made sure to widen its campaign to also include non-military agencies, the post-war problems in Iraq (looting, lack of security, non-functioning utilities, guerrilla- and terrorist-style attacks) could perhaps have been dealt with sooner and better. In a world where threats are increasingly of an asymmetrical nature, and where our Western societies are highly vulnerable to man-made or natural disasters, seamless inter-agency integration would indeed appear to be mandatory. Without air dominance, however, the effort would be like building a house without a roof – useless, that is.

IRAQI FREEDOM FIGURES

According to initial Iraqi Freedom figures published by the US military, during the 720 hours between 19 March – 18 April, a total of 1,801 participating aircraft produced over 41,400 sorties. Of those, some 20,000 (on average 670 per day) were flown by fighters and 505 by long-range bombers. The 80 participating reconnaissance aircraft flew 1,000 sorties, producing 42,000 aerial reconnaissance images, 2,400 hours of electronic intelligence, 3,200 hours of reconnaissance video and 1,700 hours of radar imagery. A supporting fleet of over 250 tankers was in the theater, flying more than 9,000 sorties. The effectiveness and efficiency of today's air power can be judged from the knowledge that for every two targets, only three weapons were dropped. The ideal situation of one weapon per target seems within reach. A total of 29,200 weapons was dropped, of which 19,950 (68.3%) were precision-guided and 9,250 (31.7%) were unguided. A-10A Thunderbolt close air support aircraft fired over 311,000 rounds of 30mm ammunition. About 51% of all sorties (some 21,100) was to provide direct air support to the advancing ground forces. Another 12.5% (5,175 sorties) was in support of the special operations forces in Iraq. To maintain air supremacy over Iraq, the Coalition flew 5,800 sorties, which equals 190 sorties per 24 hours, on average some eight per hour

Operation Iraqi Freedom: A search team discovers a MiG-25 Foxbat buried beneath the sands in Iraq. Several MiG-25 Interceptors and Su-25 ground attack jets have been found buried at Al-Taqqadum Air Field west of Baghdad. PHOTO: USAF

GRENVISE OPERASJON

I enhver diskusjon om bruk av militær makt vil det alltid være et antall politisk korrekte ord og fraser. Å trosse disse eller i det hele tatt å utfordre dem, kan i enkelte sammenhenger være skjebnesvangert. Et slikt minefelt er spørsmål som vedrører fellesoperasjoner. Med utgangspunkt i Forsvarssjefens Militærfaglige Utredning 2003

(MFU 03) skal jeg forsøke å belyse hvordan både grenvise og felles militære operasjoner påvirkes av 3 utviklings-trekk:

1. Nettverksbasert forsvar
2. Effektsbaserte operasjoner
3. Asymmetrisk krigføring

TEKST:
Oberstløytnant
Terje Torsteinson
Ass hovedlærer Milimakt
Forsvarets stabsskole

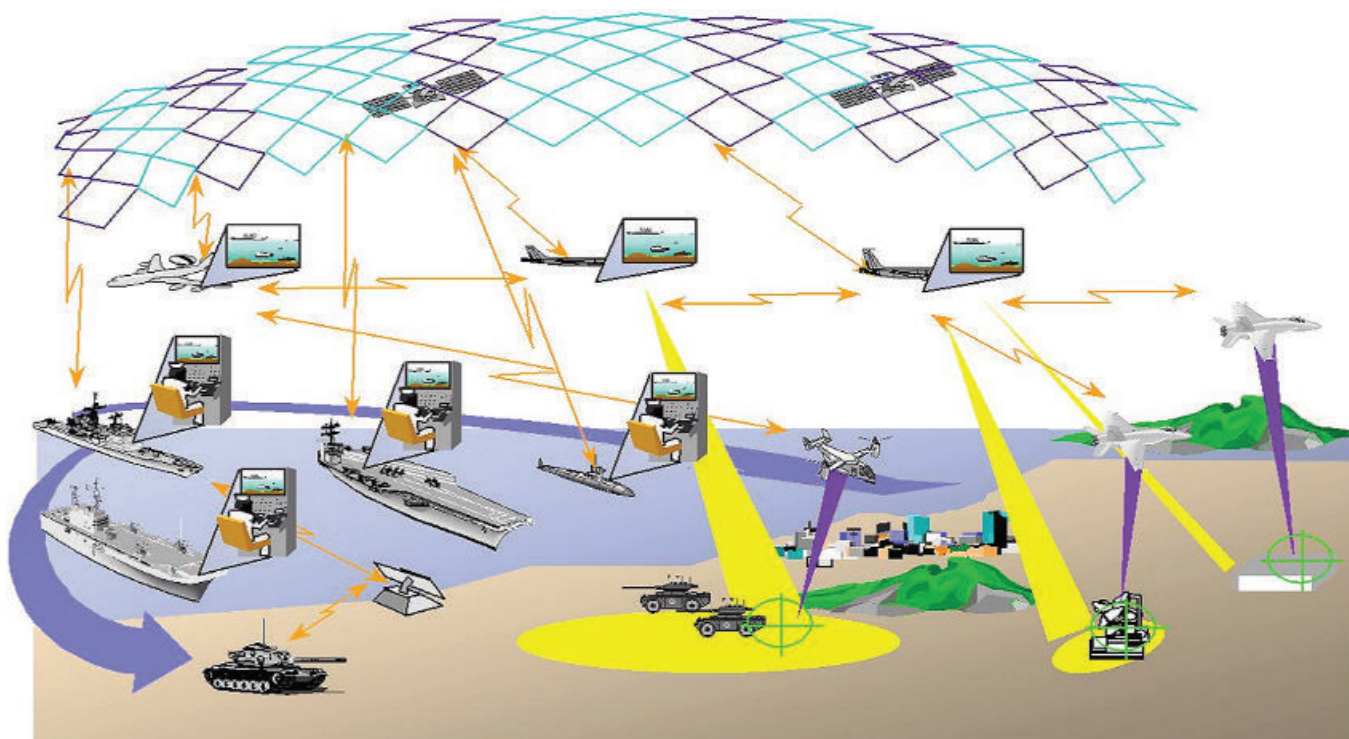
NETTVERKSBASERT FORSVAR

I følge flaggkommandør Jørgen Berggrav er ikke et nettverksbasert forsvar en ferdig modell som kan innføres over natten, men mer et tankesett og en metode for hvordan forsvaret skal innrettes i fremtiden. Denne innretningen har i hovedsak det formålet å få til nettverkssentrisk krigføring (NCW), som er det beste uttrykk utviklet så

langt, for å beskrive den måten vi organiserer oss på og benytter militær-makt i informasjonsalderen. Generelt kan vi kalle det «et grunnleggende skifte fra plattformsentret krigføring». Vi definerer NCW som et konsept som kan skape informasjonsoverlegenhet i operasjonene og derved gjør oss i stand til å generere økt kampkraft ved å knytte sensorer, beslutningstakere og iverksettere opp i et nettverk for å oppnå et felles «bevissthet», økt hurtighet i kommandokjeden, høyere tempo i operasjonene, større dødbringende virkning, økt overlevelsessevne og en viss grad av selvsynkronisering. Dette inne-

bærer at det i fremtiden vil stilles mye større krav til tverrfaglig kompetanse mellom de stridende enhetene så vel som blant de som planlegger og koordinerer operasjonene.

For å oversette dette konseptet til en reell operativ kapasitet kreves mye mer enn bare å installere informasjons-teknologi for å bygge opp en informasjonsinfrastruktur eller infostruktur. Dette krever operasjonskonsepter, kommando og kontrollmetoder, organisasjonsformer, doktriner, styrkestrukturer, støttetjenester osv – hvor alle arbeider sammen for å utveksle tilgjengelige

Vi definerer Nettverksbasert forsvar som: Et konsept som kan skape informasjonsoverlegenhet i operasjonene og derved gjør oss i stand til å generere økt kampkraft ved å knytte sensorer, beslutningstakere og iverksettere opp i et nettverk for å oppnå et felles «bevissthet», økt hurtighet i kommandokjeden, høyere tempo i operasjonene, større dødbringende virkning, økt overlevelsessevne og en viss grad av selvsynkronisering.

ER – EN SAGA BLOTT?

informasjon. Vi kaller dette Mission Capability Package (MCP).

Nettverkssentrisk krigføring som konsept, krever endringer i den militære kulturen. En vellykket tilpasning av dette konseptet kan derfor ikke oppnås uten en bred diskusjon, debatt, eksperimentering og til sist en bred aksept innad i alle forsvarsgrener. På hvilket nivå og i hvor stort omfang dette skal skje, vil bare avgjøres av hvor mye den enkelte forsvarsgren er villig til å tilpasse seg den nye kulturen. Et nettverksbasert forsvar dreier seg altså ikke om å skru striden over på «nettverket» eller om å stole mer på automatiserte hjelpemidler og beslutningshjelpemidler. Det dreier seg i virkeligheten om å utnytte informasjon og krigføringsmidler slik at de får større effektivitet og virkningsgrad. For å gjøre det lettere å utvikle en felles oppfattelse av situasjonen og dermed oppnå (selv-) koordinerte svar på situasjonene. Spørsmålet om effektivitet og virkningsgrad leder oss over på det neste utsagnet, nemlig effektsbaserte operasjoner.

EFFEKTSBASERTE OPERASJONER (EBO)

EBO representerer en oppfatning av at man velger militære aksjoner basert på deres kollektive bidrag til ønskede og uønskede effekter. Sammensettingen av disse aksjonene kalles handlingsalternativer (COA). Før vi kan vurdere effektsbaserte operasjoner, er det minst to forhold som må belyses. For det første er vi avhengig av å relatere effektene til de ulike aksjonene ved at vi definerer hele rekken av ønskede og uønskede effekter på motstanderen. Fra disse effektene arbeider vi oss bakover til de ulike aksjonene for å identifisere hvilke aksjoner vi tror har størst mulighet for å oppnå ønsket effekt. Det andre problemet består i å sette sammen de ulike

aksjonene i COA som med størst mulig sannsynlighet, oppnår de ønskede effektene og samtidig i minst mulig grad fører til utilsiktede effekter.

EBO fører til at vi, i langt større grad enn tidligere, gjør oss avhengige av å samarbeide på tvers av forsvarsgrenene innenfor en fellesoperativ ramme både på operasjonelt – og taktisk nivå. I tillegg til dette og i motsetning til krigføringen under den kalde krigen, er konseptet EBO med på å skifte fokus fra ødeleggelse av mål med militær makt, til også å omfatte de elementer som går på å forandre eller påvirke oppførsel hos en motstander. Dette vil være viktig i hele spekteret av militære operasjoner fra fredstid til krise og krig. Det er med andre ord ikke bare våpen som gir slike effekter, men også alle andre virkemidler. Et eksempel på dette er effekten på den sivile irakiske befolkningen etter Saddam Hussein sitt fall, i forbindelse med Operation Iraqi Freedom.

EBO er altså ikke bare et spørsmål om å vurdere effektene av de ulike virkemidlene, men også å vurdere kombinasjonen av flere ulike virkemidler og hvilken effekt kombinasjonen av de forskjellige virkemidlene har på en potensiell motstander. I dette ligger også den største fellesoperative utfordringen gjennom å planlegge og utføre effektsbaserte operasjoner basert på hvordan våre virkemidler blir oppfattet av motstanderen. Det er for så vidt ikke noe nytt i EBO i og med at både sivile og militære ledere alltid har forsøkt å ta hensyn til effekten av militære virkemidler, men satt i sammenheng med nettverkssentrisk krigføring, vil dette være en utmerket metode for å møte vår tids største utfordring, nemlig asymmetrisk – eller 4. generasjons krigføring.

ASYMMETRISK KRIGFØRING

Asymmetri innebærer at noe ikke er i likevekt eller ikke er identisk. Det er en lang rekke forhold innen bruk av militær makt som kan betegnes som asymmetriske, men i denne artikkelen vil jeg konsentrere meg om bruk av militær makt i forholdet til politisk motivert vold (terrorisme). 11. september 2001 forandret fundamentalt det sikkerhetsregimet vi hadde levd med under hele den kalde krigen. Systemet med strategisk avskrekking mellom to supermakter og gjensidig forsikret gjengjeldelse kollapset. I stedet ble verdenssamfunnet truet av terrorister med et potensial for masseødeleggelsesvåpen, uten å måtte forholde seg til ett hjemland. Den eksisterende terrorbalansen var over natten kommet i ubalanse.

Jeg skal ikke bruke tid på å definere hva begrepet terrorisme inneholder. I akademiske kretser er nemlig dette et meget omstridt begrep med utgangspunkt i det kjente utsagnet om at: «En manns terrorist er en annen manns frihetskjemper». Jeg nøyer meg med å ta utgangspunkt i at terrorisme er bruk av eller trusler om bruk av politisk motivert vold og som krever en eller annen form for innsats av en nasjonalstat eller en gruppe av stater.

Med dette mener jeg at fremtidens kriger like gjerne kan utspille seg mellom en stat eller en koalisjon av stater, og et nettverk av enkeltpersoner eller grupper uten statstilhørighet, som mellom stater. Enduring Freedom i Afghanistan som en del av kampen mot terror, er et godt eksempel på dette. Så kan man spørre seg om hvorvidt denne operasjonen har vært vellykket til tross for at man fikk fjernet Taliban-regimet fra Kabul, så lenge Al-Qaida fortsatt lever, og om vurderingen av effekten av virkemidler har vært god nok. Dette er essensen i

effektsbaserte operasjoner. Verken nettverksentriske – eller effektsbaserte operasjoner er i seg selv svaret på asymmetriske trusler, men mer et middel for å optimalisere innsatsen mot slike trusler. Det er først og fremst den teknologiske utviklingen innen sensorer, informasjon og våpen som gjør det mulig for oss å utvikle et nettverksbasert forsvar som en del av den transformasjonsprosessen vi er inne i (transformasjon i denne sammenheng er definert som, en innebygd evne til å fornye seg og til å tilpasse seg det miljøet vi lever i).

AVSLUTNING

Hva har så disse momentene med spørsmålet om grenvise operasjoner å gjøre? Først og fremst er det viktig å påpeke at forutsetningen er helt avhengig av hvilket nivå vi snakker om. På et strategisk og operasjonelt nivå er fellesoperasjoner helt avgjørende i forhold til å kunne maksimere effektsbaserte operasjoner. Dette betyr selvsagt ikke at alle operasjoner nødvendigvis må bestå

av likeverdige deler av luft-, sjø- og landmakt. Det betyr heller ikke at vi skal glemme at vi er soldater i en bestemt våpengren, men at vi må lære mer om hverandres kapasiteter. Luftmakt er ikke lenger eksklusivt for et luftforsvar, men kan like gjerne leveres av en av de andre forsvarsgrenene. På taktisk nivå vil vi selvsagt fortsatt utføre våre operasjoner grenvis, men også her vil det over tid være et større behov for å operere Joint og Combined. Dette innebærer at det med stor grad av sannsynlighet vil være for sent å begynne å tenke fellesoperasjoner på FSTS II, slik vi gjør i dag. MFU 03 legger frem forslag blant annet til omorganisering av utdannelsen i Forsvaret. Jeg har god tro på at en felles krigsskole (i en eller annen form) kun vil ha positiv effekt på de utfordringene vi står over for i årene som kommer og at dette er en nødvendighet for å nå de målene FSJ har satt for organisasjonen. De aller største utfordringene ligger nok på det operasjonelle – og strategiske nivået. Her vil effektsbaserte operasjo-

ner gjøre det nødvendig å samarbeide langt ut over det vi tradisjonelt har sett på som ytre grenser. Politi, Toll, Immigrasjonsmyndigheter og NGOer (Non-Governmental Organisations) er bare noen av de organisasjonene vi er nødt til å samarbeide med i fred og krise, og muligens også i krig. Forsvaret vil måtte utvikle et nettverk som strekker seg langt ut over Forsvarets organisasjon. Utviklingen går i retning av et skifte av fokus fra plattformer til en menneskelig dimensjon der endring av oppførsel vil være vesentlig for å oppnå suksess. Dette er spesielt viktig i kampen mot terror. Det vil altså, i overskuelig fremtid, være behov for grenvise operasjoner. Konklusjonen får være at utviklingen indikerer at det i fremtiden vil være et langt større behov for en bredere fellesoperativ forståelse på alle nivåer. Utfordringen ligger i å bevise at de grenvise operasjonene ikke blir en hindring for fellesoperasjonene, men et bidrag for å gjøre dem bedre.

Effektsbaserte operasjoner (EBO): EBO fører til at vi, i langt større grad enn tidligere, gjør oss avhengige av å samarbeide på tvers av forsvarsgrenene. Her illustrert av et maleri av Fridtjof Nansen-klasse Fregatt.

GILs LEDERSKAPSSEMINAR 2003

LUFTFORSVARET I KRIG ERFARINGER OG BETRAKTNINGER

Sett av tirsdag 22. og onsdag 23. oktober (uke 44)
til GILs lederskapsseminar. Seminaret holdes ved Luftkrigsskolen i Trondheim.
Henvendelse: Grete Eide tlf: 73 99 54 02 eller Bjørn Smedsrud tlf: 73 99 54 75.

FELLEOPERASJONER

Bruk av militærmakt i moderne tid er nesten uten unntak basert på fellesoperasjoner, det vil si operasjoner hvor minst to forsvarsgrener er involvert. Effektivitet og suksess i operasjoner gjennom hele konfliktspekteret fra

fred til full krig synes å avhenge av at vi planlegger og opererer som et team på tvers av forsvarsgrener, våpenarter og bransjer. Den ønskede effekt er kort og godt militærmakt utøvd på det sted og til den tid Sjefen velger.

TEKST:
Oberstløytnant
Rune Bjerkås
Sjef Avd for rådgiving og
strukturutvikling, LST

Dette kan bare oppnås ved en felles forståelse av situasjonen og sammenhengen man opererer i, og en effektiv integrasjon av komponentene. Det siste oppnås gjennom enhetlige prosedyrer og konsepter samt utstyr og kapasiteter som kommuniserer og utfyller hverandre på tvers av tradisjonelle grenser mellom forsvarsgrenene.

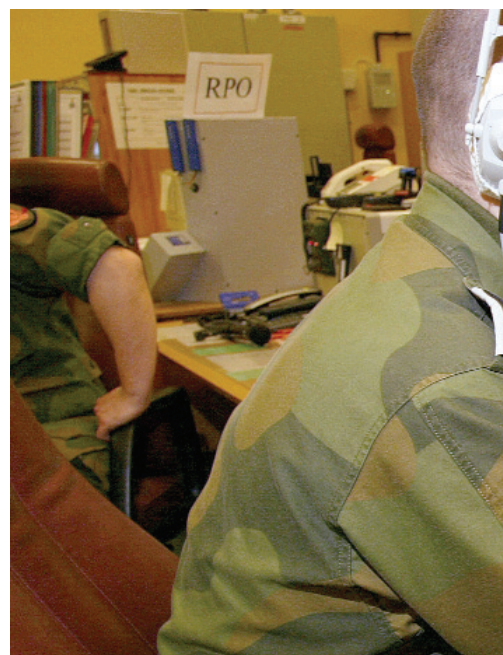
Så langt «kokeboka»; jeg vil i det etterfølgende argumentere for at vi i vår ivr etter å bli best mulig kan drive felles-tanken eller drømmen om de perfekte fellesoperasjoner for langt. Det er ingen tvil om at fellesoperasjoner er det dominerende institusjonelle konseptet for militære styrker i den vestlige verden. Konseptet har blitt beskrevet og fremmet av både sivile og militære ledere og skribenter, alle sikkert med de beste hensikter, men med mange forskjellige perspektiver. Fra det militære perspektiv har økt integrasjon og synergi¹ blitt fremholdt som de viktigste drivkreftene bak tankene om fellesoperasjoner. Selv om mye tankevirksomhet og innsats har blitt brukt på å forstå og å skape forutsetninger for fellesoperasjoner som konsept så skal det i sannhetens navn sies at det fortsatt er omgitt av mye kontrovers og potensiell konflikt. Mye av uenigheten kan kokes ned til forståelsen av hva vi legger i begrepet integrasjon av styrker.

En mulig tolkning kan være at det innebærer å øke den totale effekten av

militære operasjoner ved å lage felles prosedyrer for å kombinere de individuelle effektene av de unike og spesialiserte kapasitetene til de forskjellige forsvarsgrenene. Tanken er å integrere eksisterende kapasiteter for å skape en fleksibel og «scenarierobust»² styrkestruktur. Utgangspunktet for dette er at hver forsvarsgren har positive egenskaper (styrker) som må utnyttes maksimalt. Tilsvarende må vi gå ut fra alle forsvarsgrener har svakheter som må minimaliseres. En forutsetning for at dette skal lykkes er at hver forsvarsgren, eller våpenart for den saks skyld, får lov til å dyrke sin egenart, basert på sin egen kultur og historie. Dermed skapes og fremheves fordelene som den enkelte bringer med seg inn i fellesskapet, og det blir opp til Sjefen, eller «Joint force commander» å utnytte disse når styrkene stilles til disposisjon. Et bilde på denne tilnærmingen til integrasjon kan være en regnbue satt sammen av alle de involverte forsvarsgreners og våpens farger. En regnbue av scenarierobuste militære styrker, hvor fargene er satt sammen til en helhet, men det er fortsatt mulig å skille den ene fargen fra den andre.

Motpolen til dette bildet, og tilnærmingen til integrasjon og fellesoperasjoner, er å helle alle fargene ned i et malingsspann og røre rundt til alle fargene mister sin særegenhet og blir til én eneste farge. Denne forståelsen har blitt mer og mer relevant i kjølvannet av den siste såkalte «Revolution in Military Affairs» (RMA) og tanken om at den beste måten å være overlegen en mulig fiende, er å skape en teknologisk formidabel militær styrke som er integrert i ett og alt og alle

stridsmidler og avdelinger er på samme nivå. Det teknologiske fortrinnet skal utnyttes for å skape en enhet. I vår higen etter å bli så «felles» som mulig søker vi integrasjon i enhver sammenheng. Å integrere på operasjonelt nivå er åpenbart nødvendig, for det er på dette nivået kampanjer og større operasjoner (faktisk de fleste små operasjoner også) planlegges og ledes. Dette vil også være tilfelle etter implementering av nettverksbasert krigføring. Derimot kan integrasjon på lavere nivå innebære en fare, nemlig at vi begrenser de valg Sjefen vil ha når han skal lede sine styrker. Hvis alle stridsmidler, avdelinger eller våpenarter stiller som en enhet, og utdanner og trener basert på én doktrine, risikerer vi at Sjefens, eller JFCs muligheter for fleksibel bruk av militære styrker blir langt mindre enn om de enkelte deler av styrken får forberede seg basert på grenvise doktriner.

¹ Ja, det er et «hurraord», men det er vanskelig å finne et annet som beskriver det jeg mener – nemlig at resultatet av fellesinnsatsen overstiger summen av de enkelte bestanddeleres innsats.

KAN VI GÅ FOR LANGT?

Her er vi framme ved et viktig punkt. Selv i vår tid med fokus på fellesoperasjoner mener jeg at det fortsatt er viktig at forsvarsgrenene beholder og foredrer sine egne doktriner. Dette fordi det betyr at de gis mulighet til å ta vare på og dyrke sine egne tradisjoner, sin egen historie og kultur, og at de kan basere sin trening og utdanning på egne erfaringer fra operasjoner. Jeg vil faktisk gå så langt som å si at den fellesoperative doktrine bør skrives basert på de grenvise, og ikke omvendt. På den måten kan vi trekke det beste ut av de grenvise doktrinene og forene tankene og konseptene på operasjonelt nivå. Skriver vi den fellesoperative doktrinen først og lar de grenvise bli skrevet som en oppfølging av denne, risikerer vi, igjen, å miste fleksibilitet og valgmuligheter når styrkene skal ut i operasjoner. Det er fortsatt i forsvarsgrenene man kjenner sine effektoer og sensorer³ best, og har de beste forutsetninger for å si noe vettugt om optimal utnyttelse av ressursene. Oppgaven på fellesnivået blir å forene de fordeler som hver enkelt komponent bringer med seg, som beskrevet i første avsnitt.

Et annet aspekt av å bli for ivrig i forhold til fellesideen, er å integrere utdanning på for lavt nivå. Doktrine er i tillegg til å være retningsgivende for operasjoner også styrende for blant annet utdanning, trening og øvelse. Når jeg sier at vi må beholde de grenvise doktrinene betyr dette at jeg også mener at vi fortsatt må drive utdanning opptil et visst nivå i hver forsvarsgren. Hva betyr så «et visst nivå»? Jeg er av den oppfatning at alle offiserer må ha grunnleggende, i betydningen grundig, innsikt i sin egen forsvarsgrens særegenheter, både styrker og svakheter. Dette for å kunne bringe til torgs, eller retttere sagt inn i fellesverdenen, argumenter og faglige råd om hvordan de militære midler tilhørende egen forsvarsgren skal utnyttes. Faller vi for «fellesfristelsen» og slår sammen utdanning på for lavt nivå, det vil si fra krigsskolenivå og nedover(!), er det fare for at vi slutter å utdanne eksperter på luft-, land- og sjømilitær makt. Uten disse vil vi heller ikke kunne få eksperter på (felles) militær makt, da denne kunnskapen og makten kun skapes med utgangspunkt i de enkelte grenene. La meg ile til med en presisering. Jeg mener

ikke at all utdanning opp til og med krigsskolenivå skal dreie seg om «eget» stridsmiljø og egen forsvarsgren. Alle må gis innsikt i helheten. Ut fra helheten skjønner vi vår egen posisjon og våre egne bidrag. Jeg mener med andre ord at hovedvekten i utdanningen opp til og med krigsskolenivå må innrettes mot å forstå egen forsvarsgrens produkt som en del av helheten. Utdanning rettet utelukkende inn mot fellesoperasjoner, eller helheten, må komme når vi har skapt ekspertene på de enkelte bestanddeler.

La det til slutt ikke være tvil om at jeg fortsatt mener at effektivitet i operasjoner avhenger av at de enkelte elementer av en militær styrke er integrerte og i stand til å operere sammen mot et felles mål. Min hensikt har kun vært argumentere for at vi ikke i vår iver etter å bli mest mulig effektive, og som et resultat av søken etter innsparingspotensiale, slår sammen og integrerer uten å være bevisst at det er summen av de enkelte bestanddeler som skaper helheten! Husk at regnbuen fortoner seg som en helhet, en perfekt integrasjon av forskjellige farger.

Alle gis innsikt i helheten, men:

Dersom vi faller for «felles-fristelsen» og slår sammen utdanning på for lavt nivå er det fare for at vi slutter å utdanne eksperter på luft-, land- og sjømilitær makt. Uten disse vil vi heller ikke kunne få eksperter på (felles) militær makt, da denne kunnskapen kun skapes med utgangspunkt i de enkelte grenene, skriver oblt Rune Bjerkås.

²Uttrykket scenariorobust er «stjålet» fra Nils Naastad, LKSK, og betyr noe sånt som at styrken kan brukes i mange forskjellige situasjoner og i forskjellige steg på konfliktskalaen fra fred til krig.

³Begreperne er hentet fra de etter hvert utallige beskrivelser av konsept for nettverksbasert krigføring.

F-16 DATALINK UPDATE FACILITATES JOINT OPERATIONS

The key to combined and joint integrated operations is connectivity to a force-wide datalink network. That allows fighter aircraft, naval vessels, ground-based air-defence units and command posts to exchange and to

share tactical data. F-16s of the Royal Norwegian Air Force (RNoAF) are the first Norwegian weapons platforms to be equipped with the Link 16 tactical datalink system.

TEKST:

Joris Janssen Lok
International Editor, Jane's
International Defense Review

The addition of the Link 16 command & control and tactical data sharing capability is part of the F-16's so-called M3 update. That introduces a package of software- and hardware-improvements for the F-16A/B Mid-Life Update (MLU). The improvements have been

defined and developed since 1998. More recently, they have been the subject of a Development Test & Evaluation (DT&E) programme at Edwards Air Force Base, California. Lockheed Martin has fitted out two instrumented F-16 MLU aircraft with M3 systems for this purpose. One is from the US Air Force, the other (tail number 666) from the RNoAF. Test pilots from the European Participating Air Forces (EPAF) have been flying the jets at Edwards. Their aim: to make sure that

the new configuration causes no degradation of earlier-installed F-16 MLU functionalities and that it complies to the specifications. Deficiency fixes, human factors aspects of the changes, and impacts on the mission planning system have been evaluated. Finally, they performed an early assessment of the military utility of the M3 package.

PRELUDE

This early operational assessment (EOA) of the M3 configuration was held

Early operational assessment of the M3 configuration: Lt Col Stig Nilsson and Major Tord Aslaksen from the Air Warfare Centre at Rygge took part in the EOA of the M3 configuration that was held in June at Leeuwarden Air Base, the Netherlands. The EOA was designed as a prelude to the M3 Operational Test & Evaluation (OT&E) that will take place between 3 November-12 December at Ørland Main Air Station. PHOTO: Goran Bohlin / Scanpix.

EARLY ASSESSMENT

last June with three M3-equipped aircraft at Leeuwarden Air Base, the Netherlands. The EOA was designed as a prelude to the M3 Operational Test & Evaluation (OT&E). That will take place between 3 November-12 December at Ørland Main Air Station, Norway. «The EOA marked the first time ever that operational EPAF F-16s participated in a Link 16 datalink network,» said Lieutenant Colonel Stig «Whip» Nilsson, who will direct the OT&E later this year. Nilsson, until recently commanding officer of 338 Squadron at Ørland and Norwegian detachment commander at Manas, Kyrgyzstan, is presently assigned to the RNoAF Air Warfare Centre at Rygge Air Station. «The early operational assessment should be seen as the hand-over of the M3 package of improvements, from the world of development testing to the operational environment,» Col Nilsson

said. Other Norwegian pilots involved in the EOA in the Netherlands included Major Tord Aslaksen from the Air Warfare Centre and Captain Jens Dregnes from 338 Squadron. A 13-strong logistic support team from Norway was also on site, led by Captain Pål Larsen.

LEAD-THE-FLEET

To be completed this year, Belgium, Denmark and the Netherlands are each modifying two F-16 aircraft, and Norway four aircraft, to the M3 configuration. The first of these so-called Lead-the-Fleet (LTF) aircraft were used during the early operational assessment, and all ten of them will form the core of the OT&E at Ørland. This work is performed at each country's air force depot / local aircraft contractor. In the case of Norway, this is FLO/Luft at Kjeller. For the early operational assessment in

June, three partly M3-equipped aircraft were available. Two of them had been equipped with a Link 16 terminal and the associated enhanced horizontal situation indication (EHSI) color display in the cockpit. Those aircraft were Belgian tail number FA-91 (a Block 15 F-16AM, delivered in 1984) and Netherlands tail number J-210 (a Block 15 F-16BM, delivered in 1986).

A third aircraft, Danish tail number E-609 (a Block 15 F-16AM, delivered in 1983), was equipped with another aspect of the M3 upgrade. That is the ability for the pilot to use the Joint Helmet-Mounted Cueing System (JHMCS), a helmet-mounted display. Unfortunately, the first two Norwegian F-16s, being modified at Kjeller, were not ready in time to take part in the early operational assessment, despite major efforts by FLO/Luft. «The Norwegian aircraft are the first to be fitted with all the M3 items, including Link 16 and JHMCS compatibility,» Col Nilsson said. Following on to the completion of the modification work, the jets have now been test flown (functional check flight) by RNoAF test pilot Major Frode Andre Evensen at Kjeller.

NETWORK MANAGEMENT

In addition to the three partly M3-equipped F-16s, the early assessment was supported by two M2-standard F-16AMs (Danish tail number E-008 and Norwegian tail number 284). Located at Leeuwarden were also a Royal Netherlands Air Force (RNLAf) Patriot system, equipped with Link 16, and a Link 16 network management system. The last was provided by UK company Aerosystems International.

M3 update: A package of software- and hardware-improvements for the F-16A/B Mid-Life Update (MLU). The improvements have been defined and developed since 1998 and includes Link 16 capability. PHOTO: Gøran Bohlin / Scanpix.

According to RNLAF Major Terts «Stevie» van den Berg, test director for the early operational assessment, it proved possible to link the Belgian and Netherlands F-16 M3 aircraft in the same Link 16 network with the ground-based Patriot and with the management system, with an airborne NATO AWACS aircraft, and with a ground-based US Air Force F-15C Eagle fighter. The last happened to be at Leeuwarden to support the ongoing, EPAF-run Fighter Weapons Instructor Training (FWIT) there.

The RNLAF describes Link 16 as a «new dimension in airpower». Documentation provided by the RNLAF says that «by the introduction of Link 16, the interoperability with other (NATO-) partners will improve and network-centric warfare capacities will be enhanced. In the vision of the US, Link 16 is the common language for the interoperability of combat systems, and the only available communication system that can effectively provide network-centric warfare capability». Col Nilsson: «The M3 update, and with it Link 16, will indeed bring us the ability to take part in network-oriented warfare. In Norway, the F-16 is the first platform to be equipped with Link 16, to be followed by the modernised NASAMS ground-based air-defence system, by the new frigates of the Navy, and possibly by our Dassault-20 Falcon electronic warfare support aircraft at Rygge. Link 16 is like the Internet, soon everybody will be on it. If you're not interoperable with it, you cannot be a player».

NOT «PLUG-AND-PLAY»

However, one of the major lessons learned so far is that Link 16 is by no means a «plug-and-play» network. Careful planning is mandatory. Each and every participant must be supplied with the right initialisation codes. In order to make Link 16 work, a detailed network design needs to be prepared. For the EPAF M3 trials, this was done by the US Air Force. Partly to meet telecommunications legal requirements, the network also needs to be managed and monitored continuously. Norway is the first EPAF country to have procured a Link 16 management and monitoring system, representatives from supplier Aerosystems International said. EOA test director Major van den Berg said that the support from Aerosystems International, but especially the assistance given by the NATO AWACS community, had been helpful in finally getting the network up and running.

«They (NATO AWACS) were in the middle of their own Operational Evaluation at Ørland, and they were flying operational missions in support of NATO's live flying exercise 'Clean Hunter'. And still they managed to support our EOA trials by making available an AWACS aircraft, manned by the NATO AWACS test crew, every day. That has really helped us a lot». The same network design that was used for the early operational assessment will again be used during subsequent testing and evaluation. Most importantly, during November-December, the Norwegian-led M3 operational test &

evaluation will place with eight M3 aircraft at Ørland.

«Each day, we expect to be flying two waves of eight M3-equipped aircraft,» Col Nilsson said. «We are planning to have them networked with up to four US F-15s, possibly with up to four Tornado F3s from the UK, with NATO AWACS and AWACS from the UK and perhaps the US and France as well». The Netherlands Patriot system may also be at Ørland for the OT&E. Concurrently with the presence of the OT&E, Ørland will be hosting the Tactics Phase of the FWIT course. That means there will be some 14 additional EPAF F-16s on site, as well as more F-15s and other supporting aircraft.

«We will probably not be working tightly together with the FWIT operations,» Col Nilsson said. «FWIT has their own objectives, which are not the same as ours. Probably the objectives don't mix and match very easily. But even if they don't know it, their presence will still help. We can use the FWIT packages as the targets that we will try to keep track of, using Link 16».

'RED FLAG'

In August 2004, the ultimate operational M3 test (short of a real conflict) is scheduled to take place. That will be during the US-hosted, large-scale live-flying exercise 'Red Flag' over the Nevada desert in the US. For this, it is planned that an integrated EPAF detachment, led by Belgian Air Force Lieutenant Colonel Frederic «GiGi»

M3 WILL BRING THE FOLLOWING CAPABILITIES TO THE

- Link 16 compatibility by providing the provisions for a multifunction information distribution system low volume terminal (MIDS/LVT) and by installing a new electronic horizontal situation indicator (EHSI);
- the ability to employ inertially-aided munitions (IAMs) including the 2,000lb GBU-31 joint direct attack munition (JDAM), the AGM-154 joint stand-off weapon (JSOW), and the wind-corrected munitions dispenser (WCMD). In terms of hardware this involves the installation of Mil Std 1760-cabling from the modular mission computer to weapon stations 3 and 7. The required weapons pylons will be acquired under a separate program involving the upgrade of existing pylons to the 1760-compliant Universal standard;
- the ability to use the JHMCS helmet-mounted display system. Hardware changes for this include the installation of JHMCS-specific cabling in the cockpit;
- upgraded radar functionality (new radar tape);

Gidron, will deploy to Nellis Air Force Base near Las Vegas with eight M3-configured F-16s. The idea is that the EPAF aircraft will fly combined missions with USAF F-16s that have been given a similar Link 16 update. «Together with NATO and US AWACS, US F-15s and possibly US Navy F/A-18E/F Super Hornets, we will all be operating on the same Link 16 network, sharing information between all the participants,» Major van den Berg said. The EPAF nations are planning to upgrade approximately 350 F-16s with the M3 (and subsequent M4) improvements.

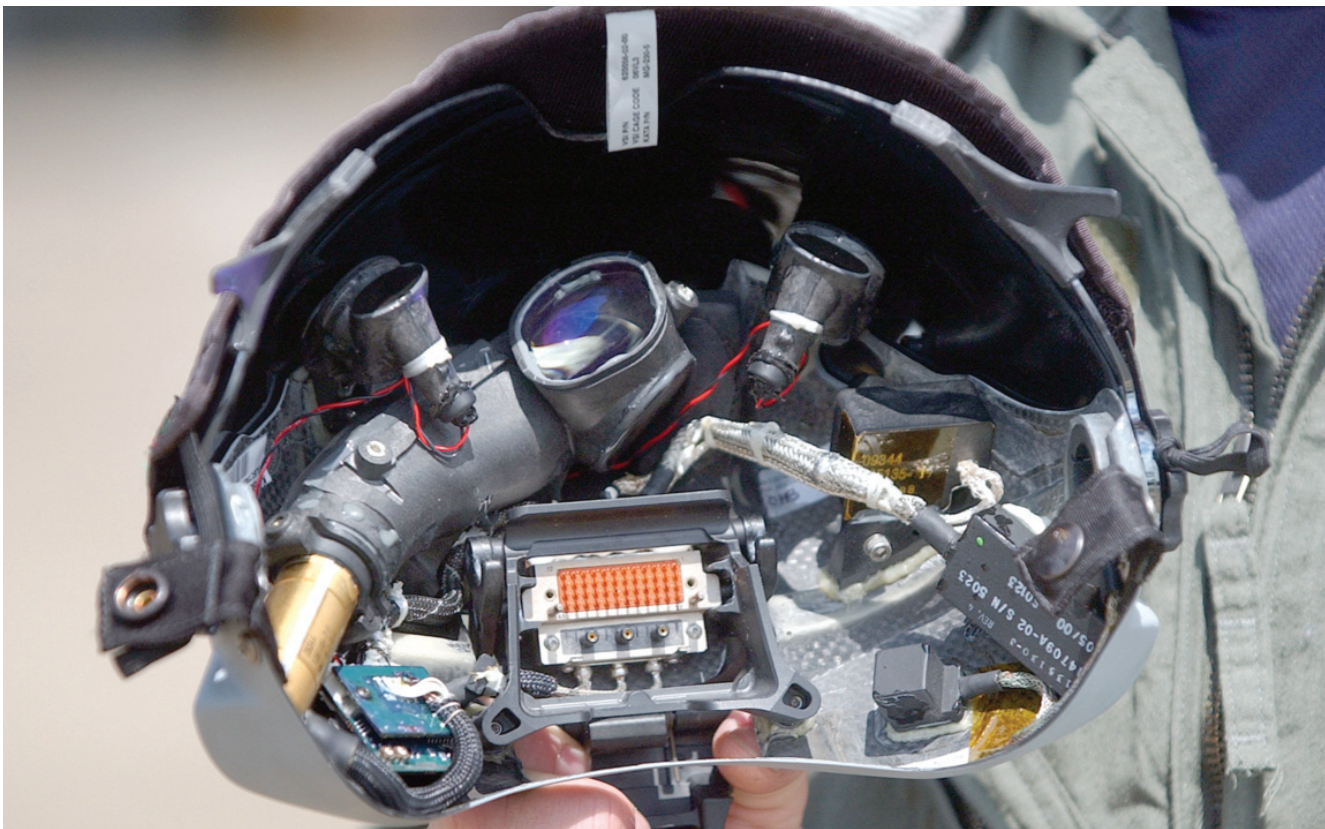
Likewise, the USAF is considering to modernise some 650 of its Block 40 and Block 50 F-16s with similar capabilities (this is called the Common Configuration Implementation programme, CCIP). In other words, the combined efforts will yield a fleet of around 1,000 modernised F-16s that will all be Link 16-compatible.

SUCCESS STORY

Col Nilsson: «The upgrades will be very beneficial to our operations. Not only in terms of the operational performance of the F-16. Also because they will

strengthen the EPAF partnership. I see this as a continuation of the success story that the Mid-Life Update programme has been».

«After all, the MLU has helped to build stronger ties between the EPAF air forces. It has allowed us to take on a combined joint operation such as the one over Afghanistan. Individually the EPAF air forces are not very big. We're trying to be as smart as possible with the assets that we have. The end result is that we can cooperate better in conflicts».

M3 update: With the M3 update is the ability for the pilot to use the Joint Helmet-Mounted Cueing System (JHMCS), a helmet-mounted display.

PHOTO: Goran Bohlin / Scanpix.

F-16:

- upgrading the modular mission computer.

First production aircraft started to be delivered by August 2003. Under current schedules, the last are due to be completed by 2009. That means that most of the EPAF F-16s will be modified directly from the current M2 configuration to the next-generation M4 level (M4, a software-only update, being planned to begin fielding by mid-2006). M4 is by now widely regarded as the «M3 clean-up tape, especially regarding Link 16» but will in fact also bring a number of new capa-

bilities (the most important for Norway being the integration of the IRIS-T short-range, off-boresight air-to-air missile).

Decisions are due later this year as to which capabilities should be included in the M5 follow-on upgrade. M5 is currently set to be ready for fielding by the end of 2009. Officers closely involved in the M5 process stress that there is «no green light yet» for this next step in the F-16 evolution.

Senior stabsoffiser J5, Forsvarets Fellesoperative Hovedkvarter

OBERSTLØYTNANT – TROND HELLEBUST

FROM SWEDEN «WITH LOVE»

Madlamark: – Hvorfor Sverige og Försvarshögskolan? Fordi institusjonen ligger utenfor «mainstream», fordi landet ikke tilhører NATO og fordi Sverige er EU-medlem og dermed har en helt annen sikkerhetspolitisk orientering enn vår!

TEKST:
Ola K. Christensen
FOR LUFTLED
FOTO: **Kim Bjørheim** / FMS

Etter tre år ved Försvarshögskolan i Stockholm, er oberstløytnant Trond Hellebust tilbake i Stavanger og Jåttå. Men tiden i Sverige ville han ikke ha vært foruten, verken jobb- eller familiermessig. – Et privilegium å jobbe ved Försvarshögskolan, betyr den nylig avtroppede utvekslingsoffiseren og læreren ved «Institutionen for säkerhet och strategi». Oberstløytnanten var også veileder i fellesoperasjoner, spesielt

under øvelser for «Krigsvetenskapliga Institutionen». Videre fungerte han som Senior Norwegian Representative (SNR) for de norske elevene ved skolen. Årlig er Forsvaret representert med ti til tolv elever.

ÖMU

LUFTLED har benket seg i Molkeholen på Madla, hvor familien Havik/Hellebust residerer. Det vil si Anne, Trond, Ellen på fem og syvåringen Marion. Og for ikke å forglemme Søtnusse, familiens kanin og kjæledegge. Anne, Marion og Ellen ble med over til Sverige for tre år siden, hvor de etablerte

seg på Lidingö ved Stockholm. I fjor gikk imidlertid ferden for de tre tilbake til Stavanger. Et opphold rikt på opplevelser og gode minner og noe som kan anbefales på det sterkeste, skal vi tro familien.

Men hva mener så Trond med «mainstream»? Ikke noe annet enn at mens de fleste av hans kolleger som skal oppholde seg ved en utdanningsinstitusjon utenlands, gjerne velger NATO-nasjonene USA, Storbritannia og Tyskland. – Sveriges spesielle forsvars- og sikkerhetspolitiske tradisjon og utvikling virket spennende og for-

Startvansker: Uten å ha en fast adresse å flytte inn i ved ankomsten til Sverige, måtte familien Havik / Hellebust selv ordne seg et husvære. Med to små døtre, ble dette en noe tøff start på oppholdet, erindrer Anne og Trond. – Uten å ha et fast sted å bo, havner man bakerst i eksempelvis barnehagekøen. Det er uhyre viktig at barna kan integreres i et miljø så fort som mulig. Og trives ikke barna, ja så trives jo heller ikke de voksne. Offiserer som skal til utlandet og tar med familien, må derfor være obs på blant annet boforhold.

lokkende på meg, og særlig med den tilknytning Sverige har valgt til Europa samt landets historie som en militær stormakt i Europa. Det foregår en interessant debatt i Sverige for tiden, hvorvidt EU kan betraktes som en allianse eller ikke. Hva da med Sverige som et alliansefritt land? Og kan Sverige delta i EU- og NATO-ledede operasjoner som ikke er autorisert av FN? Og diskusjonen omkring svensk NATO-medlemskap er imidlertid lagt død; befolkningen er ikke opptatt av spørsmålet, men diskuterer i langt større grad ulike EU-forhold, ikke minst Den økonomiske monetære unionen.

– Forsvarshøgskolan er en virkelig spennende institusjon. Det faglige nivået er godt og kollegene hyggelige. Dessuten er jo Stockholm en vakker hovedstad, forteller han.

BEORDRING

A propos opphold i utlandet, går tanken blant annet hen i retning av en annen type utenlandsopphold og spesielle omstendigheter, nemlig IntOps og beordring av personell til en skarp operasjon. Dette er en situasjon som for

kona Anne henger over familien som noe utrygt; noe som kan være aktuelt dersom Trond velger en NATO-stilling på eksempelvis Jättå. – Dette opptar meg veldig, og jeg er ikke helt sikker på om alle koner er helt obs på hva dette innebærer rent familiemessig. Jeg håper uansett at pårørende hjemme får god nok informasjon av arbeidsgiver når den ene parten er ute, understreker Anne. Trond skyter inn at de to ektefellene har diskutert temaet beordring og beordringens konsekvenser en rekke ganger, som en slags mental «eksersis». Trond er ikke i tvil om den faglige verdien. – For meg fremstår IntOps utfordrende. Det er jo dette vi har trent på. Og dette er jo blitt en del av hverdagen i Forsvaret. Jeg er tilhenger av at personell skal kunne beordres. For hvis politikerne mener at vi skal ha et forsvar og at det skal brukes internasjonalt som et sikkerhetspolitisk instrument for å kunne ivareta norsk sikkerhet også utenfor norsk jord, nytter det ikke med frivillighet; befalet må være underlagt beordring. Norge kan nemlig fremstå noe useriøst hvis man skal begynne å forhandle om kontrakter der og da; dette vil forsinke innsettingen!

– Men i forbindelse med IntOps forutsetter jeg samtidig at støtteordninger i form av økonomi og forsikringsordninger ivaretas på en skikkelig måte. Dette er samtidig en utfordring for arbeidstakerorganisasjonene; her har de en jobb å gjøre ved å sette søkelys på at arbeidsgiver ivaretar familien til IntOps-personell best mulig. Og: det er vel så viktig at de respektive kommuner ivaretar «sine pårørende»; omsorg må ikke kun bli et «Oslo-tiltak», poengterer Trond Hellebust, som selv har en offisersbror, Helmer, som snart skal tjenestegjøre i Afghanistan.

FORSVAR TIL HVA?

Det ville vel være en stor overdrivelse å påstå at norske politikere – og nordmenn for øvrig – fører de store diskusjoner om norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk, herunder på hvilke «utenrikspolitiske arenaer» Forsvaret skal opptre. Trond mener at svenskene har et mer realistisk syn på dette, ettersom landet utvikler en overordnet sikkerhetspolitisk doktrine om hva forsvarsmakten skal brukes til – og ikke minst hvor.

To naboer – to ulike retninger: – Interessant å se hvordan Sverige og Norge, som to naboer og tidligere i union, gikk hver sin sikkerhetspolitiske vei og har orientert seg såpass forskjellig med Norge og den transatlantiske link, mens svenskens perspektiv er mot Europa.

Nødløsning: – Å pendle er ingen ideell familiesituasjon. Søker jeg en jobb utenfor Stavanger neste gang, kan jeg selvsagt ikke forvente at Anne og barna følger med på lasset. Egen karriere skal ikke være styrende for hele familien. Ungene har sitt nettverk, og Anne har sin egen jobbkarriere å ivareta.

– Er det eksempelvis Norges oppgave å være representert i Afghanistan; hva har det med norsk sikkerhet å gjøre? – Jeg synes jo den linken er grei; dette har med internasjonal terrorisme å gjøre. Irak-operasjonen vil nok heller for mange nordmenn virke mer fremmedartet. Men i den store strategiske sammenheng, har jo Norge – i motsetning til Sverige – orientert seg mot USA og alt hva det måtte innebære. Og jeg er ikke helt sikker på om alle har fått med seg at Norge mer eller mindre har forlatt mobforsvaret og opprettet innsatsstyrker for hurtig utrykning; at forsvaret av Norge er blitt noe langt mer enn kun et forsvar av eget territorium. Men jeg synes å høre – i hvert fall på politisk side – en mer høylytt debatt om vårt internasjonale engasjement!

MER PROAKTIV

På oberstløytnantens CV fremgår det at han blant annet har bakgrunn fra informasjonsoperasjoner. Og nettopp informasjon – les: kommunikasjon – er noe som opptar ham. Stikkordet er proaktivitet. – Til tross for Forsvarsnett og andre kanaler, synes jeg Forsvaret

fremstår for lite proaktivt i mediebildet; det virker som vi ikke når frem med budskapet, eksempelvis når vi deltar utenlands. Spørsmål som hvorfor vi deltar – altså grunnlaget – og hvordan vi deltar, er viktige forhold å synliggjøre og fortelle følgene av. Manglende oppmerksomhet i media kan jo selvsagt skyldes både media selv, men også hvordan Forsvaret tilrettelegger for å få en viss oppmerksomhet. Institusjonen har en rekke målgrupper å nå! Som et sikkerhetspolitisk instrument, påvirker Forsvaret den enkelte bidragsyter, pårørende og nasjon. Dette er noe vi som folk bør ha et bevisst forhold til og som vi trenger en levende debatt og diskusjon om. Dessuten – i en tid der den militære organisasjonen bare blir mindre og mindre – samt mindre synlig på en rekke geografiske områder av landet – er jo ikke utfordringen om oppmerksomheten akkurat mindre! Men skal vi tolke Trond rett, når i hvert fall Forsvarsministeren gjennom med sitt budskap. Han er imponert over innsatsen, og ikke minst glad for NATO-vedtaket om å opprette JWC på Jåttå; en beslutning han mener Kristin Krohn Devold kan ta sin betydelige del

av æren for. – Et solid politisk håndverk, er hans dom. – Fra mitt ståsted i Sverige var det interessant å registrere hvor profilert hun var i norske medier.

Og igjen – med fartstid innen infooperasjoner, ønsker senior stabsoffiser i J5 (Plans and Policy) ved JHQ North/FOHK å slå et slag for Jåttå og Fellesoperativt hovedkvarter. – FOHK er et svært moderne hovedkvarter. Og det å jobbe side om side med allierte, er svært berikende; militærfaglig, språklig, kulturelt og sosialt. Dette er jo dessuten personell med mye skarp bakgrunn, som har mye å lære fra seg og kunnskaper vi drar nytte av i forbindelse med operasjonsanalyser, øvingsplanlegging og daglige operasjoner. – Et Jåttå uten en NATO-representasjon, ville rett og slett blitt stusselig. JWC vil tilføre Forsvaret en viktig dimensjon. Som en nasjon utenfor EU skal Norge derfor være glad for dette vedtaket, og det bidrar til å sette oss på kartet. Det handler om å få oppmerksomhet omkring norske forhold og norske behov, i en tid der det meste er i bevegelse i Europa. Det så vi jo godt fra Sverige!

Luftoperativt: – Jeg har alltid likt meg i det luftoperative miljø. Ikke minst har den teknologiske utviklingen vært rivende. Og interessant. Også det å jobbe opp mot de andre forsvarsgrener, i et fellesoperativt perspektiv, er utfordrende.

Balansering: Tilværelsen har mange utfordringer, filosoferer Trond. – Ta de tre ordene ego, jobb og familie og plasser dem i hvert hjørne av en trekant. Hvis det ene går på bekostning av det andre, oppstår ubalanse med påfølgende problemer over tid.

– KJØR PÅ, NILSEN! NÅ ER DU DETTE KLARER DU! KOM

Evjemoen nærøvingfelt / Bane NERO: Ute i myra kryper Nilsen. Åler seg lavt fremover. Passer på at utkaster-åpningen på AG'en er opp. Bader i svette og i gjørme.

Rundt ham hoier de andre på laget. Hoier på befalsaspirant Nilsen. Her skal hele laget fullføre! Og det på kortest mulig tid!

TEKST:

Ola K. Christensen
FOR LUFTLED

FOTO: **Torstein Liene** Media LSK

Seleksjonsøvelsen «Compressed selection» i regi av Luftforsvarets Befalsskole (LBSK) er i gang. Dagen er 5. august, og ute i Evjemoen nærøvingfelt sliter 272 kvinner og menn, som alle har et lønnlig håp om en plass ved LBSK. Et «kobbelt» av befal, drøyt seksti i tallet, følger det hele på nært hold i teigen; befalsskolesjef, kullsjef, troppssjef og lagsveiledere, der de observerer Nilsen og hans likesinnede. Øvelsen er lagt opp med et tett pakket program over fem dager med forskjellige mestringsøvelser og «caser»; det vil si praktiske oppgaver som skal løses enkeltvis og i lag. Hensikten er å få frem det beste og

i individet og de ulike egenskapene den enkelte har. I bane NERO, bare navnet høres lite hyggelig ut, er temperaturen bokstavelig talt upåklagelig i det utrolige sommerværet. Ulike hindringer skal passeres, og aspirantene, som er inndelt i faste lag og med en dedikert lagsveileder, motiverer hverandre best mulig slik at samtlige i laget kommer seg raskest over murvegger, under hindere og gjennom bekker og et rør. Lagsveileder roper, og lagsmedlemmene roper og hoier for å motivere hverandre til å stå på. Her henger den enkelte med etter beste evne, og ikke minst vilje.

INITIATIV OG OMSORG

Ute i andre deler av det unike nærøvingfeltet, som er gull verd for Luftforsvarets skolesenter Kjevik (LSK), gjør fem mann sitt beste for å sette opp et lagstelt, noe ingen av dem tidligere har

sett, og langt mindre tatt i en bardun og telstang tidligere. Av andre øvelser denne dagen er rappellering ned en fjellside, førstehjelp, samband, dekkbytte og flåtebygging. Selv om det handler om 272 unge kvinner og menn som enkeltindivid, handler det i like stor grad å prestere noe i fellesskap, hvor det gjelder å vise initiativ og handlingsevne, men også omsorg. Dette kan være «nådeløst» for enkelte aspiranter, som slettes ikke får laget med seg, tross høy stemmebruk og gestikulering. Andre mer «naturlige ledertalenter» får gjengen med seg uten derimot å måtte ty til bjeffing og mange store faktorer. Og i kulissene våker lagsveileder, som både skal observere og veilede for å sikre utbyttet – for den enkelte aspirant og for Luftforsvaret. Hele 26 sersjanter, 30 lagsveiledere, seks troppssjef og to kullsjef samt en øvingsstab på seks er i aksjon på Evje.

HALVVEIS! M IGJEN!

UTFYLLER HVERANDRE

– Upåklagelig innsats, godt humør og høyt nivå, mener LBSK-kaptein Per Rommetveit, øvingsleder og ansvarlig for å planlegge og gjennomføre «Compressed selection» i nærøvingfeltet, et ikke helt ukjent øvingsområde for kapteinen, ettersom han har en «grønn» fortid ved blant annet Infanteriets øvingsavdeling nr. II. Han har sans for at skolen er sammensatt av instruktører med ulike «bunadsfarge», fordi det virker positivt for skolens faglige og sosiale helhet. – Bonusen er at forskjellig kompetanse samlet på ett sted gir synergi. Her kan vi trekke på hverandres forskjellige erfaringer. Vi er jo alle kolleger uansett bakgrunn, poengterer sjefen for seleksjonsstaben.

– Å benytte seg av personell fra de andre forsvarsgrenene, er et helt bevisst valg fra skolens side, poengterer befalsskolesjef Rune Jomaas. – Er det noe Hæren virkelig har, så er det jo nettopp felt-erfaring. Og det å løse oppdrag i felt som individ og som lag, er vesentlige ingredienser under seleksjonen. Min filosofi er å bruke folk der de er gode, for å gjøre hverandre gode. Dette skaper mangfold, understreker majoren. – Dessuten er jo fellesoperasjoner og felles samvirke noe Forsvaret streber mot, ikke minst i praksis, legger Jomaas til.

FEMDELT VEILEDERROLLE

– Dette har vi gjort før. Dette kan vi, hauster en lagsveileder ute i bane Nero. Nettopp lagsveilederen er en krumtapp i seleksjonen, og rollen er femdelt; evaluere den enkelte aspirant i laget, initiere oppgaver, oppdrag og caseøvelser, være aspirantenes nærmeste foresatte, veilede aspirantene mot aspirantperiodens øvingsmål og forestå undervisning i

lagsforband i henhold til dreiebok som øvingsleder har utarbeidet. Som et felles utgangspunkt vurderes aspirantene opp mot de fem lederegenskapene, det vil si evne til å ta initiativ, evne til å ta selvstendige og gode beslutninger, evne til å håndtere usikkerhet, evne til å vise tillit og evne til omsorg. – Veilederne er ansvarlig for at alle blir forsvarlig vurdert under øvelsen. Dessuten er veileder det utøvende ledd for å styre øvelsens gang. Konkret innebærer dette å formidle til laget og aspirantene hva som skal gjøres, å forklare hvorfor det skal gjøres, å stille krav til når oppdraget skal være løst, å skissere end state og hvordan situasjonen skal se ut når oppdraget anses som løst, forteller kaptein Rommetveit til Luftled.

For at lagsveilederne har samme fokus og evaluerer etter samme sett kriterier, gjennomførte LBSK et to dagers seleksjonskurs i forkant. – Vi ser derfor etter de samme holdninger og egenskaper hos aspirantene, sier lagsveileder fenrik Espen Gundersen med bakgrunn fra det som tidligere het kystartilleriet. – Mange av aspirantene har veldig gode lederegenskaper, mener fenrik Gundersen. – Og de som virker «passive» og kanskje ikke tør å slippe seg helt løs, gir vi oppdrag slik at de får vist hva de duger til; individuelt og i en lagsammenheng.

BRA KVALITET

Seleksjonsperiodens lengde er tre uker, hvorav en uke er aspirantopptak og elevopptak. Resterende tid, det vil si to

uker, skal brukes til å selekere aspirantene. Av de totalt 406 som stilte på startstreken til opptak, har LBSK pr. 19. august tatt inn 156, hvorav 17 jenter. Skolesjef Jomaas er veldig godt fornøyd med det faglige nivået. – Konkurransen har denne gang vært mye tøffere enn tidligere. Her er det mye bra kvalitet, sier han og presiserer at ingen har fått dispensasjon fra de fysiske kravene. – Vi går ikke på akkord med dette, fremhever majoren og legger til at heller ingen har trukket seg etter opptaket. – Et positivt tegn, som viser at søkerne er høyst reelle søkere som ønsker en militær utdanning. Når blir det opp til oss å innfri forventningene!

Helikopter: Jentedømmen for Linn Rølvåg er å bli helikopterflyger. – Helikopter er anvendelig til det meste, mener hun og er ikke fremmed for tanken om å fly NH 90 på de nye fregattene. I hele sommer har 20-åringen ligget i fysisk hardtrening for å være best mulig forberedt til opptaket. – Dette er bare «råfestelig». Viktig med godt humør og godt samhold, skal vi lykkes!

Godt «rykte»:

De to aspirantene Horn t.v. og Andersen søkte befalsskolen, fordi den har et godt «rykte». – En befalsutdanning er verdifull uansett hva man skal gjøre senere i livet. Det dreier seg om personlig utvikling og samarbeid, er omkvedet fra de to.

FULL KLAFF FOR ANDERS OG DE 152 ANDRE SERSJANTENE!

Kjevik: I hundretall strømmet de inn porten ved Luftforsvarets skolesenter Kjevik 26. juni; fedre, mødre, brødre, søstre, kjærester og venner på denne så historiske dagen for LSK og Luftforsvaret!

TEKST:

Ola K. Christensen
FOR LUFTLED

FOTO: Torstein Liene Media LSK

26. juni var en merkedag for Luftforsvarets Befalsskole (LBSK), da skolen uteksaminerte sitt første kull etter etableringen ved skolesenteret på det blide Sørland. På programmet under gradueringen av 153 kvinner og menn med sersjants grad, sto i tillegg til de obligatoriske postene som skoleoppstilling og vitnemålsseremoni, herunder utdeling av bestemannspremier, også «Åpen dag» samt et avslutningsball for elever med følge.

Nyttig: Sersjant Anders Lie Fostad og en komite planla og gjennomførte «Åpen dag» og ball.
– Befalsskolen har vært helt topp, selv om det til tider har vært veldig arbeidsomt. Jeg har lært utrolig mye om meg selv, når det gjelder så vel muligheter og begrensninger. Og selv om jeg skal jobbe med F-16 system og ikke akkurat skal lede noen undergittede med det første, er lederskapsutdanningen veldig nyttig. For det å jobbe med fly handler ikke minst om å arbeide i team og dermed mellommenneskelige relasjoner, som jo nettopp de praktiske lederskapsleksjonene gjennom skoleåret har dreid seg om, forteller sersjanten, som i løpet av skoleåret har tilegnet seg generell studiekompetanse. FOTO: Thorbjørn Tellefsen / Media LSK

ILDOVERFALL OG DRILL

Hensikten med å invitere sine kjære til «Åpen dag», som gikk over tre timer, var å gi familie, kjærester og venner mulighet til å se hva befalelevne har befattet seg med av ulike læringsaktiviteter i skoleåret gjennom å vise frem ulike typer materiell i forsvarsgrenen, samt demonstrasjoner som stridsshow med ildoverfall og tilhørende sanitetsmoment og drilloppvisning.

FULL KLAFF!

LBSK-elevne selv, med sersjant Anders Lie Fostad i spissen, hadde hele regionen for den åpne dagen, der over 600 mennesker møtte frem. En komite på ti, under ledelse av sersjanten, gikk like over nyttår i gang med å planlegge opplegget for dagen.

– Det gikk med noen hundre timer, ja. Men så ble det da også full klaff, mimrer Anders Lie Fostad i ettertid.
– Nyttig læring, der vi omsatte en teoretisk plan i praktisk handling, nettopp slik vi har lært ved befalsskolen.

Et skoleball satte et skikkelig punktum for den store dagen, og etter hvert natten, også dette arrangementet planlagt og gjennomført av Fostads og hans unge kvinner og menn. – Jeg skal ikke legge skjul på hvor stolte vi følte oss da vi satt i skolehangaren og fikk overrakt vitnemålene. En skikkelig høytidstund, både for oss uteksaminerte og alle de inviterte gjestene, sier sersjant Anders Lie Fostad, som skal «mekke» på F-16 i sin plikttjeneste. Og som kan se tilbake på et vellykket arrangement 26. juni.

«Åpen dag»:
Venner, mødre, fedre, søstre, brødre og kjærester fant veien til arrangementet, som rommet både statiske stands, som luftvernssystemet RB 70, stridsshow og drilloppvisning – med skolens egne befalelever som regissører.

Historisk graduering på Kjevik: 26. juni uteksaminerte Luftforsvarets Befalsskole (LBSK) sitt første kull med sersjanter. Over 600 mennesker, med fylkeskvinnen i spissen, overvar den høytidelige gradueringen av 153 kvinner og menn.

BESTE ELEV:

Aleksander Lindh ble kåret til beste elev i kull 2002 / 03. Brigader Arne Hustvedt gratulerer den ferske sersjanten. T.h. en stolt sjef LSK, oberst Kjell A. Ingebrigtsen.

LUFTMILITÆRT SAMFUNDS REISESTIPEND

Luftmilitært Samfund hadde også i år den glede å tildele reisestipend på kr 10.000.- til den elev som har vist meget gode generelle kunnskaper ved Luftforsvarets skolesenter på Kjevik 2002 / 2003. Han har demonstrert meget gode egenskaper i vurderingsevne og lederskap, videre utvist kreativitet og forstått verdien av kommunikasjon og gjort seg bemerket ved sitt samarbeid.

Leder i LMS, oblt Kjell Bugge, overrakte stipendet på 10.000 kroner og LMSs skjold til sersjant Marius Kjærstad. I sin tale ved overrekkelsen bemerket lederen i LMS at både LSK og LMS har samme mål ved at man blant annet skal ivareta Luftforsvarets tradisjoner. La disse felles interesser og mål bringe skolen og LMS nærmere hverandre slik at ikke LMS bare er på Kjevik ved utdeling av stipend, men ved å etablere en «lokal avdeling av LMS» til det beste for felles interesser i fremtiden. Oblt Kjell Bugge avsluttet med igjen å gratulerer med det fine resultatet og ønske til lykke med den videre tjeneste i Luftforsvaret.

Sersjant Marius Kjærstad mottar prisen av lederen for LMS, oblt Kjell Bugge.

LUFTFORSVARSTABEN I FORSVARSTABEN

Med virkning fra 1. august 2003 ble Forsvarets overkommando nedlagt og Forsvarsstaben opprettet. Luftforsvarsstaben er en del av Forsvarsstaben og skal

arbeide prosessmodellert sammen med øvrige deler av den nye Forsvarsstaben.

TEKST:
Oberst
Sverre V. Kjerpeseth
Sjef iverksetting og styring

Den nye Forsvarsstaben har 184 medarbeidere, hvorav 23 stillinger er øremerket LST. I tillegg har LST 4 prosjektstillinger som skal sikre utrulling av BM i Luftforsvaret. Det nye LST har pr vakanser, så personell som ønsker en utfordrende hverdag kan gjerne signalisere villighet til å arbeide hos oss. Forsvarsstabens avdelinger er alle på nivå 1, det medfører at LST «har rykket opp» ett nivå i forhold til tidligere organisasjon. For Luftforsvarets avdelinger har det ingen umiddelbar

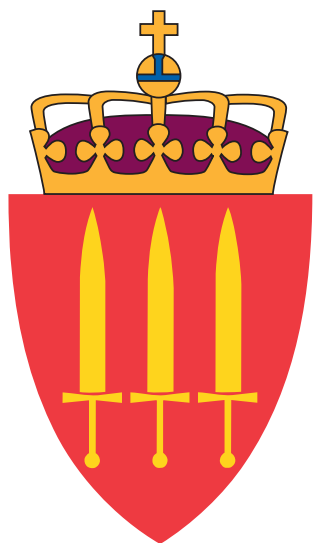
innvirkning, men for LST blir hverdagen forhåpentligvis enklere fordi vi nå skal forholde oss til føringer direkte fra Forsvarsdepartementet, og ikke som tidligere, hvor den gamle Fellesstaben var vårt overordnede ledd. Innad i Forsvarsstaben skal avdelingen for Personell, Operasjoner og Drift (POD) koordinere saker av felles interesse, men POD skal ikke overta «Fellesstabsrollen» i det nå nedlagte FO.

Fellesstabens avdelingsmerke er identisk med det merket dere kjenner fra FO (tre sverd i gull på rød bunn). Dette avdelingsmerket stammer fra perioden før FO ble opprettet, fra tidlig på 60-tallet, den gang ledelsen i Forsvaret het

Forsvarsstaben. I så måte kan man si at sirkelen er sluttet.

Det nye Forsvarsdepartementet skal lede Forsvaret på strategisk nivå. LST skal bidra til dette, men primært ha fokus ut mot våre stasjoner og skoler. Personellmessig har det ikke vært for mange utskiftninger, slik at det er et relative erfarent team som nå skal bekle stillingene i nye LST. Vi vil derfor tilstrebe at den enkelte stasjon og skole skal merke lite til den kraftige nedbemanningen som også LST har vært gjennom denne sommeren.

LST ser fram til et fortsatt godt samarbeid.

FORSVARSTABEN FÅR NYE TELEFONNUMMER VED FLYTTING TIL AKERSHUS FESTNING I OKTOBER. DE NYE NUMRENE VIL BLI LAGT UT PÅ INTRANET.

LUFTFORSVARSSTABEN

Luftforsvaret
Royal Norwegian Air Force

GIL

Generalmajor
Tomas Colin Archer
☎ 510 8801

Stabssjef
Brigader
Espen Amundsen
☎ 510 8802

Informasjonsoffiser
Maj Svein Holtan
Adjutant
Maj Benedicte Haslestad
Militær assistent
Maj Eirik Guldvog
GILs forkontor
Mary Sveen

August 2003

Sjef Rådgiving og strukturutvikling
Obit Rune Bjerås

Prosessleder
Militærfaglig Rådgivning
Obit Vakant

Prosessleder
Langtidsstruktur og Investering
Obit Helge Fjellbirkeland

Prosessleder
Kontinuerlig Forbedring
Maj Stig Ingar Evje

Sjef Iverksetting og styring
Oberst Sverre V. Kjerpeseth

Prosessleder
Virksomhetsplanlegging
Obit Ole Asbjørn Solberg

Prosessleder
Virksomhetsstyring
Obit Tor Erik Drangsholt

Prosjektleder EBA
Obit Sigmund Liavik

Senior stabsoffiser
Utvikling og
internasjonal virksomhet
Obit Bjørn Larsson

Senior stabsoffiser
planlegging og styring
Obit Vakant

Stabsoffiser Rådgivning
Maj Kjetil Blix Strokkenes

Stabsoffiser Investering/
HM Kongens adjutant
Maj Terje Ågren

Senior stabsoffiser
Personell
Obit Even Mølmsaug

Stabsoffiser Personell
Maj Eirik Zahl

Stabsoffiser Kompetanse
Maj Lars Hjørpsted

Stabsoffiser organisasjon
Kapt Anders Nenseth

Senior stabsoffiser økonomi
Obit Bengt Viggo Knudsen

Stabsoffiser økonomi
Kapt Stein Pettersen

Prosjektleder omstilling EBA
Obit Sigmund Liavik

Stabsoffiser EBA
Kapt Lars Erik Gjein

Prosjektoffiser
Balansert Målstyring
Maj Beate Middtun

Prosjektoffiser
Balansert Målstyring
Kapt Lone Mette Solberg

Prosjektoffiser
Balansert Målstyring
Kapt Tore Christensen

Luftforsvarets UKS

Sjef LUKS /
Luftkommando og
kontroll inspektør
Brigader
Erik Gustavson
☎ 520 8001

Luftoperativ
inspektør
Brigader
Morten Lunde
☎ 520 8201

Bakkebasert
støtte inspektør
Brigader
Arne Hustvedt
☎ 520 8501

Sjef Forsvarets
Luftvern-UKS
Oberstløytnant
Bernt E. Børresen
☎ 520 8301

LUFTFORSVARET TILDELT INTERNASJONAL PRIS FOR VELLYKKET OMSTILLING

Luftforsvaret mottok i 11. juni, som første norske organisasjon, den anerkjente **Balanced Scorecard Hall of Fame**. Det var Generalinspektøren for Luftforsvaret,

generalmajor Tomas C. Archer, som mottok prisen på vegne av Luftforsvaret under en storstilt seremoni i Barcelona.

TEKST:
Major
Svein Holtan
Infooffiser LST

En av grunnleggerne av det strategiske styringssystemet, dr. David P. Norton ved Harvard University, delte ut prisen til general Archer. – Det er inspirerende å få en slik anerkjennelse for de endringene vi har fått til i Luftforsvaret. Prisen får vi på bakgrunn av handling og de faktiske resultatene organisasjonen har levert, ikke på grunn av en teoretisk tilnærming, sier en stolt generalmajor Tomas C. Archer.

Luftforsvaret innførte, som en pilot-avdeling i Forsvaret, Balansert Målstyring som et strategisk styringsverktøy i 2001. Forsvarssjefen har seinere besluttet av dette styringssystemet skal innføres for

hele Forsvaret. I Norge har mange virksomheter, både offentlige og private implementert Balansert Målstyring, eller Balanced Scorecard, i sin virksomhet. Til disse hører blant andre ABB, DnB, Avinor, Norsk Hydro, SND, Statoil og Telenor, samt flere norske kommuner.

Når Luftforsvaret mottok den aner-

kjente **Balanced Scorecard Hall of Fame**, er det som første norske organisasjon. Luftforsvaret er også den eneste europeiske offentlige organisasjon som fikk prisen i inneværende år. Prisen er tidligere tildelt internasjonale kjente selskaper som blant annet Brown & Root, Du Pont, Mobil, Siemens, Skandia, og Hilton.

GIL mottar prisen i Barcelona sammen med BM-teamet.

BM-teamet juni 2003: Fra venstre Beate Middtun, Tore Christensen, Lone Mette Solberg, Ken Gøran Bjørk og Stig I. Evje.

LUFTFORSVARET SIKTER HØYERE...

– FORNØYDE MEDARBEID

Er du en av de nær 2.200 som svarte på årets medarbeiderundersøkelse? I så fall har du gitt Luftforsvarets ledelse et verdifullt innspill som gir grunnlag for å sette inn tiltak

for å bedre din og min trivsel. For det er dette som er hensikten med meningsmålingen, forteller oberstløytnant Ole Asbjørn Solberg til Luftled.

TEKST:

Major
Svein Holtan
Infooffiser LST

GILs medarbeiderundersøkelse ble gjennomført for tredje året på rad denne sommeren og resultatene er nettopp analysert i Luftforsvarsstaben. Oblt Solberg er meget godt fornøyd med at det er stadig flere som tar seg tiden til å svare på spørreundersøkelsen. – Vi kan nå se trender og utviklingstrekk som gir GIL og hans ledergruppe objektiv styringsinformasjon slik at de kan treffe konkrete tiltak og måle resultat. Og tiltak blir, og har blitt truffet. – For eksempel så vi for to år siden at skvadronssjefene ikke ble godt nok ivaretatt av vår øverste ledelse. Et tiltak var derfor å etablere skvadronssjefsseminaret hvor ledelsen og de viktige mellomlederne møtes, diskuterer og informerer. Seminaret arrangeres for tredje gang 16 – 17 desember i år.

ÅRETS MÅLING

– Vi har i år forsøkt å samle svarene i tre kategorier: jobbtilfredshet, lederskap og organisasjonens ivaretagelse av den enkelte, fortsetter Solberg som blant er doktorgradsstipendiat i militærpsykologi. Analysearbeidet er dermed i de rette hender. De harde fakta og tallenes tale fremgår av de etterfølgende tekstboksene, men det er noen funn og tendenser som spesielt nevnes i det Solberg dukker ned i sine notater med grafer og diagrammer. – Det er en tendens til en økning i trivsel blant våre medarbeidere ute ved avdelinger, i staber og i FLO/Luft, men vi ser samtidig at det er mange av de samme problemområdene som går igjen. Som eksempel trekker Solberg frem at mange av våre kolleger, spesielt de yngste, ikke føler seg godt nok ivaretatt i forhold til karriereveiledning, men han

skyter inn at tiltak er besluttet og «juniorprogrammet» har hatt sin første samling. – På den positive siden ser vi at de fleste er stolte av å jobbe i Luftforsvaret og at de opplever at deres fagkompetanse blir utnyttet.

MÅLINGER GIR MANGE MULIGHETER

– Vi kommer til å frigi resultatene til ledergruppene ute på den enkelte stasjon. De vil da ha mulighet til å gå inn i tallmaterialet, se hvordan situasjonen

er innenfor eget område og iverksette lokale tiltak. Dette blir en styringsparameter også i de lokale strategiske kartene. Solberg forteller videre at man nå ønsker hyppigere målinger for å kunne registrere om tiltakene har noen effekt. Slik det nå ser ut vil det sendes ut en undersøkelse med mål på jobbtilfredshet hver annen måned, som består av 8 spørsmål. GILs mer omfattende årlige undersøkelse ønsker LST å holde frem med. Filosofien er at fornøyd medarbeidere yter mer og bedre på alle områder.

Positivt: Hele 64% opplever Luftforsvaret som en attraktiv arbeidsplass viser årets medarbeiderundersøkelse.

Illustrasjonsfoto: Torstein Liene / LSK

ERE YTER MER OG BEDRE

JOBBTILFREDSHET

LF er en attraktiv arbeidsplass for meg

Min fagkompetanse blir utnyttet på jobben hver dag

Mine muligheter til kompetanseutvikling er gode

Jeg vet hva som kreves av meg som leder og medarbeider i LF

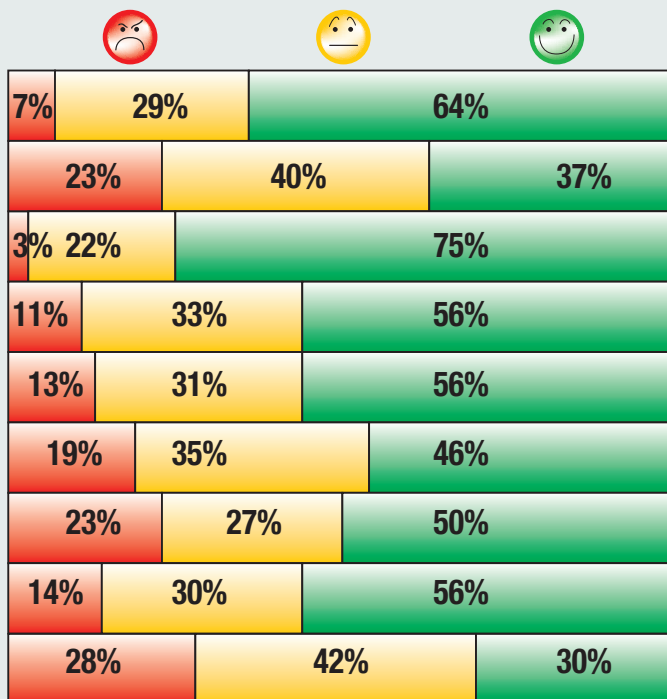
Jeg gleder meg til å gå på jobb hver dag

Jeg er stolt av å jobbe i LF

Jeg er komfortabel med min arbeidsbelastning

Min arbeidsplass preges av godt samarbeid

Informasjonsflyten på min arbeidsplass er god

LEDERSKAP

Jeg opplever at min nærmeste sjef bryr seg om meg

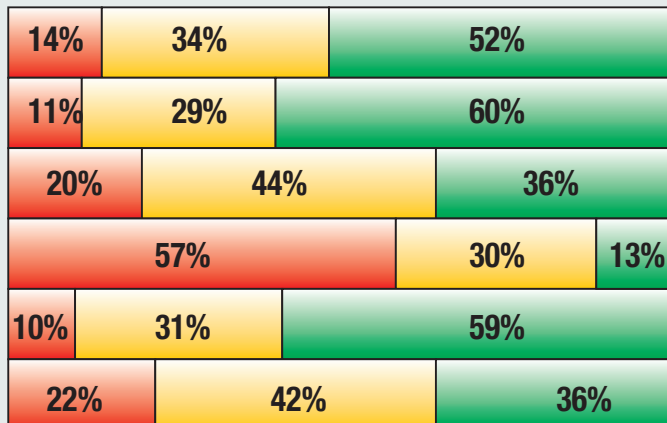
Jeg har tillit til min nærmeste sjef

GILs lederkrav praktiseres av min nærmeste sjef

Jeg får veiledning på min karriereutvikling av min nærmeste sjef

Min nærmeste sjef viser at han / hun er åpen for endring og utvikling

Jeg får ofte anerkjennelse for godt utført arbeid

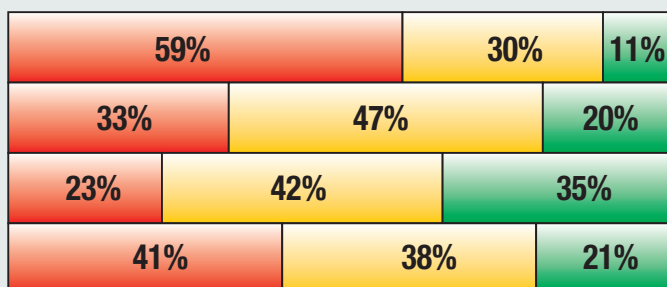
ORGANISATORISK IVARETAKELSE

Jeg opplever at LF øverste ledere (LST/LUKS) viser tilstrekkelig tilstedeværelse ved min stasjon/avd

Jeg har tillit til LF øverste ledelse (LST/LUKS)

LF tar hensyn til min familiesituasjon

Jeg føler meg ivaretatt på en god måte i de pågående endringsprosessene

MERKNAD: 2187 medarbeidere fra Luftforsvaret og FLO/Luft besvarte undersøkelsen. Undersøkelsen har en bra representativitet med tanke på fordeling mellom sivile og militære, bransjefordeling, kjønn og alder. Alle tjenestesteder er representert.

STRATEGY, AIR STRIKE AND SMALL NATIONS

COMMONWEALTH OF AUSTRALIA, 2001

AV SHAUN CLARKE

TEKST:
Førsteamanuensis
Nils Naastad
Luftkrigsskolen

Shaun Clarke, en stadig tjenestegjørende offiser i New Zealands flyvåpen har skrevet en spennende liten analyse. Hans hovedanliggende er spørsmålet om det gir noen mening for et lite land å ha en evne til å angripe fra luften. Er det ikke slik at den utviklingen vi ser nå forutsetter stor luftmakt som den amerikanske, eller eventuelt en felles europeisk styrke? Vil ikke en liten styrke bare bety av vi kommer på andreplass i konflikten, dvs. at vi blir konflikts taper? Clarke godtar ikke et slikt utgangspunkt for tenkningen. Han tilnærmer seg spørsmålet ved å se på krig som et rasjonelt foretak. Spørsmålet man stiller seg når man går til krig, er om maktbruken vil lønne seg. Dersom man taper eller risikerer å tape mer enn man sannsynligvis vinner, vil man betenke seg. En effektiv avskrekking for et lite land er derfor ikke ensbetydende med å være i stand til å beseire en stor angriper. Avskrekkingen er god nok dersom det er klart at man er i stand til å påføre angriperen tilstrekkelig skade til at det ikke er klart at et angrep vil lønne seg.

Her må det bemerkes at Clarke i tenkning ligger svært nær det grunnleggende paradigmet i finsk avskrekkingpolitikk over for Sovjetunionen under

den kalde krigen. Finnene var fullt klar over at de ville bli beseiret dersom sovjeterne angrep. De finske styrkenes oppgave var å være i stand til å gripe angriperen så mye juling at han betakket seg. Og med erfaringene fra vinterkrigen i erindring, kunne vel en slik tenkning ha noe for seg. Den gang mistet finnene om lag 24.000 soldater, russerne forsiktig anslått over 200.000.

Den lille luftmaktens oppgave er i tråd med dette å være i stand til å påføre en angriper mye skade. Og da, påpeker Clarke, må vi ikke bare tenke på hans militære styrker, vi må også kunne operere over hans territorium mot infrastruktur og lederskap. Her snakker vi altså om strategiske angrep av et lite lands luftmakt.

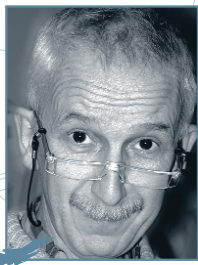
De siste krigene har vist oss vestlig tung luftmakt. Med tunge og presise angrep har man forsøkt å fremtvinge motpartens betingelsesløse overgivelse. Den lille luftmakt må tenke annerledes. Vi kan ikke stole på massen, den har vi jo ikke. Den lille luftmakt må utvikle en strategi hvor man analyserer seg frem til motpartens smertepunkter. Vi må, sier Clarke, være i stand til å utvikle en tvangsmaktstenkning rettet så nært motpartens lederskap som mulig. Vi må være i stand til å drive hva Clarke kaller «spot bombing». Dette stiller selvsagt kvalitative krav til den luftmakten vi har.

Den behøver ikke være så stor, men den må være meget presis. Og selvsagt; hensikten med disse angrepene er ikke motpartens overgivelse, men at han avslutter krigen. Boken inneholder ingen ferdig oppskrift på hvordan små lands luftmakt kan anvendes. Men den reiser gode problemstillinger og fremmer kreativiteten hos leseren. Hvordan kan norsk luftmakt utvikles for i en strids-situasjon å være i stand til å påvirke motparten direkte? Hva slags analyser behøver vi å gjøre på forhånd, hva slags etterretningsapparat må vi ha for å kunne utnytte oppdukkende muligheter? Og hvordan skal vi formidle vår evne til en evt. motstander slik at det vi kan virke avskrekkende? Her er et viktig skille som Clarke godt kunne gjøre klarere, på den ene siden skal man virke avskrekkende. På den annen side skal man, dersom avskrekkingen mislykkes, besitte en form for tvangsmakt som raskt kan virke krigsavsluttende. Men er dette nødvendigvis den samme formen for luftmakt? Shaun Clarkes bok er svært aktuell for oss, særlig i en tid hvor det kan se ut som om vi skal reduseres til bare å bli transportør av sprengstoff for små hæravdelinger.

Egentlig er Clarkes problemstilling velsignet enkelt og helt sentral for et lite land som Norge: kan luftmakt bidra til å gi David en mulighet? Boken er god. Les den.

Førsteamanuensis
Nils E. Naastad
 Luftkrigsskolen

Nils Naastad har sin faste spalte i Luftled hvor han gir sine personlige synspukter og kommentarer om det som rører seg i Luftforsvaret og Forsvaret forøvrig.

FRI KONKURRANSE?

En av grunnene til at vi har så høye matvarepriser som vi har her til lands, er at vi ikke har fri konkurranse. Vi har noen få matvarekjeder som knapt konkurrerer mot hverandre. Eierne blir milliardærer.

Jeg er for fri konkurranse fordi det vil gi forbrukerne makt. Fri konkurranse betyr mange tilbydere, mange kjøpere og full informasjon i markedet. Da vil kjøperne unngå de som selger dyrt, selgerne vil sette en pris som gjør at de får solgt, og produksjonen tilpasses etterspørselen. Slik vil markedet fungere i henhold til elementær økonomisk teori. Det motsatte av fri konkurranse er monopol. Da er selgeren alene i markedet, og kan følgelig fastsette prisen og bestemme sin egen fortjeneste. Forsvaret er nå på enkelte områder på vei inn i en økonomi som forutsetter fri konkurranse for å virke. Forsvarsbygg «eier» nå bygningsmassen. Og så skal den enkelte stasjon eller avdeling leie av Forsvarsbygg. På denne måten får vi, sier teorien, kostnadene klarere frem og kan stille krav til utleier. Og dersom vi ikke er fornøyde med det produktet vi leier, kan vi gå ut i markedet og leie et annet, ikke sant? Dersom brigaderen på Ørlandet ikke er fornøyd med den flyplassen han leier av Forsvarsbygg, kan han jo ta kontakt med en annen utleier av flyplasser, ikke sant? Dersom sjefen på Luftkrigsskolen ikke er fornøyd med det renholdet eier av bygningsmassen tilbyr, kan han vel si opp leieavtalen med utleier og finne seg en annen skole med messe, idrettshall, skytebane og forlegning? Vi som ikke er siviløkonomer skjønner jo at dette bare er tøv. Denne markedskeiseren har ingen klær! Forsvaret har skaffet seg sin egen lille monopolist.

På en av våre øvelser ble det i kampens hete brukket en nøkkel i tenningslåsen til en Geländewagen. Bilen ble fraktet inn og Militært Verksted for Feltkjøretøy i Trøndelag ble kontaktet, vi er nemlig pålagt å benytte dette verkstedet. Tenningslåsen ble skiftet. Vi fikk regning fra FLO/Rena tekniske verksted. 7.139 kroner kostet det å få ny

tenningslås. Man brukte 11.97 arbeidstimer à 514 kr. For man måtte jo kjøre til og fra et par ganger må vite. Byens lokale merkeforhandler mente ca. 2.500 kroner skulle holde. Men det raker jo ikke våre små monopolister, for monopolisten bestemmer jo selv sin pris. Og om vi vil kan vi jo bare leie sivile biler. Så blir det ennå roligere i Fremo leir.

Nå skal vi jo si opp kontorpersonellet vårt fordi alt kan gjøres pr. data på den enkelte avdeling, for å sendes videre til sentrale anlegg. Og hvem tror man skal gjøre arbeidet lokalt? Jo, det skal oberstløytnantene gjøre. Så mye tro på mine oberstløytnanter har jeg, at jeg tror at kampkraften reduseres når de blir gjort til kontorister. Men antallet ansatte går jo ned når de profesjonelle papirflytterne blir sendt hjem? Vi får nå se.

Men hva med kampkraften, Forsvarets produkt? Profesjonelle kontorister ble i sin tid ansatt fordi offiserene skulle kunne arbeide med faget sitt; produksjon av kampkraft. Dette kalte man rasjonalisering og rasjonell bruk av folk. Nå er det rasjonalisering å gjøre de militære til kontorister. Kontorarbeidet blir nok gjort, men til en høyere pris. Hvem fant ut at vi skulle byråkratisere og fremmedgjøre organisasjonen på denne måten? Hvor kommer ideene fra? Kan markedets prinsipper for å øke fortjenesten anvendes på Forsvaret? Er det noen som tror dette kommer til å virke, eller tar man bare imot sin lønn og rister stille på hodet? Det «lønner seg» kanskje ikke å si fra om man skal opp og frem i verden? Da er vi i sannhet i ferd med å bli en organisasjon av kontorister.

Dagens fremmedord: Nepotisme.

GENERALEN

Luftled starter i dette nummeret en ny fast spalte vi har gitt navnet «Generalen». Vi har utfordret en av våre pensjonerte generaler til å på fritt grunnlag gi sine betraktninger rundt Forsvaret og Luftforsvaret. Det har vært opp til han å gi utfordringen videre.

ELDREBØLGEN I LU

Når jeg nå har akseptert redaktørens utfordring om å komme med et innlegg i LUFTLED, så skal jeg vokte meg vel for å komme med råd eller kritikk om hvordan Luftforsvaret burde skikke sitt bo. Dertil er jeg forlenget gått ut på dato. Allerede da jeg selv satt i stolen (GILs) lovte jeg at jeg ikke skulle belemre mine etterfølgere med å gå igjen i korridorene. Kompetansen og ekspertisen sitter nede i organisasjonen og det er kultur i forsvarsgrenen for at de må få slippe til. Det er vel en av grunnene til at Luftforsvaret gjennom hele etterkrigstiden har fulgt med i utviklingen og vist god evne til omstilling. Det var slik jeg opplevde det, men jeg var kanskje privilegert med mange interessante oppgaver i avdelinger og stab. I ettertid kan en lure på om en hadde større innflytelse som major / oberstløytnant enn som GIL. En hadde i alle fall større muligheter til å ta uformelle kontakter på tvers av linjene i en vanskelig organisasjon, eller kanskje var det våre sjefer som oppmuntret til det. Nå 16 år etter at jeg har gått ut på dato så er det vel så som så med innflytelsen, men årgangsvin og vellagrede oster er ikke å forakte. Noe nostalgi er det heller ikke til å unngå.

Jeg ser alltid frem til å sette meg ned med LUFTLED når det kommer i posten. Det er det fremste kontaktledet til Luftforsvaret, som jeg tjenestegjorde i fra 1947 til 1987. Jeg prøver

etter beste evne å tilegne meg «nyspråket» og alle forkortelsene. Artiklene preges av høy kompetanse og stor interesse for de tema som blir tatt opp. Men det slår meg at med dagens teknologi er det fristende å produsere mange ord på papir. Selv om vi ikke var på steinaldernivå med steintavler og meisler, så var det ikke mye om å gjøre. En stabsoffiser måtte ha en pen håndskrift, på stabskolen måtte alle oppgaver, inkludert hovedoppgave, skrives for hånd. I staben var det blyantskrevne utkast som gikk til sekretærene for maskinskriving (de kokte også kaffe) før konseptet startet sin rundgang i staben og det ble mye klipp og lim og omskrivninger før det endelige dokument forelå. Alt var ikke så mye bedre før, men vi lærte å bli kortfattet og klar og ikke drukne våre meninger i ord.

Tema for dette LUFTLED er fellesoperasjoner. En viktig forutsetning er kommunikasjon i videste forstand. Men uten en solid bakgrunn i egen forsvarsgren og forståelse for bruk av luftmakt er det ikke noe å kommunisere med. Min egen erfaring fra fellesøvelser, nasjonale og internasjonale staber viser at personell fra Luftforsvaret hevder seg meget godt i et fellesoperativt miljø. Det skyldes ikke minst det høye undervisnings- og kompetansenivå ved våre skoler. Da jeg selv begynte på Luftkrigsskolens første kull i 1949 var det ikke opplagt at den

yngeste forsvarsgrenen skulle ha egen krigsskole. Det var sterke krefter som mente vi fortsatt kunne bruke Hærens og Sjøforsvarets krigskoler. Men heldigvis var det noen sterke, forutseende ledere som fikk gjennomslag for egen krigsskole. Dagens LKSK har utviklet seg betydelig fra starten som hovedsaklig var basert på tradisjonell klasseromsundervisning.

Vi fikk bare 1 1/2 år på LKSK før vi måtte ut på avdeling på grunn av den internasjonale krisesituasjonen. Oppbyggingen av Luftforsvaret og beredskap ble gitt prioritet. Problemstillingen var kanskje motsatt av dagens. Enorme mengder materiell kom inn ved våpenhjelpen, men vi hadde ikke nok personell og kompetanse til å fylle tilstrekkelig opp under den voldsomme ekspansjonen. Kvantitet ble gitt prioritet foran kvalitet, og det tok lang tid før nødvendig kompetanse ble bygget opp. En faktor som forsterket dette var at høyt kvalifisert personell var ettertraktet på det sivile marked hvor de kunne få bedre betingelser og at mange av lederskiktet forlot forsvarsgrenen. En av meget få, men store skuffelse var da jeg som GIL hadde fått aksept i FD for en revisjon av tilleggene, men i siste liten ble det lagt på is på grunn av motlobbying fra andre interesseorganisasjoner.

Forsvarets øverste ledelse gjennomgår for tiden en drastisk omorganisering. Sett utenfra

General Ingar T. Narvhus tjenestegjorde som Generalinspektør for Luftforsvaret i perioden 1.november 1978 til 31.mai 1981.

FTLED

og kanskje også innenfra er det vanskelig å se hvordan dette vil arte seg. Men en ting er sikkert; uansett GILs plassering i organisasjonen så identifiseres han som forsvarsgrenens leder. En organisasjon består tross alt av mennesker. Kontakt og kommunikasjon er viktigere enn firkanter og linjer. Store organisasjoner har en tendens til å finne sine egne kanaler. Da jeg tjenestegjorde i SHAPE ble det stadig dannet mindre prosjektgrupper for å få behandlet aktuelle saker. Det var bare det at ut av en stab på 1200 så var det stort sett de samme 15 – 20 som gikk igjen i alle prosjektgruppene.

En av prosjektene var reorganisering av luftkommandoene i Sentralregionen (ATAF's). Det innebar en gjennomgang av forsvarsplanene som var ganske alvorlige saker med alle mulige hemmelige stempeler og lange kryssreferanser. Midt i den lange listen var det referert til: Bach; Johnatan Livingstone Seagull. Referansen var nok smuglet inn av en frustrert skrivebordsflyger, men de som har lest boken vet at den i høyeste grad er relevant. Måken Johnatan hadde visjoner om noe mer enn den rutinemessige flygingen med flokken ut til fiskefeltene og tilbake til stranden. Han arbeidet stadig med å perfektionere sin flyging, trodde på det han holdt på med og bidro til å flytte grenser. Boken anbefales for de som ikke har lest den og det skader ikke å lese den en gang til for de andre.

General Narvhus har utfordret general Olav Aamo til å skrive neste innlegg til LUFTLED.

UTVIKLING AV LUFTMAKT SIMULERINGSMODELL EN SUKSESSTREK

Uke 23 markerte slutten på det første året med modulbasert undervisning for kadettene på Luftkrigsskole II. Denne uken skulle gi kadettene innblikk i konseptene som ligger til grunn for luftkampanjeplanlegging. Nytt av året var introduksjonen av en luftmakt simuleringsmodell som Luftkrigsskolen har utviklet i samarbeid med Forsvarets institutt for ledelse (FIL). Simuleringsmodellen

har blitt utviklet på bakgrunn av et ønske fra avdeling for luftmakt og teknologi (ALMT) i den hensikt å belyse luftmaktens kompleksitet for kadettene. Avdelingen har manglet en arena der luftoperasjonelle dilemmaer kunne bli visualisert for kadettene i tillegg til den teoretiske tilnærmingen, og har derfor lenge vært på leting etter en hensiktsmessig simuleringsmodell.

TEKST:
Kaptein
Steinar Sanderød
Avdeling for luftmakt og
teknologi, Luftkrigsskolen

Ved en tilfældighet ble ALMT gjort oppmerksom på at FIL blant annet drev med utvikling av simuleringsverktøy. Avdelingen tok kontakt med forsker Bjørn Bakken ved avdeling for operativ ledelse. Denne henvendelsen ble vurdert av Bjørn Bakken og FIL til å være så interessant at de valgte å gå inn og støtte utviklingen av en luftmakt simuleringsmodell. Gjennom møter

med personell fra FIL, ALMT og eksternt konsulent ble modellen utviklet. Versjon 1 så dagsens lys rundt juletider i 2002. Denne ble anvendt i undervisningssammenheng med blant annet kadetter fra Krigsskolen Linderud, Sjøkrigsskolen og kvalifiserings kurset ved LKSK. Tilbakemeldingene fra kadettene var positive. Arbeidet med å videreutvikle simuleringsmodellen fortsatte utover vinteren og ny versjon ble levert like før påske.

Den nye versjonen ble anvendt av kadettene på LKSK II første uke i juni

som et ledd i deres utdanning i luftkampanjeplanlegging. Hensikten med uken var å gi kadettene teoretisk og praktisk innføring i de prosesser som ligger til grunn for luftkampanjeplanlegging, samt å knytte sammen tidligere underviste emner i en praktisk luftoperativ øvelse. Her ble modellen benyttet som et pedagogisk hjelpemiddel når luftkampanjeplanen ble omsatt fra teori til praksis. Fraværet av viktige momenter i planen eller mangel på en helhetlig og sammenhengende plan ble som oftest avdekket. Spesielt godt belyst ble poenget at en plan som settes ut i livet blir møtt av en aktiv motstander. Etter nitidige planleggingsprosesser er det en overraskelse for de fleste at fienden er et tenkende vesen med egen selvstendig evne og vilje. Simuleringsmodellen har også demonstrert et potensiale til å dekke andre fagaspekter enn luftmakt alene. Den har vist at den har en stor kapasitet innen ulike typer for lederskapstrening. Eksempler kan være å belyse ulike typer for gruppedynamikk under varierende tidspress, enkeltpersons opptreden i gruppe og ikke minst som beslutningstrener i en luftoperasjonell sammenheng.

Fra første stund har ALMT vært klar over at en simuleringsmodell som skulle dekke luftmaktens kompleksitet ville være for ambisiøs. Simuleringsmodellen

Mer enn luftmakt: Simuleringsmodellen har demonstrert et stort potensiale også for andre fagaspekter enn luftmakt.

NGSMODELL TORIE

har derfor blitt utviklet i en retning der den skulle få belyst en del sentrale dilemmaer som luftoperasjonelle beslutningstagere står ovenfor og hvilke implikasjoner dette kan medføre.

Simuleringsmodellen ligger i gråsonen mellom det operasjonelle og det taktiske nivået. Når skolen satte seg ned for å definere kravene til simuleringsmodellen, var et av må kravene at den skulle ha en lav brukerterskel. Et annet viktig krav var at kadettene hurtig skulle forstå og anvende simuleringsmodellen etter en kort innføring. Modellen er bygd opp ved at to parter spiller mot hverandre over et lokalt PC nettverk. For Luftkrigsskolens vedkommende så har det interne skolenettet vært benyttet. Systemkonfigurasjonen som ligger i bunn for simuleringsmodellen er så enkel at personell med en kort opplæring kan tildele styrker og justere spillparametere i henhold til scenario. Partene blir stilt ovenfor et skjermbilde som inneholder menyvalg med ulike luftoperative beslutninger og informasjon som beskriver effekten av de beslutninger som er tatt. Spillerne har en begrenset tidsperiode de kan ta sine beslutninger innenfor. Denne perioden kan justeres alt etter hva som er hensikten med simuleringen. Når partene har sendt sine beslutninger opererer modellen med seks timers sykluser på gjennomføring av luftoperasjonene. Etter at partene har sendt sine beslutninger bruker simuleringsmodellen to til tre minutter på å gjennomføre syklusen med seks timers luftoperasjoner. Partene kan deretter se effekten av de beslutningene de har tatt og hvilken effekt motstanderens handlinger har hatt på egne styrker.

Grovt beskrevet så gir modellen mulighet til å gjennomføre et oppdrag ved å være defensiv og / eller offensiv. Spillerne får tildelt en gitt styrke som inneholder generiske kampfly, luftvern, flyplasser og kommando og kontroll enheter. Kampfly og luftvern fordeles på målkategorier som ønskes angrepet eller forsvart. Eksempler på målkategorier er: flyplasser, forsyningslinjer og kommando og kontroll. Ved enten å skjerme egne eller ramme en motstanders målkategorier vil dette påvirke den andres luftoperative effektivitet.

Ta et gitt eksempel: du angriper motstanderens kommando og kontroll apparat, etter et gitt antall angrep er den redusert til kun 20 % effektivitet. Simuleringsmodellen vil da automatisk slutte å generere offensive sorties for motstanderen, utifra den logikk at kommando og kontroll apparatet er så degenerert at det ikke er kapabelt til å gi ordre om offensive oppdrag. Modellen vil da kun gi motstanderen mulighet til å generere defensive sorties. Videre kan modellen gi partene tilgjengelig et vist antall timer med luft-til-luft tanking og luftbåren overvåkning. Disse kapasitetene vil ha en forsterkende effekt på offensive og/eller defensive oppdrag. Det er også gjort forsøk på å gi et bilde av ressursbruken i anvendelsen av luftmakt. Når fly skal gjennomføre oppdrag «spiser» disse av en allerede forhåndsbestemt logistikkmengde på basen. Ved å pålegge og gjennomføre et stort antall oppdrag vil denne mengden på basen hurtig synke. Logistikk er en faktor som må taes med i betraktningene når luftoperasjonene planlegges og gjennomføres. Modellen inneholder også reparasjonsfaktorer for å gjenoppbygge blant

annet flyplasser og kommando og kontrollfasiliteter.

Noen av grunnene til at utviklingen av simuleringsmodellen kan betegnes som en suksess er kort utviklingstid og lave kostnader. Det har vært et tett samarbeid mellom ALMT, FIL med Bjørn Bakken og oblt Stig Johannesen i spissen og Morten Ruud som ekstern konsulent. Det har tatt ca. åtte måneder fra idé til ferdigstilling og anvendelse av simuleringsmodellen. Kostnadene har vært lave med tanke på at en helt ny simuleringsmodell har blitt utviklet. FIL har båret de økonomiske kostnadene forbundet med innleie av ekstern ekspertise, mens ALMT har stilt med fagekspertise. Etablerte prosjektmodeller har ikke blitt anvendt i utviklingsprosessen. Isteden har det vært et tett og kontinuerlig samarbeid mellom avdelingen og ekstern konsulent som har bidratt til å skape et meget godt produkt for Luftkrigsskolen og Luftforsvaret.

Simuleringsmodellen har også lagt grunnlag for å kunne knytte de to faggruppene ved Luftkrigsskolen tettere sammen, ved at modellen berører tematikk og problemstillinger som begge faggrupper er i berøring med. Dette tverrfaglige grunnlaget har ført frem til at skolen i fremtiden ønsker å tilby et kursopplegg for Luftforsvaret og Forsvaret. Et slikt kurs har til hensikt å dekke det konseptuelle rundt planleggingen og anvendelse av luftmakt og ikke minst de lederskapsmessige prosessene i forbindelse med luftkampanjeplanlegging og ledelse av luftoperasjoner. Skolen ser derfor frem til å kunne tilby et kursopplegg for Luftforsvarets og Forsvarets offiserer i nærmeste fremtid.

TERRORBEREDSKAP OG – AKTUELLE OPPGAVER F

Begrepene «terrorberedskap» og «Force Protection» (FP) er stadig fremme i debatten om Forsvarets oppgaver i fremtiden. Terrorberedskap ble naturlig nok spesielt aktualisert etter 11 september 2001, og FP er stadig aktuelt i forbindelse med allierte øvelser på norsk jord. Innføring av terrorberedskap eller iverksetting av FP på Luftforsvarets stasjoner er meget ressurskrevende.

Luftforsvaret kan komme til å stå overfor situasjoner der stasjonenes egne vaktstyrker – eventuelt supplert med tilgjengelige ressurser fra andre stasjoner og avdelinger – ikke vil være tilstrekkelige til å iverksette nødvendige tiltak ved innført beredskap eller gjennomføre FP for øvende avdelinger.

TEKST:

Oberstløytnant
Lauritz G. Dorenfeldt
Senior stabsoffiser LUHV / HVST

Spørsmålet om bruk av Heimevernet (HV) – og for Luftforsvaret spesielt Lufthjemevernet (LUHV) – til disse typer tiltak, har allerede vært fremme. Det mest kjente eksempel er fra Sola flystasjon etter 11 september der en i en lengre periode hadde innført terrorberedskap i forbindelse med midlertidig stasjonering av to F-16 fly. Men det er også eksempler på at forespørsel om bruk av Heimevernet har ført til avslag. Det må være klart at dersom HV skal kalles inn, er det en spesiell prosedyre som må følges. Forespørselen rettes gjennom operativ myndighet (FOHK) som kanalisere den til Forsvarets Overkommando (FO). FO avklarer saken med Forsvarsdepartementet som i Kgl res av 28 september 2001 er delegert myndighet til å avgjøre om det er aktuelt at HV innkalles i den foreliggende situasjon. Forespørselen må være helt klar når det gjelder spørsmålet om hvorvidt andre muligheter er utprøvd. Det skal nemlig en hel del til for at bidrag fra HV er aktuelt. For det første må kriteriene for innkalling være hjemlet i HV-loven (Lov om Heimevernet av 17 juli 1953 nr 28). Ut over denne hjemmelen, vil det bli foretatt en vurdering av de samfunnsøkonomiske og ikke minst

personlige konsekvenser for personellet som kalles inn. HV er slett ikke uvillig til å stille – tvert om – men det er tross alt snakk om å innkalle personell som må forlate sivilt arbeid og annen planlagt aktivitet.

Men det er altså fullt mulig å innkalle HV både i forbindelse med terrorberedskap og FP. Den nylig utarbeidete militærfaglige utredning (delutredningen om HV) legger vekt på at slike oppgaver kan bli høyst aktuelle i årene fremover. Med dette utgangspunkt vil det være fornuftig å tenke gjennom bruk av LUHV (og eventuelt andre HV-styrker) på Luftforsvarets stasjoner. LUHV er i fred underlagt respektiv HV-distrikts-sjef. I bestemmelsesverket fremgår at kommandoen (taktisk kommando) overføres til lokal, luftmilitær sjef i krise/krig når LUHV-avdelingen er «klar». Overføring av kommando i forbindelse med terrorberedskap/Force Protection i fred, er imidlertid ikke omtalt. Det synes ganske klart at samme prosedyre for overføring av kommando må gjelde i disse tilfeller. Luftforsvarets stasjoner og HV-distriktene må i fellesskap komme frem til administrative løsninger som best mulig legger forholdene til rette for mottak av avdelingene, forlegning, forpleining, nødvendig tilleggsopplæring / trening, behov for sikkerhetsklarerer av personellet med videre. Et oppdatert planverk er nøkkelordet. Gjennom-

tenkte – og helst utprøvd – prosedyrer vil gjøre bruk av HV i en gitt situasjon meget enklere.

G FORCE PROTECTION OR LUFTHEIMEVERNET?

Men så spørsmålet: Hvor brukbar vil LUHV være som vaktstyrke under terrorberedskap og i forbindelse med FP? Det vil komme an på hvilken opplæring og trening personellet og avdelingen har fått. Siden HV trener/øver årlig, bør forholdene ligge godt til rette for oppdatering i forbindelse med kunnskaper om Rules of Engagement (ROE), gjennomføring av skyteprøve for godkjent vakt-soldat og gjennomgang av lokale ordrer

og rutiner. Dette behøver ikke i vesentlig grad gå utover trening på avdelingens oppdrag for øvrig. Det er heller ikke sikkert at hele LUHV-styrken i utgangspunktet må spesialtrenes. Deler av styrken kan øremerkes for innkalling i forbindelse med denne type oppdrag. Ved behov for rullering, vil det være tid til opplæring/trening av det øvrige personellet. Innføring av terrorberedskap kan ikke planlegges. Allierte øvelser blir

imidlertid planlagt. Dersom en i tilstrekkelig grad samordner alliert aktivitet som vil kreve FP med årlig trening for LUHV, vil en kunne høste «gratis» FP. Eksempel på dette er NATO Air Meet på Ørland hovedflystasjon der LUHV-avdelingen har utført Force Protection. Til sist: Det er altså ingen tvil om HVs ønske om – og vilje til – å stille seg til disposisjon når behovet – og hjemmelen – er til stede.

Artikkelen ble skrevet før FO ble nedlagt.

Oberstløytnant Kjell R. Bugge
leder Luftmilitært Samfund

LEDER LUFTMILITÆRT SAMFUND:

SÅ ER DET PÅ'N IGJEN

Etter en velfortjent sommerferie, er vi vel alle klare til å ta fatt på ett nytt halvår for Konge, Folk og Fedreland. Selv om mye er gjort i første halvdel av dette året, så er det helt sikkert mange tøffe tak igjen, Luftforsvarets produksjonsplan for 2003 vitner om det. Produksjonsplanen for 2004 begynner etter hvert også å finne sin form. Utkastet er tilgjengelig på Intranett.

Som leder i Luftmilitært Samfund vil jeg fokusere på det faktum at Luftforsvaret fyller 60 år i 2004, og så langt som jeg kan se, er ikke dette reflektert i produksjonsplanen for 2004. De av oss som var med på å planlegge og gjennomføre den storstilte satsningen som ble gjort ifm 50 års jubileet i 1994, er vel kanskje glade for at GIL ikke ønsker å gjenta dette i 2004. Til det er vel en 60 års dag noe for «grå».

Det er nok mange, og kanskje spesielt våre veteraner, som vil savne en høvelig markering av fødselsdagen i 2004, og det med rette. Jeg tror det er viktig å være klar over at en del av de som var med og kjempet i 1944, og som således var tilstede da vår forsvarsgren så dagens lys 10. november det året, fortsatt er blant oss og i meget god vigør. Luftforsvarets ubetingede nestor, dersom jeg kan få være så fri å kalle generaløyntnant Mohr for det, er et meget godt vitneprov i så henseende. Ikke bare disse fortjener at vi stopper opp og markerer hva som skjedde for 60 år siden, hva vi har i dag og hva vi forventer av framtiden for Luftforsvaret. Også de som har tjenestegjort i Luftforsvaret siden 1945, både pensjonister og vi stadig tjenestegjørende, bør kunne ta seg tid til å ære vår våpengren, og på en behørig måte markere at Luftforsvaret fyller 60 år.

Personlig mener jeg at dette også er noe som omfattes av forsvarsgrenens kommunikasjonsstrategi, hvor de eksterne

målgruppene som er beskrevet i del I pkt 6.2, så absolutt må approaches i en slik sammenheng. Disse gruppene må stadig vekke minnes på hvorfor vi har et Luftforsvar til det beste for et felles forsvar. Og da er et 60 års virke for Konge, Folk og Fedreland en sak som bør brukes i denne sammenheng.

Jeg vet at det i LST har vært diskutert forskjellige ideer for hva Luftforsvaret skal gjøre for å markere dette. En form for deltagelse i NAKs flystevne på Sola sommeren 2004 har vært luftet. Likeledes har det vært oppe en tanke om en markering i Nord-Norge ifm at Bodin leir runder de 50 år. En egen kalender hvor 60 års historie gjenspeiles ser muligens dagens lys, og det har vært diskutert mulighetene for å avvikle regionale markeringer rundt om i landet i form av utstillinger og sosiale arrangementer. Dessuten synes jeg at det må søkes å tilrettelegge for noen seminarer eller lignende hvor fokus settes på Luftforsvarets betydning i en fellesoperativ sammenheng, med deltagelse av sentrale beslutningstakere. Det er i også verdt å merke seg at RAFA/Norge er 30 år i 2004, og Luftmilitært Samfund vil ha eksistert i 10 år. Dette vil nok bli markert i en eller annen form, men må for all del ikke bli noen hovedsak i, men kanskje en del av, 60 års markeringen.

Alle som har tjenestegjort og fortsatt tjenestegjør i Luftforsvaret bør få ta seg anledning til å markere at forsvarsgrenen runder de 60 år. Samtidig er dette en mulighet for på en noen spesiell måte å påvirke samfunnet rundt oss. Produksjonsplanen for 2004 «letter» snart fra LST. Skal vi ha et håp om en noenlunde verdig markering av 60 års eksistens, så bør dette framkomme i denne planen. Ikke bare med fagre ord og fraser, men også i form av ressurser.

Lykke til.

Leder:

Kjell R. Bugge
Risøyveien 29, 3290 Stavern,
☎ 33 11 66 18

Nestleder: Arne Hammerhaug
Sandvegen 2 1923 Sørums,
☎ 63 82 44 72

Sekretær: Knut Fossum
Nedre Gleinåsen 16, 3440 Røyken,
☎ 31 28 58 83

Kasserer: Hege Mortensen

LST, FO/Huseby, 0016 Oslo, ☎ 23 09 88 35

Styremedlem: Øivin Christiansen
Bærumsveien 196, 1357 Bekkestua,
☎ 67 53 25 06

Styremedlem: Bjørnar Nicolaisen
LST, FO/Huseby, 0016 Oslo,
☎ 23 09 88 41

Styremedlem: Ole A. Fauske
FSTS, Oslo/mil Akershus. 0015 Oslo,

Varamedlem: Hans Rohde

L. P. Wettras vei 4, 1392 Vettre,
☎ 66 78 00 95

Varamedlem: Bård Moen
Alf Aspelunds vei 14, 8021 Bodø,
☎ 75 56 26 59

Varamedlem: Bjørn Hansen
Maurveien 22 D, 3218 Sandefjord,
☎ 33 48 12 11

Redaktør: Leon Luckow

Gjønnnesveien 32, 1356 Bekkestua,
☎ 67 53 40 01

LMS avd Nordland: Bård Moen
Alf Aspelunds vei 14, 8021 Bodø,
☎ 75 56 26 59

LMS avd Rogaland: Barbro Heløe Frøysland
Ops Sola flystasjon, 4050 Sola

LMS avd Belgia: Christian Schönfeldt
NMR Norway, B-7010 SHAPE, Belgia

ÅPENT MEDLEMSMØTE LUFTMILITÆRT SAMFUND

«NYE LUFTFORSVARSTABEN: OPPGAVER OG FUNKSJONER»

Foredrag ved brigader Espen Amundsen,
stabssjef i Luftforsvarsstaben

Tirsdag 28. oktober 2003 kl. 19.00.
Kantina, Bygning 64 Akershus Festning

Enkel servering
VEL MØTT!

PÅMELDING TIL:

LUFTFORSVARETS ÅRSMARKERING OG JULEBORD 2003

Luftforsvaret ble etablert som egen forsvarsgren den 10. november 1944 og Luftforsvarsstaben, sammen med The Royal Air Forces Association (RAFA) Norge og Luftmilitært Samfund (LMS) ønsker å markere denne spesielle dagen for vår forsvarsgren.

Arrangementet vil finne sted i Befalsmessen på Kolsås
lørdag den 15. november kl. 1900.

Pris: .....kr 350.- inkludert i måltidet er pre drink,
øl og dram (evt. alkoholfritt) og levende musikk

Antrekk: .....Messeuniform II, Dress (tilsvarende)

Påmelding: .....Innen fredag den 31. oktober

LMS: .....Kjell Bugge, tlf 2309 8224

RAFA: .....Øivin Christiansen, tlf 67 53 25 06

LMS kontor: ....tlf 2309 3881

DELTAKELSE I INTERNASJONALE OPERASJONER BEORDRING ELLER FRIVILLIGHET

En prosjektgruppe i Forsvaret har tilrådd at det innføres beordringsplikt til internasjonale operasjoner for befal. Tiltrådingen har skapt sterk debatt, men det blir trolig ingen avgjørelse på politisk hold før til neste år. Med dette utgangspunktet arrangerte LMS temakveld 20. mai,

med tema: «Deltakelse i Internasjonale operasjoner, beordring eller frivillighet». Innledere var leder i Befalets Fellesorganisasjon (BFO) Didrik Coucheron og medlem av prosjektgruppen oblt Endre Bjerknæs.

TEKST:

Oberstløytnant (p)
Arne Hammerhaug
Luftmilitært Samfund

Beordring til tjenestegjøring i internasjonale operasjoner for yrkesbefal er i dag som hovedregel basert på frivillighet.

Befal som er gitt yrkestilsetning i Forsvaret etter at Lov om tjenestegjøring i internasjonale operasjoner (fredstjenesteloven) trådte i kraft 1. januar 1999, kan beordres til tjeneste i en internasjonal fredsoperasjon, selv om kontrakt om dette ikke er inngått. Det er bare dersom

en rekruttering av frivillige ikke kan oppnås at beordring kan iverksettes. Når engasjementet trekker ut i tid kan det være vanskelig å erstatte det befalet som skal avluses etter endt kontingent med personell som har meldt seg frivillig. Det at frivillighet er det overordnede prinsipp har medført at uttrykt frivillighet er et viktigere kriterium enn kvalifikasjoner og personlig egnethet. Forsvaret er på mange områder fratatt muligheten til å sette opp avdelinger med det personellet som er best skikket for å løse oppdraget. Særegne kategorier befal som tilhører små fagmiljøer blir ofte hardt belastet, det blir ofte de samme som må reise gang på gang for å opprettholde engasjementet.

Argumentasjonen for å innføre beordringsplikt var vektet på at det ville avhjelpe de praktiske problemene som er nevnt ovenfor, men det ble også lagt vekt på det prinsipielle. Det ble også hevdet at personellforvaltningen ikke var tilpasset de endringene Forsvaret hadde gjennomgått etter den kalde krigens slutt. Hovedbegrunnelsen for beordringsplikt, er at internasjonale operasjoner er en av Forsvarets hovedoppgaver. Det er også naturlig at befal er forpliktet til å påta seg arbeidsoppgaver innenfor etatens kjernevirksomhet. Muligheten til å kunne foreta beordring til deltakelse i internasjonale operasjoner vil også gi Forsvaret et mer stabilt planleggingsgrunnlag, ved å fjerne tvil om hvilket personell som kan nyttes i konkrete operasjoner.

Innledere: Leder i BFO, Didrik Coucheron, og oblt Endre Bjerknæs.

NER: FRIVILLIGHET?

I hovedsak ble det fremført tre argumenter for å videreføre prinsippet om frivillighet. Den første var at frivillig personell vil være bedre motivert og dermed gjøre en bedre jobb i krevende og til dels farlige operasjoner. Den andre var at befalet kan bli satt i en uholdbar moralsk situasjon hvis de risikerer å drepe eller å bli drept i en operasjon der de ikke deler operasjonens målsetting eller bruk av virkemidler. Den tredje var at det inngås kontrakter med personell som skal tjenestegjøre i avdelinger øremerket for internasjonale operasjoner. Lederen for BFO hadde visse motforestillinger. Han mener at dagens ordning som er basert på frivillighet og bestemmelsene i fredstjenesteloven virker godt nok. Det er ingen internasio-

nale operasjoner som de siste årene er hindret som følge av mangel på personell. BFO mener at det er urimelig at adgang til beordring skal kunne

strekke seg til hele karrieren. Det må også tas hensyn til privatliv og den enkeltes familiesituasjon, mente Coucheron.

PÅ FLYTTEFOT? NY ADRESSE?

NY ADRESSE MÅ MELDES TIL RAFA OG / ELLER LMS OM DU ØNSKER Å FÅ LUFTLED TIL DIN RIKTIGE ADRESSE!

FØRSENDELSE AV LUFTLED TIL FEIL ADRESSE OG IKKE BETALT ÅRLIG KONTINGENT KOSTER VÅRE ORGANISASJONER MANGE PENGER.

SEND INN ADRESSEENDRING TIL SEKRETÆRENE I RAFA/LMS, ELLER RING RAFA: 22 23 76 78 LMS: 23 09 38 81 E-POST: LUFTMILS@ONLINE.NO

TAKK FOR HJELPEN!

VÆR MED I MARKEDSFØRING OG REKLAMÉR FOR LMS!

PROFILERINGSARTIKLER FOR LUFTMILITÆRT SAMFUND

LMS CAP: KR. 50,-

T-SKJORTER: UTMERKET
KVALITET. ALLE STØRRELSER.
GRÅ / HVIT: KR. 60,-

INTERESSERT?
FOR ØNSKET KJØP - KONTAKT:

LMS KONTORET OSLO:
05 10 38 81 / 23 09 38 81

LMS AVD NORDLAND
TOMMY MYRVOLD:
05 65 79 21 / 75 53 79 21

LMS AVD ROGALAND
SOLVEIG HAGEN: 51 65 85 16

Rolf Kolling
formann RAFA-Norge

NEWSLETTER

THE ROYAL AIR FORCES ASSOCIATION NORWEGIAN BRANCH

Luftforsvarets feriested Vesle Skaugum's 50 års jubileum ble markert den 14. juni. 80 gjester var invitert av oberst Hans Magnus Lie, formann i jubileumskomiteen. Fra RAFA møtte 30 veteraner.

Det ble et meget vellykket møte i strålende vær, med lunsj og diverse taler. Det var en begrenset talerekke, men vi fikk høre vår nye leder av Vesle Skaugum fondet, oberstløytnant Runar Sjøblom, som talte om betydningen av at tjenestegjørende i Forsvaret kan møte veteraner på dette sted. Det var tale av brigader Espen Amundsen, stabsjef LST og generalløytnant Wilhelm Mohr. Umiddelbart etter lunsj hørtes flydur, og som ventet ble det overflyging av diverse nye og eldre flytyper. Støyende, men fin oppvisning! Spesielt hyggelig var det at leder av Royal Canadian Legion Branch 161 Al Bacon og hans sønn Glen kom hele veien fra Ontario for å feire dagen med oss. Disse to var i Norge en uke og ble godt tatt vare på av RAFA's styre.

En enestående fin sommer er på hell. – Det ble ingen tur med skonnerten SVANEN. Skuta har problemer med pass-sertifikat. Håper

dette blir klart neste år. Vi arrangerte derfor tur med båt til Oscarsborg. Etter å ha vandret rundt på festningen og sett på anlegget var det å begi seg til den enorme borggården, hvor det var operafestival «Tryllefløyten» i regi av Stein Winge. Vi var 30 fra RAFA sammen med 1100 tilskuere. Nydelig vær og god stemning. Vi vil prøve å arrangere en sommertur også neste år. Har du et godt forslag, så kom med det!

Det er fortsatt stor interesse for de gamle kanonene.

Fra «Tryllefløyten» på Oscarsborg. Damen i rød jakke er kulturminister Svarstad Haugland.

President:
Gen. lt. Alf Granviken
☎ 31 28 47 37

Visepresident:
Hans W. Rohde
☎ 66 78 00 95

Livst. visepresident:
Gen. lt. Wilhelm Mohr
☎ 22 44 29 75

Formann:
Rolf Kolling
☎ 22 14 77 35
Hemmetveitbakken 15 B, 0378 Oslo

Viseformann:
Knut Fossum
☎ 31 28 58 83
Nedre Gleinåsen 16, 3440 Røyken

Sekretær:
Anton Wang
☎ 22 23 76 78
Kongleveien 39A, 0860 Oslo

Kasserer:
Eivind Tjensvoll
☎ 66 84 65 19
Askenåsen 10, 1394 Nesbru

Velferdsoffiser:
Gerd Engebriktsen
Heyerdahlsveien 3E, 0777 Oslo
☎ 22 49 09 98

Styremedlem:
Øivin Christiansen
☎ 67 53 25 06
Bærumsveien 196, 1357 Bekkestua

Styremedlem:
Johs Helland
☎ 67 14 02 39
Østeråsbakken 22, 1361 Østerås

Styremedlem og redaktør News Letter:
Leon Luckow
☎ 67 53 40 01
Gjønnesveien 32, 1356 Bekkestua

Vi har fått den triste melding om at følgende av våre medlemmer er avgått ved døden:

Ulf Knudsen – Peter Claes Brambani
– Inggard Magne Kleppa – Per Solem
– Yngve Evert Nilson – Finn Sørensen (Moss)
– Hans Johan Gilje Birkeland
– Per Mogstad Rysst.

Vi lyser fred over deres minne
og sender vår varme deltagelse til familiene.

BATTLE OF BRITAIN DAY 2003

Den årlige minnestunden for Slaget om Storbritania blir avholdt på Vestre Gravlund i Oslo fredag 12. september.

Seremonien begynner ved de Britiske Krigsgraver kl. 12.45.
Veteranene møter ved gravene kl. 12.30.

Søndag 14. september kl. 11.00 blir det minnegudstjeneste i St. Edmund Church Møllergaten 30, Oslo.

Vi håper på godt fremmøte begge steder.

MINNESERMONI ETTER SLAGET OM ATLANTERHAVET

Markeringen av slaget om Atlanterhavet 60 år etter ble en stilfull og gripende minnesermoni, forteller Egil D. Johansen som var en av de norske deltagerne. Minnegudstjenesten i Liverpool Anglican Cathedral samlet rundt 3.000 allierte krigsveteraner og var meget høytidelig.

Marinen hadde lagt alt til rette for at Marinens Krigsveteranforenings medlemmer skulle få en vellykket minnemarkering.

I æresmarsjen etter gudstjenesten hadde vi med oss tre av Catalina Sleipners mannskap som på en dramatisk måte ble reddet etter kamp med en tysk ubåt i Murmansk konvoieskorte i 1942, forteller Egil Johansen. De var Per Chr. Aas, Johnny Johansen og Rolf Sørensen. Den 5. mai fikk nordmennene være med på en avdukning av en norsk minnebauta i The National Memorial Arboretum, Alrewas, Staffordshire.

Med over 100 norske krigsveteraner til stede, og engelske veteraner fra Royal Navy i stram æresoppstilling, avduket veteran Finn-Chr. Stuemoen den norske bautaen 5. mai. Bautaen med navnene på Marinens 35 fartøyer og fly som gikk tapt, står foran en rad av 35 nyplantede sølvbjerketrær. Like ved minnesmerket er det også plantet en norsk gran.

Her hyltes marinen, dens flyvåpen og handelsflåtens veteraner etter markeringen i Liverpool, 60 år etter Slaget om Atlanterhavet.

I det Marching Past deltok blant de mange andre Johs Nilsen (t.v.) og Egil D. Johansen.

NYTTIG Å HUSKE

BINGOEN PÅ HUSEBY

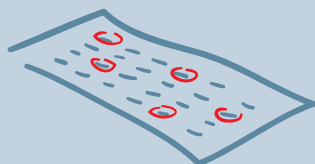
Følgende dager
kl. 19.30

25. september
30. oktober
27. november
18. desember

KAFFEHYGGEN PÅ AKERSHUS

Følgende dager
kl. 1100 – 1400
(Veteranloftet, Linge-klubben)

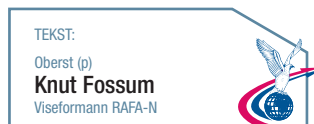
4. september
2. oktober
6. november
4. desember

VESLE SKAUGUM

Hvordan Ole Reistads ånd og innsats for Vesle Skaugum er blitt ivaretatt i disse 50 årene var dominerende ved alle hilsninger, taler og samtaler. Luftforsvarets tradisjonsrike feriested Vesle Skaugum feiret 50 års jubileum den 14. juni noe som i sannhet ble en opplevelse. Dagen kom

med det fineste vær som Golsfjellet kan vise frem, og dette var med på å skape stemning blant jublantene fra første stund. Med nær 100 innbudte gjester fra inn- og utland var det fullt på Vesle Skaugum.

HISTORIEN

Vesle Skaugums historie strekker seg tilbake til den andre verdenskrig da det norske flyvåpnet etablerte et trenings-senter for fly- og bakkemannskap i Canada, kanskje bedre kjent som «Little Norway». Sjefen på stedet, Ole Reistad, ville også gi soldatene gode rekreasjonsmuligheter. Han satte i gang en innsamlingsaksjon og etablerte et fond som finansierte kjøp og bygging av stedet. «Vi bygger norsk», sa Reistad. «Vi hogger tømmer i skauen og bygger sjøl. Lille Norge har vi i Toronto; Dette stedet kaller vi Vesle Skaugum!» At stedet betydde mye for personellet i denne perioden kan vel best omtales på den måten veteranene sier, at «perioden fra denne tiden husker vi fremdeles i detalj». Etter krigen ble Vesle Skaugum i Canada solgt og dette gjorde det mulig

å finansiere et nytt Vesle Skaugum nær Oset Høyfjellshotell på Golsfjellet. Og den 22. mars 1953 åpnet daværende Kronprins Olav dette nye feriestedet som er blitt et samlingssted for veteraner og tjenestegjørende personell i Luftforsvaret.

FESTGLADE JUBILANTER

Festkomitéformann, oberst Hans Magnus Lie, ønsket alle velkommen til jubileet og til et nydelig oppdekket bord som skapte en atmosfære av høytid. Videre ønsket han å introdusere noen av de spesielt innbudte gjestene. Dette var naboene fra Oset Høyfjellshotell, Gudrun Hesla, ordfører i Gol kommune Jan Halvor Brekko, datter og sønn av Ole Reistad, Ragnhild og Kjell Reistad og Mr. Al Bacon og hans sønn Glen fra Canada. Al Bacon er formann i «The Norwegian and Canadian Memorial Building and Culture Center» som skal bygges i Muskoka. Han avsluttet med å gratulere alle med dagen og en skål for Vesle Skaugum – og introduserte leder i

Vesle Skaugum Fondet. Oberstløytnant Runar Sjøblom sa i sin åpningstale at stedet er en perle med stor historisk verdi og av uvurderlig verdi for Luftforsvarets personell. Her kan man kombinere møter og seminar i tjenesten med den fineste natur. Det forplikter å holde dette stedet i hevd på den beste måte og han unnlot ikke å nevne at det nye tilbygget gir en heving av standarden som vil utvide bruken av Vesle Skaugum betraktelig.

Brigader Espen Amundsen, stabssjef i Luftforsvarsstaben, la også vekt på Vesle Skaugums historiske betydning og dets tydelige forankring til den andre verdenskrig. Disse holdninger og tradisjoner har hatt en meget stor betydning for oppbyggingen av Luftforsvaret. Dette plikter vi å ta vare på i fremtiden. Videre fremhevet han «Dugnadsgjengen» som legger ned et enormt arbeid med å ta vare på feriestedet. Uten denne gjengen ville ikke Vesle Skaugum vært det det er i dag. Spesielt

50 ÅR

tok han for seg Trygve Viken som er mangeårig forretningsfører i Vesle Skaugum Fondet og overrakte ham en «Erkjentlighets»-pris fra Generalinspektøren for Luftforsvaret. En bedre kandidat kunne neppe fått denne prisen som ikke har vært delt ut på flere år.

Kjell Arne Reistad reflekterte over Vesle Skaugum i Canada og hvordan dette stedet hadde satt sitt preg på hans far og familien for øvrig, selv om de ikke selv var der under krigen. Ole Reistad var et sports- og friluftsmenneske av dimensjoner og mente at alle skulle komme seg ut i naturen. Et Vesle Skaugum i Norge etter krigen var tidlig en del av hans tanker om fremtiden. Dette stedet har virkelig gjort hans ønske om å bygge et «Vesle Skaugum» i Norge. Kjell Reistad ønsket ved denne anledningen å overrekke et maleri til Vesle Skaugum. Maleriet er Vesle Skaugum og landskapet rundt malt av kunstneren E. Severud som visstnok tjenestegjorde i leieren. Min far fikk dette i avskjedsgave fra personalet ved FTL Norway da han fratradte som sjef. Kjell Reistad sa at familien føler at dette maleriet nå hører mest naturlig hjemme på Vesle Skaugum og vi tror dette også ville vært fars ønske. I sin takk til Kjell Reistad sa

formannen i Vesle Skaugum Fondet at en finere gave kunne vi neppe fått og la til at det ville få sin rettmessige plass i Reistadstua. Vi kan vel på samme måte si at man ikke kan snakke om stedet uten at man har Ole Reistad i tankene. Ved navnet «Reistadstua» bekrefte det at hans ånd fremdeles er i veggene på Vesle Skaugum.

Ordføreren i Gol kommune, Jan Halvor Brekko, sa i sin hilsningstale til jubilaranten at han på vegne av kommunen var glad for at stedsvalget den gangen ble Golsfjellet. Han sa at de var stolt av å ha Vesle Skaugum med sin historie og tradisjoner innen sine grenser og ønsket jubilaranten en fin fremtid. Vår prominente gjest fra Canada, Al Bacon, grep ordet og sa at dette hadde han sett frem til i lang tid og at oppholdet er blitt en av mitt livs beste opplevelser. «Tusen takk», sa han og fortsatte med å dele ut gaver som han hadde tatt med fra Canada. Bosatt i Muskoka er han til daglig nærmere Little Norway og Vesle Skaugum i Canada enn de fleste, og som formann i «The Norwegian and Canadian Memorial Building and Culture Center» som skal bygges i Muskoka, ønsket han alle velkommen til Canada når dette står ferdig. Han avsluttet med å si at Norge var okkupert, men aldri beseiret – jeg sier igjen «Tusen takk».

Før ordstyrer, Hans Magnus Lie introduserte siste taler general Wilhelm

Mohr, leste han opp hilsninger jubilaranten hadde mottatt fra fjern og nær og avsluttet med en hilsen fra Det Kongelige Slott:

«JEG TAKKER FOR VENNLIG HILSEN OG SENDER REPRESENTANTER FRA LUFTFORSVARET OG LUFTFORSVARETS VETERANFORENINGER MINE BESTE ØNSKER I ANLEDNING VESLE SKAUGUMS 50 ÅRS JUBILEUM».

HARALD R

Generalløytnant Wilhelm Mohr, Lifetime Vice President i The Royal Air Forces Association, fremhevet i sin tale at det var Ole Reistad som på sin måte gjorde Little Norway til et begrep både i Canada og i Norge. At det ble Ole Reistad som på sin måte også skapte Vesle Skaugum i omgivelser med natur og muligheter for friluftsliv er vel heller ingen tilfeldighet for han som ville gi sine soldatene gode rekreasjonsmuligheter. At stedet betydde mye for personalet i denne perioden kan vel best beskrives på den måten veteranene sier det; her kom de til «en del av Norge» i Canada. Vi fikk oppleve en spesiell atmosfære av samhold innsatsvilje, inspirasjon og lederskap, og måtte navnet Vesle Skaugum bli stående som et minne og et symbol på disse begreper også i fremtiden. Her i Norge har vi holdt tradisjonene og denne kulturarv ved like. Vi har mye å takke de som tok initiativet til dette stedet, men også til de som har forvaltet dette stedet på en så utmerket måte i disse 50 årene. Flere av dem er her i salen i dag ikke minst Lidvard Eiken som den første av fondets bestyrere.

Men til maten, – utsøkt servering ved delikat oppdekket bord med deilig mat og med et smilende vertskap. Maken til service. Vi fikk følelsen av at vi ble personlig tatt vare på. Dette er hva vi alle legger merke til, vil huske og setter stor pris på. Takk for maten. Wilhelm Mohr avsluttet med å gratulere med dagen med en skål for Vesle Skaugum!

Etter dette kom en flyoppvisning med F-5 og F-16, Harvard og C-130 Herkules, men mon tro om det var mange som savnet «Spitten»? Vi var alle enige om at et jubileum som dette uten en flyoppvisning ville ha manglet noe. Takk til flygere og mannskaper.

Etter flyoppvisningen flyttet vi til det store teltet hvor det ble servert kaffe, kaker og tilbehør. Hele tiden ble vi oppvartet med musikk av Den kongelige norske marines musikkorps som satte atmosfæren med slagere fra gamle dager. Hvem husker ikke Vera Lynn... Dette satte en fin stemning til hele jubileet. Hjertelig takk!

I teltet kom historiene frem, her tre som ble overhørt og som kan gi grunn til ettertanke. – Vesle Skaugum Fondets første forretningsfører, Lidvard Eiken, satte i sin tid kvalitet til den oppgaven som har vært videreført frem til i dag. Man husker godt at «Kapitalen måtte sikres fra første dag» og etter første året måtte man legge på prisen fra kr 8.50 til kr 10.00 – for å øke kapitalen. – Ikke alle

kjenner historien til «Stenen på hytteveggen» ved inngangen. Det ringte en dame til Den norske Generalkonsulen i Toronto (1985?) som sa hun hadde en sten fra «Little Norway»? Ganske riktig, denne var fra Little Norway var ved inngangen til leieren. Den kan vi få, vekt 116 kilo. Fraktet gratis til Norge ved SAS kaptein Torleif Skogstad og er nå på hytteveggen. Inskripsjon: «ALT FOR NORGE» R.N.A.F 1942.

– Bjella på mønet av Vesle Skaugum har også sin historie som veteranene husker meget godt. Ole Reistad mottok denne

skipsklokken i nærvær av kongefamilien og den er fra tankbåten «Katy». Klokken hadde en hedersplass i leieren i Canada. Da Vesle Skaugum i Canada ble solgt fulgte denne klokken med til «det nye» Vesle Skaugum og kaller oss inn til mat fra tid til annen... Det ble fortalt at inskripsjonen «ALT FOR NORGE» også er å finne på bjella. Ja, historiene om Vesle Skaugum ville igjen ende ta, kanskje må vi komme tilbake til dette en dag. Det hele i sannhet et minnerikt jubileum. Gratulerer med vel overstått jubileum!

EUROPEAN AREA-KONFERANSEN:

SYNKENDE MEDLEMSTALL I RAFA EUROPEAN AREA

Konferansen ble åpnet av formannen, Robert Gauci fra Malta. I sin åpningsbemerkning ønsket han Marquis Amadio velkommen og til lykke med nylig inngått ekteskap. Til stedet var 16 delegater og 40 gjester. Styret gjennomgikk finansene og antydte at også de hadde hatt store vanskeligheter i året som gikk, i og med at det etter hvert ble stadig færre medlemmer, og at de hadde store vanskeligheter med å rekruttere nye.

Formannen gratulerte Dr. Bryan Pattison med at han var blitt tildelt OBE, samt Cees Hettinga for å ha blitt medlem av Order of Orange-Nessau. Malcolm Mason ønsket på vegne av den europeiske konferansen formann Gauci til lykke med å være tildelt MBE.

Sir Christopher Coville ga forsamlingen interessant informasjon angående RAF's operasjoner i Gulfkrigen. Formann Gauci fortsatte med å beskrive situasjonen de siste fire årene, og sa at det hadde vært både oppturer og nedturer, men at alt etter hvert hadde gått bra. Vårt område hadde fått beholde sin selvstendighet. Enda viktigere var det at man hadde fått beholde sin egen oversjøiske direktør, selv om det var på deltidsbasis, og til sist at økonomien tross alt har forbedret seg, i og med at det nå føres en strengere linje.

Den finansielle situasjonen for de oversjøiske og europeiske områdene var spesielt bra, blant annet fordi vi lever i henhold til våre inntekter. Vi har 2628 medlemmer og 1011 assosierte

medlemmer, kunne han fortelle. Konferansen foreslo at Sir Christopher Coville skulle bli valgt til ny Life Vice President for de europeiske områdene, og forslaget ble enstemmig vedtatt.

Delegaten fra Amsterdam, Ellen van Gilst, omtalte den kommende høstkonferansen som finner sted i oktober. Gibraltar-avdelingen ønsket å være vertskap for høstkonferansen 2004, noe som skal diskuteres i Amsterdam.

Malta-delegaten presenterte en sjekk på 1.500 pund på vegne av Malta-avdelingen. Presidenten takket alle medlemmene og delegatene for støtten og samarbeidet i sine fire år og lovet at hans nye engasjement ville fortsette å sikre at vårt område ville vokse og trives.

RAFA'S ÅRSKONFERANSE I BOURNEMOUTH:

VANSKELIG OG BEKYMRINGSFULLT ÅR

TEKST:
Gerd K. Engebriksen

Vi har hatt et år som har vært vanskelig og bekymringsfullt, men aller viktigst også fylt av håp om forbedring, sa formannen i Central Committee, David Whittaker, på årskonferansen 16. – 19. mai i Bournemouth. Forhandlingene ble åpnet av RAFA's president, Air Marshall Sir John Sutton. Da RAFALO ble ønsket velkommen innrømmet Sir John at organisasjonen de siste årene ikke hadde fått den oppmerksomhet den fortjente.

– RAFA er avhengig av at dere bidrar ved våre pengeinnsamlinger, sa han. – Det er vesentlig for oss at vårt arbeidsfellesskap er sterkt. Denne mangelen på oppmerksomhet, fortsatte han, var et resultat av alle problemene RAFA hadde hatt de siste årene, da det å overleve hadde vært det altoverskyggende mål. Vi er klar over at vi har en god del brobygging å gjøre, og det er viktig for oss at dere lar oss få vite hvordan dere synes vi skal lykkes med dette.

Sir John Sutton fulgte Bournemouth's borgermester, David Baldwin, og luftstabssjef Air Marshall Sir Peter Squire opp på podiet. Borgermesteren opplyste delegatene om at han var fullt klar over RAFA's mange velferdstiltak som han hadde førstehånds erfaringer med. Sir Peter Squire sa seg lei for at det var siste gang han ledet en RAFA-konferanse.

Han kom inn på økningen av operasjoner siden 11/9 og fokuserte naturlig nok på situasjonen i Irak, og Tyrkias manglende vilje til å samarbeide. Han sa også at han trodde RAF i 2003 ville ha vist en

langt større operativ effektivitet enn noen gang før i historien. Den effektiviteten er resultatet av mennesker, trening, utstyr, teknologi og erfaring. Han ønsket deretter sin etterfølger Sir Jock Stirrup alt vel og håpet at organisasjonen ville kunne feire sitt 100-årsjubileum i 2043.

Formannen i Central Committee, David Whittaker, kom inn på den økonomiske situasjonen og fortalte at man i 2001 hadde hatt en gjeld på 1.45 mill. pund sterling. I 2002 var gjelden redusert til 13.000 pund. Både Central Committee og Central Staff var halvert i løpet av året, og man hadde lyktes å finne fasiliteter i Leicester og å flytte fra London. Disse forandringene hadde ikke gått smertefritt, fortalte han. Det har vært noen harde debatter, men tanken på å kutte utgiftene har vært utslagsgivende. Han avsluttet med å takke alle for samarbeidet og for vel utført arbeid.

Det ble bestemt at man skulle fortsette med den tradisjonelle paraden og andakten søndag morgen. Dessverre var skydekket så lavt at det ikke var mulighet for den vanlige overflygningen av Spitfire fra The Battle of Britain Memorial Flight. Fremmøte var meget bra, og vi må spesielt gratulere fanebærerne som klarte seg så godt i det urolige været.

Avslutningsvis takket Presidenten for utmerkede forberedelser, med en påfølgende takk til konferansedeltagerne. Ved å være presise og holde seg til oppsatte regler hadde de gjort det mulig å gjøre konferansen så effektiv og profesjonell som den var blitt.

HYLLEST TIL MARINEN,
DENS FLYVÅPEN OG
HANDELSFLÅTENS
VETERANER, ETTER
MARKERING I LIVERPOOL,

– 60 ÅR ETTER «SLAGET OM ATLANTERHAVET»

Forfatterens tolkning av en 12 års engelsk jentes tanker om sin bestefar og andre veteraner. Kommer her på trykk av en som først kjempet ombord i MTB'er, utdannet seg som marine flyger i Little Norway og valgte så jageren Stord på Murmansk-konvoiene. Dikt passer – Anton Smith-Meyer

«Whom are these men?»

*Hvem er disse menn,
som marsjerer så stolt,
med halvåpne øyne
og løftet hode.
De er de menn som en gang var ung
og forsagte datidens gleder.
Hvem er disse værbitte menn,
som sjelden glemmer de tapte år.
De er de menn,
som satt livet inn
for alt de har kjært.
De er den menn som kjempet
for sitt land og folk,
og ønsket bare frihet og ære.*

A.S.M.

ÅRSMØTE I RAFA-NORGE:

ET ÅR MED STO

Årsmøtet i RAFA Norge, som ble holdt 20. februar 2003 i kantinen på Huseby, kunne med sin årsberetning for 2002 berette om et år med stor virksomhet. Samarbeidet med

LMS har i året vært meget godt. 44 medlemmer var tilstedet på årsmøtet.

TEKST:

Leon Luckow
Redaktør RAFA-N

Møtet ble åpnet med et minuttets stillhet, for å minnes medlemmer som gikk bort i 2002. Knut Fossum ble valgt til ordstyrer. Referatet fra årsmøtet 2001 ble godkjent. Av formann Rolf Kollings årsberetning fremgår det at RAFA-Norge ved utgangen av 2002 hadde 480 regulære medlemmer, og 180 «Associate Members» (venner av RAFA).

ARRANGEMENTER OG AKTIVITETER

Styret har avholdt 8 styremøter og diverse «minimøter». Aktivitetene har stort sett vært knyttet til velferdssaker og organisering av forskjellige arrangementer. 18. – 20. januar feiret 332 skvadron feiret 60-årsjubileum på Rygge flystasjon. Tilstede var nåværende og tidligere tjenestegjørende. Det var et høytidelig og fint arrangement.

Uken før påske arrangerte RAFA/N en vellykket veteranuke på Vesle Skaugum. Årets store begivenhet var turen til Muskoka og Toronto i forbindelse med at det skal bygges et museum i Bracebridge-området til minne om Little Norway. Forsvaret stilte velvilligst opp med en Hercules C 130 som gikk fra Gardermoen og mellomlandet på Keflavik og St. John, New Foundland, før ankomst til Bracebridge / Muskoka. I tillegg til veteraner med ledsagere var

sønn og datter av Ole Reistad med ombord. De fikk en strålende mottagelse på flyplassen i Bracebridge i regi av Canadian Legion. Andre veteraner med ledsagere hadde benyttet andre transportmidler, slik at vi til sammen var ca. 60 personer. De lokale avdelinger av Canadian Legion var uhyre gjestfrie og sto også for andre arrangementer både i Bracebridge og i Huntsville ved Vesle Skaugum. Grunnsteinen for museet i Muskoka med inskripsjonen: «Og det er det store, og det er det glupa, at merke det stend om mannen han stupa» ble sendt med fly til Toronto. Stor takk til SAS som sponset frakten.

Til selveste festdagen 8. mai ankom HM Kong Harald V og Dronning Sonja, fulgt av utenriksministeren og kulturministeren. Grunnsteinen for museet ble avduket av HM Kongen, og han gjentok dåpsseremonien fra 1943, da

han døyte en Fairchild som ble gitt til Little Norway, «Spirit of Little Norway». Samme dag fløy vi til Toronto hvor det var stor middag på Royal York. Etter besøk i Little Norway Park var det farvel og fin tur hjem til Oslo.

8. mai representerte Hans Rohde RAFA/N ved de britiske krigsgravene på Vestre Gravlund. 9. mai representerte Hans Rohde RAFA/N ved de russiske krigsgravene på Vestre Gravlund. 13. juni var fire fra styret invitert til den britiske ambassaden i forbindelse med Dronning Elizabeth II Golden Jubilee. 18. - 19. juni var seks veteraner fra jager-skvadronene 331 og 332 invitert til North Weald. Anledningen var 60-årsjubileet for de norske skvadronene på North Weald. 13. september møttes man til Battle of Britain Day på Vestre Gravlund. General Tomas C. Archer la ned krans. Bra fremmøte og overflygning av to F16.

Det var stor tilfredshet med at Anton Wang ble tildelt hederstegnet «Wally Marriot Esq's» vandrepokal av formann Rolf Koling

R VIRKSOMHET

Om kvelden var det hyggelig mottagelse hjemme hos Lt.Col. Steve og Jaquie Hughes. 9. november ble Luftforsvarets Dag og julebord feiret i befalsmessen på Kolsås. 10. november møttes man til Remembrance Day ved de britiske krigsgravene på Vestre Gravlund. Etter kransnedleggelse var det gudstjeneste i Frogner kirke, etterfulgt av Tea Party i den britiske ambassaden.

Nyttårsfeiring ble arrangert på Vesle Skaugum. Buss fra Rygge fraktet oss tur-retur. Kaffehyggen på Akershus i Linge klubbens lokaler, ledet av Gerd Engebriksen, og Bingokvelder ledet av Johs. Helland har vært godt besøkt. 17. – 19. mai ble RAFA Annual Conference og European Area Conference avholdt i Blackpool. Fra oss møtte Hans Rohde og Leon Luckow. EAC høstmøte ble arrangert av Rheindalen Branch. Vår delegate var Alf Granviken. RAFAs News Letter er kommet ut fire ganger som del av Luftled.

Kassereren gjennomgikk regnskapet. Det var lagt frem detaljert regnskap som medlemmene fikk utlevert på møtet. Styret foreslo at kontigent for ANNUAL-medlemmer settes til kr. 50 og at venne-medlemmer beholder kontigenten som før, kr. 100. Dette ble vedtatt. Styret vil minne medlemmene om å betale sin kontigent punktlig. Vi sender kontigenten til England, og der blir medlemmer som er «LAPSED» strøket inntil betaling foreligger.

Det var ikke kommet inn noen forslag fra medlemmene til møtet. Det sittende styret stilte alle til gjenvalg, og ble valgt med akklamasjon. Rolf Juell fortsetter i valgkomiteen og Johnny W. Johansen ble innvalgt som nytt medlem.

Styret rettet en hjertelig takk til alle som har ydet bistand ved gjennomføring og deltagelse i foreningsaktivitetene. Vi takker også Luftforsvaret og LMS for godt samarbeide. For sin mangeårige og

trofaste tjeneste som sekretær i RAFA/N valgte styret å tildele Anton Wang hederstegnet «Wally» Marriott Esq's vandrepokal. Etter årsmøtet viste formannen en video tatt opp av vårt medlem Richard Thulin under oppholdet i Canada. Det var sekvenser fra Muskoka, Vesle Skaugum og Toronto. Det er en meget god og underholdende film med intervjuer og fine bilder. Til slutt ble det servert kaffe med smørbrød og wienerbrød i kantinen.

ÅRSBERETNING 2002 – RAFA BERGEN

1. STYRET HAR I 2002 HATT FØLGENDE SAMMENSETNING:

Formann: Reidar Isaksen frem til han gikk bort den 12. januar.
Viseformann: Gunnar Skauge - fungerte som formann frem til årsmøte. Sekretær: J. Chr. Per Sundt. Kasserer: Per Haakon Moe

2. STYRETS AKTIVITET

To styremøter er avholdt.

3. MEDLEMSKAP.

Pr. 1. januar hadde foreningen 27 medlemmer og 21 «venner av RAFA». Følgende medlemmer har gått bort dette året: Reidar Isaksen, Fredrik Falkenberg, Arne Skaar.

4. ARRANGEMENTER.

Den 24. september ble et meget forsinket årsmøte avholdt. Da det har vist seg svært vanskelig å få noen til å påta seg tillitsverv, sa det sittende styret seg villig til å fortsette. Dette ble bifalt. Styret består

derfor av: Formann: Gunnar Skauge. Viseformann/sekretær: J. Chr. Per Sundt. Kasserer: Per Haakon Moe. På årsmøtet ble filmen som ble tatt opp under RAFA's tur til Toronto i 1976, vist. Remembrance Day ble som vanlig markert ved en seremoni ved de britiske krigsgraver på Møllendal gravplass. Personell fra Håkonsvern sto for regien og vi var tilstede med RAFA-fanen. Mandag den 2. desember var det julebord på Kronstad Hovedgård. Der møtte 20 medlemmer og «friends». Vi hadde et meget hyggelig samvær og vi er nesten blitt som en liten familie. Tidligere år har vi mottatt et lite bidrag til vår juletilsetning fra hovedforeningen. I år uteble dette.

5. REGNSKAP

Regnskap for året 2002 viser beholdning og inntekter kr. 10.869, utgifter kr. 8.409 og disponibel saldo kr. 2.460

For styret Gunnar Skauge

Mottaker:

B-BLAD

RETURADRESSE:

Luftmilitært Samfund
Bygning 31
Oslo mil / Akershus
N-0015 OSLO – NORWAY

Vennligst påfør årsak til retur,
samt eventuelt ny adresse

KLAR – FERDIG – GÅ!

TEKST:
Kaptein

Hanne Olafsen

Regional informasjonsoffiser

FOTO:

Fenrik **Krister Skoglund** 132. luftving

Klokka starter og hele 64 befal fra Bodø hovedflystasjon er ute på sin årlige fysiske test. Denne gangen er det 3000 m som gjelder. Det er i forbindelse med rekrutt-skoleinntaket at ledelsen i Luftvernartilleribataljonen (LVA) i Bodø ønsket at så mange som mulig av befalet skulle gjennomføre testen, før rekruttene inntok leiren. – Det er helt fundamentalt for en avdeling som driver soldatopplæring å ha i en viss fysisk standard. Derfor valgte vi å kjøre alt befalet, som er involvert i rekruttskolen, gjennom fysisk test samtidig. Dette er en del av teambuilding og forberedelser befalet har gjennomført i forkant av inntaket, sier rekruttskolesjef major Erik Bøifot. Majoren var selvsagt selv en av dem som stilte opp.

ABSOLUTT BESTÅTT

Av de 64 som deltok var det bare to som ikke kom innenfor kravet på 15 minutter – bare noen fattige sekunder unna. Resultatet av testen viste at 97 prosent bestod, noe som viser at den fysiske standarden absolutt holder mål. Rekrutt-

skolesjefen er stolt. – Jeg er meget fornøyd med resultatene som ble oppnådd på testen, skryter majoren. – Vi skal ha sterk fokus på viktigheten av fysisk fostring for soldater og befal gjennom hele inntaket. Derfor vil fysisk aktivitet stå sentralt i det meste vi foretar oss, forteller han. Den gamle rekorden på 9 minutter og 20 sekunder ble også danket ut av kaptein Ronny Kristoffersen. Han løp på utrolige 9 minutter blank!

GOD SIGNALEFFEKT

Og rekruttskolesjef Bøifot er ikke i tvil om at signaleffekten fra forsvarsledelsen synes godt ute i avdelingene. – Det er nå en helt bevisst fokus på fysisk fostring fra ledelsen generelt i Forsvaret og i Luftforsvaret, spesielt representert ved forsvarssjefen og generalinspektøren. Denne fokus er synliggjort ute ved avdeling ved at kravene om at alt befalet gjennomfører årlig fysisk test, er blitt innskjerpet, sier han.

